Societatea Scriitorilor

BUCOVINENI

ion drăgușanul

Consiliul Județean Suceava
Preşedinte: ***Gheorghe FLUTUR***
Vicepreşedinți: ***Vasile ILIE, Dan CADARIU***

Centrul Județean pentru Conservarea
şi Promovarea Culturii Tradiționale Suceava
Director: ***Pavel BLAJ***
Mihai PÂNZARU-PIM, Carmen Veronica STEICIUC,
Viorel VARVAROI, Aurel ALEXA, Libelula CURIC,
Marcel HORODINCĂ, Corina SCÎNTEI,
Oana SÂRBU, Gheorghe SENCIUC,
Angela SULUGIUC, Grațiela SULUGIUC

Sigla: ***Cezar POPESCU***

Editura Muşatinii
Suceava, str. Tipografiei nr. 1,
Tel. 523640, 531970 (I.D.)
Director general:
Gheorghe DAVID

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

DRĂGUŞANUL, ION
Societatea Scriitorilor Bucovineni / Ion Drăguşanul. - Suceava : Muşatinii, 2008
ISBN 978-973-7627-90-2

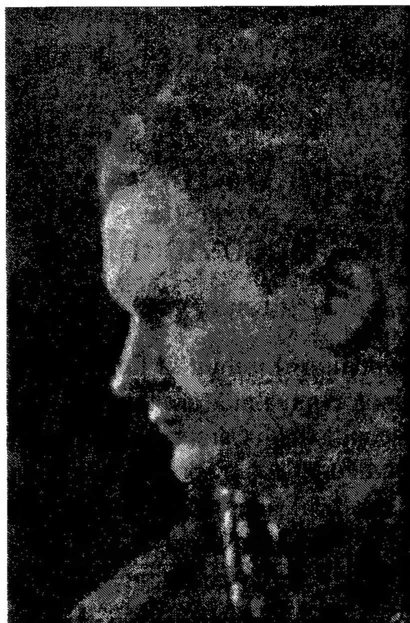
061:821.135.1(498.6).09

tipar: **Grup Muşatinii**
tipografie · producție publicitară
SUCEAVA, tel.: 0230 523640

Începuturile Societății Scriitorilor Bucovineni

Societatea Scriitorilor Bucovineni ar fi trebuit să fie, conform visurilor inițiatorului ei, Mircea Streinul, o nouă mişcare literară, după cea a iconarilor, deja interzisă de propagandiştii lui Carol al II-lea. Numai că mişcarea iconaristă, provocată de Iancu Nistor şi sprijinită de Iancu Nistor, de N. Tcaciuc-Albu şi de Traian Brăileanu, mobiliza şi elibera generația tânără de „raționalismul sec al bătrânilor", ceea ce nu mai era posibil, în 1938, când bătrânii, osificați de „o pasivitate specific bucovineană", cum nota George Ionaşcu, în Societatea pentru cultură şi literatură română în Bucovina, aveau un cuvânt greu de spus, iar o nouă generație scriitoricească se întrezărea greu şi anemic, prin condeiele unor Aurel Bogaci, Aurel Fediuc, Ştefan Baciu, Victor Săhleanu, Neculai Tăutu, Dimitrie Loghin, Petru Rezuş, Dragoş Vicol, Ben. Mihăescu sau George Sidorovici, poeți necopți şi deja ademeniți de mondenitatea pseudoeroică a „Străjii Țării" (cazul lui Neculai Tăutu sau al Silviei Bălan-Brătianu).

În jurul lui Mircea Streinul se grupaseră, iar, poeți adevărați, precum Iulian Vesper, nepotul lui Iancu Nistor, E. Ar Zaharia, George Drumur, Vasile Posteucă, Teofil Lianu, Neculai Roşca sau George Antonescu, dar nici ei nu mai aveau zvâcnetul acela de generozitate şi de comunitarism, care justificase conceptul „scriitorului regional", formulat şi reformulat de Mircea Streinul, care îşi propusese să înființeze, în toamna anului 1938, la Cernăuți, „o Academie liberă" care să se delimiteze strict şi ostil de literatura românească la modă („va şti să nu dea premii pentru savante opuri asupra cărăbuşilor sau pentru poeți de talia lui Vasile Militaru"). Fiecare poet bucovinean avea, deja, un statut

Mircea Streinul

George Drumur

scriitoricesc recunoscut la nivel naţional şi, drept consecinţă, interese proprii şi interese de grup, cristalizat în jurul unor reviste literare, de regulă bucureştene, începeau să-i desolidarizeze discret.

Societatea Scriitorilor Bucovineni, visul lui Mircea Streinul, începe să existe din 12 noiembrie 1938, dar ca secţie a Societăţii pentru cultură şi literatură română în Bucovina, sub prezidenţia lui Grigore Nandriş, preşedintele SCLRB, cu Mircea Streinul vicepreşedinte şi cu 20 membri: Constantin Loghin, N. Tcaciuc-Albu, Leca Morariu, Claudiu Usatiuc, George Antonescu, Octav Rusu, Sebastian Popovici, Liviu Rusu, Traian Cantemir, Aurel Fediuc, George Ionaşcu, George Voevidca, George Drumur, Iulian Vesper, Neculai Roşca, Leon Ţopa, George Fonea, George Ionaşcu, Procopie Milişte şi Traian Chelariu.

După şedinţa inaugurală, din 12 noiembrie 1938, şi, mai ales, după prima şezătoare externă, cea de duminică, 14 decembrie 1938, numărul membrilor SSB creşte (Rudd Rybiczka, Constantin Turtureanu,

Ionel Negură, Neculai Pavel, Octavian Gruia etc.). În 14 decembrie 1938, preşedintele Societăţii pentru cultură şi literatură română în Bucovina, Grigore Nandriş, se retrage din conducerea Societăţii Scriitorilor Bucovineni, încredinţându-i-o vicepreşedintelui său de la SCLRB, Constantin Loghin, care, în anii următori, va organiza sărbători aniversare doar în 14 decembrie, deşi SSB fusese întemeiată în 12 noiembrie 1938.

Visată drept „o Academie liberă", dar aflată sub „raţionalismul sec" mult prea monden şi fălos al autocraţilor din Societatea pentru cultură şi literatură în Bucovina, secţia Societăţii Scriitorilor Bucovineni este, la începuturi, „nici moartă, nici vie", după cum scria George Ionaşcu, iar dinamicul Mircea Streinul încearcă două diversiuni constructive: o colecţie editorială, intitulată „Gruparea de Nord" şi, odată cu înfiinţarea ziarului „Suceava", la 1 ianuarie 1939, datorită demersurilor făcute de Mircea Streinul pe lângă profesorul Gheorghe Alexianu, Rezidentul Regal în Bucovina, o „grupare de literatură şi artă", care poartă numele noului cotidian, „Suceava", ambele menite întăririi Societăţii Scriitorilor Bucovineni. Din nefericire, singurul program al noului preşedinte era acela de a promova doar scriitorul tânăr, indiferent

Constantin Loghin

Nicolai Tcaciuc-Albu

unde trăia acel tânăr, iar ideea conturării unei noi mişcări literare nu-i surâdea deloc. Constantin Loghin urmărea, în fapt, doar anihilarea „revoltei împotriva raţionalismului sec", propusă de Iancu Nistor, în ianuarie 1932, şi aducerea tinerilor sub ascultarea bătrânilor, într-o armonie disciplinată a generaţiilor, care să sugereze solidaritate bucovineană, deşi însemna doar duplicitate. Şi Mircea Streinul, şi Constantin Loghin militau pentru o publicaţie literară („cât mai multe reviste literare, chiar dacă nu le citeşte nimeni", cerea Mircea Streinul), revista însemnând un îndemn la scris, dar şi o disciplinare, văzută diferit de cei doi lideri ai tinerei Societăţi a Scriitorilor Bucovineni. Visul devine realitate, deşi cumva o altfel de realitate, la începutul anului 1939, când, datorită lui George Alexianu, un mare admirator al scriitorimii şi universitar de prestigiu, apare, finanţat de „ţinutul Sucevii", cum i se zicea, pe vremea dictaturii regale, Bucovinei, un ziar, pe care Mircea Streinul îl poate transforma rapid într-o revistă literară (o pagină de literatură pe zi, format A2, înseamnă, în realitate, o revistă literară lunară suficient de consistentă).

Streinul îşi pregătise, din vreme, reţeaua de colaboratori pentru o viitoare revistă literară, vizitând, în toamna anului 1938, oraşele provinciei, în care avea prieteni scriitori. Vine şi la Suceava, în noiembrie, ca să-l întâlnească pe Valerian Doboş-Boca şi, prin intermediul acestuia, să inventarieze resursele scriitoriceşti sucevene. Doboş-Boca avea să-l urmeze, de altfel, la Cernăuţi, Streinul mediindu-i, prin intermediul liderilor Societăţii pentru cultură şi literatură, ocuparea funcţiei de administrator al universităţii cernăuţene. Cu ocazia vizitei la Suceava, Mircea Streinul a scris şi un reportaj, în coordonatele recunoscute ale prozei sale, adică o simbioză ciudată de mit, de realitate şi de trăire lăuntrică, desfăşurată în spaţiul unei dureroase timidităţi, care explodează, adesea, în tuşe umoristice sau doar satirice. Reportajul, publicat abia în 1939, sub titlul „Cetatea Sucevii", e scris cu subtitluri incitante şi cu o vioiciune care ascunde, discret, o inefabilă amărăciune.

„CETATEA SUCEVII"

Noapte stranie – Pe vremea lui Ştefăniţă-Vodă – Biserica Sfântul Gheorghe – Oraş cu voevozi – Cetate bătută de ploi – Îngenunchiere în lumina Moldovei – Doinele murmură lângă cetate – Zări spre istorie

Reportaj inedit de MIRCEA STREINUL

Istoria ţării e plină de numele Sucevii.
Nume ca un cântec!
Suceava!
Ştefan cel Mare şi Moldova!

Veacurile au trecut peste pietrele colbăite ale Cetăţii, dar numele mai sună glorios, ca zângătul unui paloş, în sufletul nostru.

De Suceava te-apropii ca de-un altar. Uiţi că, astăzi, cetatea nu mai e decât un meschin oraş provincial, că – dealungul vremurilor – jâzii l-au năpădit ca buruienile, că vulgaritatea cea mai cumplită se răsfaţă'n inima Moldovei şi că turlele Mirăuţilor au melancolia unor ciobani împărăteşti cu turmele risipite – şi nu te gândeşti decât la istoria care trece cu paşi de voevozi printre ruinele unde flamuri nevăzute mai flutură'n vântul toamnei cu incendii de aur în copacii de pe dealurile Mitocului şi-ale Burdujenilor.

Seară cu umbre

Acceleratul opreşte gâfâind în lunga ploaie de Noembrie. Gara Iţcani, înconjurată de mărunte dugheni şi cârciume cu proprietari evrei,

mă primeşte cu lumini tulburi şi-apoase, care cad galben pe faţa trecătorilor. O iau încet, prin burniţă, spre oraş. Suceava, ridicată pe măguri frumos unduite, abia se zăreşte de-aici, căci pâcla învălue ca un giulgiu felinarele cetăţii cenuşii de seară.

Pe măsură ce înaintez, lucrurile devin tot mai stranii. Nu se vede nici o lumină pe dealuri. Casele au dispărut în beznă. Ploaia cade monoton. Câte-un câne latră, însă rar şi'ndepărtat. Ce-i asta? Am rătăcit drumul? Mă opresc pentru a mă orienta. De aici, ar trebui să văd semnalele optice dela gara Burdujeni. Îmi încord privirea să taiu întunericul. Zadarnic! Nici o lumină! Absolut nici una! Totuşi, pâcla nu e atât de deasă, ca să înghită cu totul gara şi semafoarele, căci disting lămurit un copac la o depărtare de vreo trei chilometri. Îmi întorc privirea spre Iţcani. Aceeaşi beznă. Mare comedie!

– Ce, ai rătăcit drumul? – răsare deodată un glas lângă mine, îndepărtând tăcerile.

– Da... Adică nu, căci cunosc bine locurile, însă mi se pare ciudat să nu văd nici o lumină... – răspund eu, cam mirat de neaşteptata apariţie a unui tovarăş de drum, pe care nu ştiu cum de nu l-am observat până acuma.

Un râs încet şi straniu perlează întunericul:

– Nici o lumină? Dar priveşte castelul!

– Castelul? Care castel? – şi tresar, cuprins deodată de-o inexplicabilă teamă.

Străinul întinde mâna. Mă uit în direcţia ei. Şi, prin ploaie şi ceaţă, desluşesc că, într'adevăr, numeroase lumini pâlpâie pe dealul care ţine în coastă ruinile cetăţii lui Ştefan-cel-Mare. Nu mai înţeleg nimic. Şi ploaia ţârâie cumplit de enervant. Bacovia surâde trist în amintirea mea.

Tovarăşul de drum

Larg, ca din nesfârşite hăuri, se-aude glas vestind ceasul. Sunetul înfioară văsduhul de cenuşă. Oare n'am desluşit, ca prin vis, clinchenit de arme? Totul se învolburează. Nimic nu mai e verosimil.

Şi vechiul cântec al lui T. Robeanu, care, „descurajat şi hărţuit

de nevoile vieţii, şi-a pus capăt zilelor în camera unui hotel din Munkacs (Ungaria)", mă obsedează:

„La Suceava în cetate
Ceas de miazănoapte bate,
Păzitorii cântă'n uliţi,
Răzimaţi în albe suliţi.

La Suceava în cetate
Ceas de miazănoapte bate,
Zidul vechiu adânc răsună:
Noapte bună, noapte bună!".

Necunoscutul sperie dinnou întunericele:

– Trebuie să ne grăbim, că petrecerea e'n toiu şi Măriei Sale nu-i plac întârzierile...

Asta-i bună! Şi nu mă pot opri dela un hohot de râs:

– Nu cumva Măria-Sa mă aşteaptă pe mine?

Vocea necunoscutului sună a mirare:

– Vezi că pe dumneata! Că doar n-aş fi venit până la rohatcă pe-o vreme ca aiasta, dacă nu eram trimis să te'ntâmpin pentru a te aduce'ndata mare la curte... Da' hai mai repede, că Măria-Sa vrea să-ţi audă cântecele cele noui. Nu cumva ai uitat să le iei cu dumneata! – se'ngrijorează brusc tovarăşul meu de drum.

Asta-i bună! Adevărat, am în servietă câte un exemplar din „Tarot", „Corbul de aur" şi „Divertisment", dar le-am destinat pentru Valerian Doboş-Boca, bunul şi ostrul meu prieten, căci nu mă aşteptam deloc – vă asigur că absolut deloc! – să dau ochii cu Ştefăniţă-Vodă. Capul îmi zumzăieşte de cele mai absurde teorii şi-mi amintesc deodată că am văzut cândva un film după o nuvelă de Mark Twain, film în care, printr'o simplă isbitură în cap, eroul se trezeşte tocmai pe vremea Regelui Arthur, aşa că'ncep să nu mă mir prea straşnic. Dacă tovarăşul afirmă că suntem pe timpul lui Ştefăniţă-Vodă, sumbrul erou al lui Delavrancea, dece să n'o cred? Fie! Şi'ncep să mă gândesc la dedicaţiile pe care ar trebui să i le ofer.

Mă tem, însă, ca nu va'nțelege versurile mele și mă interesez îngrijorat:

– Oare Măria-Sa i-a citit pe Simion Stolnicu și Emil Botta?

– Da' cine's aceștia? Că n-am auzit de ei...

– Cum, n'ai auzit de ei?

Şi mă'ngrijorez și mai mult: te pomenești că la curte nu circulă decât Otilia Cazimir și Vasile Militaru – și, atunci, e vai de mine.

– Dar de N. Crevedia ai auzit?

Iarăși:

– Nu. Ş'aiesta un grămătic?

Va-să-zică tot Otilia Cazimir și Vasile Militaru!

Nu mai insist și mă gândesc iarăși la eroul lui Mark Twain:

– Ascultă... Cum îți spune, bre?

– Ionuț... Ionuț al Lupului...

– Ascultă, frate Ionuț al Lupului... Nu știi, nu cumva m'a isbit vreun zurbagiu cu parul în cap?

– Doamne-ferește! De ce să te fi isbit? – și pacă-i văd prin întuneric ochii căscați a mirare.

– Nimic... Am întrebat așa, fără nici un rost... – și mă las în voia soartei.

În definitiv, o să am material pentru un reportaj efef... Păcat că nu l-am luat pe Rudd Rybiczka, să-mi facă niște ilustrații teribile!

Leap-leap... leap-leap...

Tot liopăind prin glod, trecând prin văgăuni și urcând șanțuri, iată că ne-am apropiat de cetate.

Dacă bei titiun...

Străjile ne'ntâmpină cu strașnic zăngănit de sulițe. Ionuț al Lupului dă parola și trecem prin imensa poartă de piatră cenușie, peste care lumina roșietică a făcliilor aruncă pete de sânge.

În ograda interioară, largă și plină de făclieri, ne oprim pentru a ne odihni și privesc cu lăcomie cetatea enormă, unde amintirea lui Ștefan-Vodă e încă vie în amintirea tuturor – dela Vlădică până la ultimul copil de casă.

Din palat străbate o muzică veselă, în care deslușesc o săltăreață melodie leahă. La răstimpuri, isbucnesc uriașe cascade de râs. Desigur că vreun boier mai ghiduș își face iarăși de cap! Totuși, am impresia că râsul din-năuntru nu e tocmai sincer... Deh! Ștefăniță-Vodă îi om ciudat și cu toane... Cel puțin așa știu din „Viforul" delavrancian... Şi te pomenești că boierii își cam tem capul și râd galben!

Un oștean se-apropie de noi și ne spune că vom fi chemați imediat în fața Măriei-Sale.

Emoționat, mă mai gândesc o dată la nuvela lui Mark Twain și-mi aprind o țigară.

Nimic decât ploaie!

Doamne, ce-o mai fi și asta? – Căci m-am trezit, singur cuc!, în cel mai cumplit întuneric.

Unde-i castelul? Unde mi-i Ionuț al Lupului? Unde's făclierii?

Sfrrr...

Un strop de ploaie a căzut pe țigară, stingându-mi-o. Aha! Acuma mă dumiresc... Cine naiba m'a pus să-mi aprind o țigară pe timpul lui Ștefăniță-Vodă?! Mi-a trebuit iarba dracului? Acuma înghite-o, stimate domn! Mircea Streinul, ți s'a dus copcă reportajul senzațional.

Şi, amărât, leapa-leapa prin noroaie, abia reușesc să urc dealul, ca să ajung însfârșit la Suceava.

Dacă n'aveam inspirația să-mi aprind o țigară, beam acuma vin de Nicorești cu Țugulea Moghilă și nu mă perpeleam într'o odaie meschină de hotel obscur și suspect...

Sfântul Ioan-cel-Nou

Disdedimineață, o iau încet către biserica sf. Gheorghe – ctitoria lui Bogdan cel Orb și-a lui Ștefăniță –, un adevărat giuvaer de piatră, în care se păstrează moaștele marelui mucenic Ioan-cel-Nou: acesta, nevrând să se lepede de credința în Hristos, a fost ucis de păgâni, după groaznice chinuri, la Cetatea-Albă.

În anul 1402, Alexandru-Vodă a adus la Suceava moaştele martirului pentru care, la 24 Iunie al fiecărui an, se face mare pomenire în fosta capitală a Moldovei.

„Moaştele sfântului Ioan” – spune un preot – „sunt un adevărat isvor de întărire a sufletelor creştineşti. În vechime, toţi Românii, dela Vodă până la arcaş, au îngenunchiat cu smerenie în faţa lor, rugându-se pentru mântuirea neamului şi, prin puterea ocrotitoare a sfântului Ioan, multe hoarde de străini au fost întoarse din cale ori răpuse în ţărnă...”.

M’apropiu de sicriul artistic lucrat în argint şi’ngenunchiez. Liniştea şi-un vag miros de tămâie domnesc în biserică. O lumină grea, cenuşie, învăluie în vis vastul interior fumuriu, în care aurul icoanelor împrăştie sclipiri mate şi suave.

Aici, departe de forfota uliţelor pline de evrei, e adevărata Suceavă, Suceava gloriei împărăteşti şi-a dreptei credinţe, Suceava voevozilor şi-a înţelepţilor monahi, – aici e Suceava eternă, pe care anii şi vitregiile n’au putut-o doborî.

Cetatea domnească

După lunga ploaie de ieri, cerul s’a luminat şi imensele azururi îşi tălăzuiesc peste oraş puritatea. Bisericile lucesc în bătaia dulcelui soare de toamnă, frunzişul copacilor depe dealuri îşi seamănă în vânt bănuţii aurii, colinele curg suav spre zările sidefate, iar departe, pe-o coastă, ruinile cetăţii lui Ştefan-cel-Mare se înalţă sobru şi majestuos, stăpânind văile ca un cioban turmele sale.

Dealtfel, întreaga Suceavă e mărturia vie a gloriei româneşti: cetatea domnească, Mirăuţii – nume de cântec, nu? –, Zamca – atâtea semne ale istoriei!

La Suceava, trăieşti ca’ntr’o biserică... Aici, îţi vine să vorbeşti cu sfială, să’ngenunchiezi. Între zidurile oraşului, parcă mai stăruie chiotul plăieşilor, parcă se mai aude zăngănit de suliţe. Oare acolo, în vale, nu stăteau hoardele tătare, ahtiate să cucerească lumina Moldovei? Oare dincolo, după dealuri, Dragomirna nu străjuieşte oştimea stejarilor?

Astfel fiind, oare nu se cade să îngenunchiezi pentru a săruta ţărna prin care, poate, a trecut cu pas viforos Ştefan cel-Mare şi Sfânt?

Altă Suceavă

Mutând capitala Moldovei la Iaşi, Alexandru Lăpuşneanu a sortit pierzării Suceava şi chiar a poruncit să se dărâme cetatea.

Cu toate acestea, Suceava n’a murit. Cetatea lui Ştefan-cel-Mare n’a putut să moară. Oricât ar bate-o ploile şi vântul, oricât s-ar năpusti nămeţii iernii asupra ei, oricât ar cobi în nopţile lungi de toamnă cucuvăile şi bufniţele care îşi au cuibul între zidurile dărăpănate, – ea îşi ridică spre ceruri contururile enorme şi continuă să veghieze peste drumurile invadate de străini.

În timpul Austriei, Suceava a fost un puternic bastion de românism creator şi intransigent şi hidoasa pajură bicefală a defunctului imperiu nu cuteza să-şi fluture aripile negre deasupra cetăţii.

La Suceava, străinii nu sunt impertinenţi ca’n alte oraşe bucovinene. Aici, ei îşi dau seama că nu’s decât nişte intruşi şi se comportă în consecinţă, aşa că nu-i vezi ostentativi şi obraznici ca la Cernăuţi sau Storojineţ.

Noapte fără făclii

Amurgul m’a surprins pe dealul Zamcei. Şuvoaie de sânge gâlgâiau din nouri, amestecându-se cu aurul frunzişului din luncile râului care şerpuieşte pe lângă Iţcani şi Burdujeni. Soarele se rostogoleşte după zare şi umbrele cuprind repede văile imense. În apropiere, gara Iţcani, o fabrică – fabrica unui venetic, despre care un prieten îmi spunea că îşi bate la tălpi muncitorii – se conturează alb talazurile cenuşiu-albăstrii ale serii. În satele învecinate, casele ţărăneşti fumegă a mămăligă şi a lapte proaspăt, iar cânii latră melancolic, stârnind stihiile ascunse prin văgăuni. Un tren îşi târâie vagoanele spre Dărmăneşti. Un zumzet plăcut de care şi trăsuri adie dinspre şosea, iar dealurile răspund cu strigăt mic de păsări nocturne.

O lună enormă răsare peste noapte. Întreg peisagiul se cufundă într’o lumină palidă, ireală, prin care copacii îşi întind fantomatic braţele către cer.

Apoi, deodată, un cântec straniu prinde să crească tot mai depe celălalt deal. Rămân fascinat. Parcă niciodată n'am auzit un cântec mai dureros, mai tulburător. Am impresia că melodia asta, pe care o murmură însuşi pământul, vine din vechile ruine – şi ascultând-o înfiorat ca'n preajma unei mari minuni, revăd întreaga istorie a Moldovei, ctitorită peste veacuri fără sfârşit.

Oare nu sună şi tulnice în depărtare?

Oare nu se-aprind focuri pe dealuri?

Oare nu răsună tropot de cai prin noapte?

Da, aici e Moldova; aici, unde Ştefan-Vodă mai trăieşte'n doinele ţăranilor; aici, unde sfântul mucenic Ioan doarme somn luminat; aici, unde zările închid un colţ de biserică şi de legendă.

Aţi înţeles acuma dece aici trebuie să'ngenunchiezi şi să săruţi ţărâna?

Noembrie, 1938.

Mircea Streinul

„Răspânditor de graiu, simţire, faptă şi gând românesc"

Ziarul „Suceava" apare, începând cu 1 ianuarie 1939, la Cernăuţi, sub direcţiunea profesorului Romulus Cândea şi sub oblăduirea profesorului George Alexianu, Rezident Regal al Ţinutului Suceava, drept „organ zilnic al Ţinutului Suceava, răspânditor de graiu, simţire, faptă şi gând românesc". Un „Cuvânt înainte", semnat de Rezidentul Regal, şi un salut al Mitropolitului Bucovinei, Visarion, „Noul ziar Suceava", prefaţează publicaţia în care Mircea Streinul („Fundaţia pentru literatură şi artă Carol II" şi „Sărăcilă", un fragment din romanul „Guzli sau Tsu-Tsui", aflat sub tipar la Editura „Vremea" din Bucureşti), Leon Ţopa („O carte actuală"), Liviu Rusu (cronica muzicală „Pro domo"), George Fonea (poemul „Colind"), Rudd Rybiczka (cu patru desene) şi Aurel Fediuc, deocamdată responsabil cu „Poşta paginei literare", se străduiesc să asigure dreptul la exprimare scriitorilor bucovineni, deja grupaţi în SSB, dar fără să posede o revistă literară a grupării.

Mircea Streinul, care lansase conceptul „scriitorului regional", odată cu iniţierea mişcărilor „Arboroasa" şi „Iconar", trăind convingerea că „provincia, în cel mai nobil înţeles al cuvântului, a dat adesea frumoase realizări culturale" (Suceava, nr. 15/1939, pg. 2), lansase şi o rubrică de citate, „Critica autorizată despre literatura arboroseană", menită dobândirii respectului „în Ţinut" faţă de bravul „scriitor regional bucovinean", care se confrunta, pe atunci, cu lustruiala publică, ideală pentru oportunişti, săvârşită de fundaţiile şi de grupările naţionaliste regale. Streinul avea o generozitate inconfundabilă şi irepetabilă, dar şi un mod de a se jertfi pe sine la temelia visatului templu al spiritualităţii bucovinene, prin mărturisire, prin încredinţare memoriei, prin altruistă

vehiculare a semnalărilor ocazionale de nume şi opere, care nu însemnau prea mult, dar ne aparţineau, făceau parte din patrimoniul nostru şi considera că este de datoria lui şi a noastră să tezaurizăm tot ce ne aparţine:

„Literatura e şi o funcţiune socială, aşa că nu trebuie dispreţuită nici de cititori, nici – mai ales – de cei ce o scriu. Deaceea, scriitorii regionali să fie cu luare aminte: o ucenicie cât mai îndelungată nu poate fi decât de folos, şi ea nu se face nicăieri mai bine ca într-o revistă mică. / Deci, deocamdată, cât mai multe publicaţii fără pretenţie, chiar dacă nu le citeşte nimeni… / După generaţia iconară, aşteptăm o alta, care să fie tot atât de entusiastă şi atât de gata, oricând, la sacrificiu" (ibidem).

Perpessicius, criticul literar care îşi pierduse braţul drept la Turtucaia, în Sfântul Război al Reîntregirii Neamului, scrisese elogios, cu mâna stângă, pentru ziarul „România", despre literatura arboroseană,

Iarnă

Mircea Scalat

SALONUL DE IARNĂ

Vasile Ştefan are toate şansele să poată sta — odată şi odată — alături de Petraşcu în plastica românească.

D-na Constantinovici-Hein — în manieră nouă. Această pictoriţă de vaste resurse, ... din alte expoziţii sunt atât de vii în amintirea mea, abordează teme din ce în ce mai dificile. „Strada din Sibiu" şi „Case din Sighişoara" se evidenţiază îndeosebi.

Aş îndrăzni o sugestie vrednică de frumosul talent al d-nei Constantinovici-Hein: să descopere Cernăuţii (Vasile Ştefan l-a şi descoperit în parte). Oraşul acesta ar putea deveni un nou Balcic pentru pictorii români. Într'adevăr, capitala Ţinutului Sucevei oferă teme extraordinare. Indic: panorama oraşului, văzută de pe Dealul Viilor, valea Prutului văzută de pe aceeaşi înălţime, iarna în faţa bisericii iezuite şi câte şi mai câte!

... nuanţe de cobalturi, griuri şi verde ...

Cred că i-am rămâne cu toţii recunoscători d-nei Constantinovici-Hein, dacă ne-ar da, în pânzele-i de puternică viziune plastică, aspecte din Cernăuţii aceştia imenşi şi neguroşi.

Cornel Dzierzek — o ieftină carte poştală: „Pace", în care nu ştii ce să condamni întâi — prostul gust al subiectului sau coloritul neîndemânatic. „În umbră" nu spune nici el mare lucru. I-aş recomanda acestui pictor, puţină nebunie...

iar Streinul alesese un fragment, pentru a-l reproduce în primul număr al noii publicaţii bucovinene:

„Cea mai virgină, sub raportul harului liric, dintre provincii se dovedeşte a fi şi cea mai prolifică (presupun „proles"-ul latin) şi înscrie cu această falangă de „băetani năråviţi la vis" (ca să întrebuinţăm plastica expresie a poetului Mircea Streinul) nu numai un amplu moment de inflorescenţă poetică, dar şi unul din cele mai surprinzătoare fenomene din istoria creaţiunilor artistice dela noi".

Perpessicius se referea, desigur, la generaţia de „băetani năråviţi la vis" de Iancu Nistor, la începutul anului 1932, când tribunul Unirii debuta, în „Junimea literară", un „frumos mănunchi de tineri de talent şi însufleţire care cearcă să se afirme pe tărâmul literar" (Mircea Streinul, Ion Roşca, Iulian Vesper, Neculai Roşca, Traian Chelariu – care publicase şi un dublu program literar, „Înapoi la Eminescu / Digresiuni neliterare în jurul unei teme literare" şi „Digresiuni inoportune" –, George Antonescu, George Drumur, E. Ar. Zaharia, Ghedeon Coca, Vasile Posteucă, Tudor Ulmanu şi Barbu Sluşanschi), îndemnându-i să se ferească „de raţionalismul sec şi de critici prea aprige, care în cele mai multe cazuri vin să deruteze talente în loc de a le încuraja şi modela". Nistor intuia în tinerii aceia nişte adevăraţi „sacerdoţi ai frumosului", iar revista „Junimea literară", care, din 1904, slujea „talentul în jurul aceluiaşi altar", rodea frumos „zorile unor vremuri mai bune".

Mircea Streinul, încă din 1931 (1930, avea să stabilească, inexact, Mircea Streinul, mai târziu), când îl cunoscuse pe Ion Roşca, visa la o literatură de generaţie, cea a „arborosenilor", aşa că, sprijinit financiar de Iancu Nistor, înfiinţează, încă din 1933, Colecţia „Iconar", demarată printr-un concurs de debut în volum cu „poezii inedite", destinat numai tinerilor Bucovinei, textele (trimise pe adresa lui Streinul: Cernăuţi, str. Transilvaniei No. 171) urmând să fie jurizate de „Comisia care va decerne premiul", alcătuită din profesorul universitar N. Tcaciuc-Albu şi Iulian Vesper, nepotul lui Iancu Nistor (Junimea literară, nr. 7-9/1933, pg. 202). Pe sine nu se trecuse în „Comisie" Mircea Streinul, deşi el deja preluase de la Iancu Nistor şi, după propria-i mărturisire, de

la Ion Grămadă şi George Tofan grija pentru destinele literaturii bucovinene.

În paralel, un profesor fără talent scriitoricesc, dar autor consacrat de manuale şcolare şi excelent cunoscător al fenomenului literar bucovinean, Constantin Loghin, alcătuise şi publicase o antologie a poeziei, o alta a prozei, dar şi o istorie a literaturii bucovinene până în 1919, lucrări utile, temeinice şi, de aceea, receptate cu interes şi în Bucovina, dar şi o istorie a literaturii române, care a apărut, până în 1938, în şase ediţii. E posibil ca Mircea Streinul să-l fi cunoscut, pentru prima dată, pe Constantin Loghin, în vremea studiilor la Liceul de băieţi din Cernăuţi, unde, împreună cu Neculai Roşca, Nicolae Pavlovici şi Tudor Ulmanu (Toader Plop, din Hotin), Streinul avea să facă, în 1928, „Caietul celor 4", adică o remarcabilă revistă literară. Dar e de presupus că profesorul pe care şi l-a asumat drept maestru, aşa cum a mărturisit, dar fără să-l numească, Mircea Streinul, să fi fost Vasile Gherasim, poetul, filosoful, eminescologul, care avea să se stingă, la doar 39 de ani, în 10 februarie 1933.

Arborosienii, deci generaţia lui Mircea Streinul, publicaseră în revistele cernăuţene „Tribuna", „Spectatorul", „Munca intelectuală" şi „Cronica românească la Cernăuţi", dar şi în revistele bucureştene „Răboj", „Floarea de foc", „Floarea soarelui", „Ecoul" etc., unii dintre ei, precum Traian Chelariu, răzbind şi spre publicaţii occidentale („La voce di Mantova"). Toţi traduceau, cu încrâncenare şi talent, din literatura europeană (Baudelaire, Georg Trakl, Rainer Maria Rilke, Johan Bojer, Jean Tharaud, Uhland, Platen, Richard Dehmel, ba chiar şi din esticul Mihail Şolohov), traducerile însemnând, în fond, o mare şi temeinică ucenicie literară.

Constituirea Societăţii Scriitorilor Bucovineni, în 12 noiembrie 1938, însemna doar o solidarizare a generaţiilor, prin şedinţe-interne, adică un fel de cenaclu literar, în care câţiva autori citeau două-trei texte proaspăt scrise şi se angajau, după aceea, discuţii. Iniţial, Societatea Scriitorilor Bucovineni, concurată viguros de societăţile pentru cultură şi literatură, inclusiv de Fundaţia „Carol II", nu se ridica nici măcar la nivelul Colecţiei „Iconar", mişcare literară care a produs un patrimoniu bucovinean. SSB era mai curând emblema unor întâlniri mondene, la

care participau „bătrânii" Constantin Loghin, N. Tcaciuc-Albu, George Voevidca sau, la fel de rar, Leca Morariu, şi tinerii lui Mircea Streinul, omul care avea să se lupte, discret şi elegant, cu inerţia rigidităţii „raţionalismului sec" excesiv al universitarilor, pentru a realiza tripla relaţionare spirituală: cu mitul, prin lut, cu universul, prin credinţă, şi cu viaţa, prin dragoste.

În lupta lui cu inerţia, Mircea Streinul ostenea întru gloria generaţiilor scriitoriceşti, deja sufocate de oportunismul de masă (arcăşiile, străjeriile etc.), menit să consolideze dictatura în România, fiind, în fond, un adevărat vârf de lance în cultivarea cuvântului care zideşte. Scria mult (nuvelele „Salonul de iarnă", „Legendă cu iarnă", „Început cu ploaie", „Era şi primăvara de vină", „Luca Urâtu a dispărut", „Întâlnirea cu domnu' Umbră", „Voncic în munţi", „Lupul cel tânăr îşi arată colţii", „Ianca ucide"; reportaje inedite despre Suceava şi „Cetatea Sucevii", dar şi „Zile şi nopţi prin Basarabia, pământul minunilor"; fragmente din romanul „Lupul din Ţara Huţanilor", intitulat „Împărăţia din neguri", şi din romanul „Guzli Tsu-Tsui", intitulat „Ciobanul în faţa morţii"; eseuri, precum „Pentru scriitorii regionali", şi cronici de artă,

Neculai Roşca Traian Chelariu George Antonescu

sub genericul „Plastica în Ţinutul Suceava" scriind despre Leon Hruşca, Vladimir Nichitovici, Isidora Constantinovici-Hain, Vladimir Zagorodnicov etc.), iar rodnicia condeiului lui Streinul l-a obligat pe George Ionaşcu să sublinieze retoric, în „Constatări pe marginea literaturii arborosene" (Suceava, 11.01.1939, pg. 2):

„Întrebaţi pe orice intelectual din Bucureşti cine este Mircea Streinul şi o să spună că a auzit vorbindu-se despre el la radio, a citit din scrierile lui sau despre el, în tot cazul ştie că este un scriitor bucovinean... Afară de aceasta, ar mai afla că în Cernăuţi există o „Societate a Scriitorilor Bucovineni", al cărei preşedinte este d. prof. Loghin, un distins istoric literar, şi că această societate va aranja o serie de şezători literare unde se vor discuta probleme de estetică literară şi unde scriitorii bucovineni vor citi fragmente din operele lor".

Ziarul ţinutal „Suceava" era, încă de la apariţie, un prim organ de presă, ce-i drept – neoficial, al Societăţii Scriitorilor Bucovineni.

Prima şedinţă a SSB, pe anul 1939, a fost şi prima cu o oarecare activitate, din 12 noiembrie 1938, până în ianuarie 1939, şi a fost anunţată în 12 ianuarie, cu următorul comunicat:

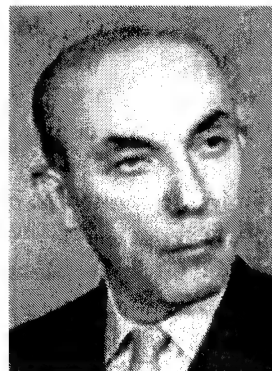
„**Dela S.S.B.** / Sâmbătă, la orele 8 seara, va avea loc, în sala Societăţii pentru cultură prima şedinţă din acest an a Societăţii

Scriitorilor Bucovineni. D. prof. Leon Ţopa va citi un referat asupra romanului bucovinean, iar d-nii George Drumur, G. Z. Antonescu, Procopie Milişte şi alţii vor citi versuri şi proză".

Un „curier literar", datorat lui Mircea Streinul, care scrie şi despre „O editură şi un om tânăr" („Universul literar", din Bucureşti, şi editorul Victor Popescu), inventaria sărăcăciosul, dar consistentul patrimoniu al literaturii arborosene:

„Romanul arborosean, care numără, până în prezent, mai mult decât merituoasele încercări ale unor Erast Mihalescu, Traian Cantemir (asupra căruia vom reveni pentru restabilirea unor adevăruri) şi Iulian Vesper, se anunţă din ce în ce mai bogat. E un semn de maturitate aceasta. După avalanşa lirică din trecut, care a cunoscut, printre altele, călduroasele şi entusiastele adeziuni ale unor cărturari ca: prof. Al. Rosetti, prof. Perpessicius, prof. Lucian Blaga, Camil Petrescu, prof. Şerban Cioculescu, B. C. Fântâneru etc., etc., scriitorii arboroseni, începând cu primul pe alfabet... – G. Z. Antonescu şi sfârşind cu ultimul... – E. Ar. Zaharia, pregătesc romane noi, dintre cari, unele, au şi fost angajate la edituri ca: „Fundaţia Carol II", „Cartea Românească", „Vremea" ş.a.".

Traian Cantemir Iulian Vesper E. Ar. Zaharia

Theodor Balan

Leca Morariu

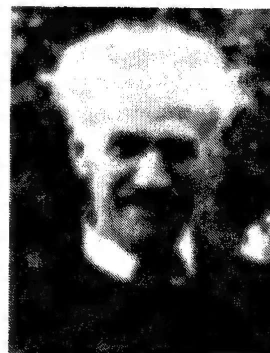

George Voevidca

Doar despre celebrul său roman, „Ion Aluion", cel mai bun din întreaga literatură bucovineană, nu pomeneşte nimic Mircea Streinul, aşa cum nu face referire nici la „Viaţa în pădure" sau la „Lupul din Ţara Huţanilor", romane în manuscris, din care publică fragmente şi în ziarul „Suceava", dar se entuziasmează faţă de izbânzile unor tineri din „poeticescul neam":

„Ne reamintim cu câtă ne'ncredere, cu ce bale de invidie, a fost primită la început – de către nişte falşi intelectuali, amatori de-o „poezie" la un pahar cu bere (dealtfel, am mai scris, în Revista Fundaţiilor Regale, despre acest lucru) – splendida generaţie a iconarilor. Câte vorbe rele, câte intrigi de mahala, deadreptul odioase! Azi, destui dintre ei fac „mea culpa" – şi nici nu s-ar putea altfel, căci în decurs de numai patru ani, trei poeţi – arboroseni şi iconari totodată – au fost premiaţi de Societatea Scriitorilor Români, iar al patrulea, Neculai Roşca, a luat premiul „Baudelaire", care-a fost unul din cele mai grele de cucerit".

Perpessicius, un entuziast şi generos admirator al literaturii bucovinene, scrisese, în „România", că „tânăra proză bucovineană este… una regională". Aşa cum regional este şi bună parte din tânărul scris, în proză, ardelean… cum poate că e şi cel basarabean, ce nu ne-a ajuns încă la cunoştinţă ş.a.m.d. Dacă „Ion Aluion" pleca dela dramaticul

episod al execuţiei unui nevinovat, în timp de războiu, planurile adiacente ale povestirii, ecourile ce trezia şi corelaţiile ce indica cu alte lucrări, în manuscris, ale autorului, contribuiau să creeze o atmosferă cu mult mai dilatată, decât simplul şi limitatul caz al lui Ion Aluion ar fi fost în stare să determine. În dramatica întâmplare a romanului d-lui Mircea Streinul cată să se citească un bun şi cuprinzător capitol din recenta istorie sufletească a Bucovinei. Stăpânirea dinainte şi sângerosul interludiu al războiului, care şi-a abătut tăvălugurile peste pajiştile de raiu ale grădinii dela Nord, au lăsat în sufletele oamenilor, şi mai cu seamă în acela al copiilor, urme adânci şi nevindecabile, aşa cum cele câteva lucruri ce, întâmplător, cunoaştem din „Viaţa în pădure", viitorul roman al d-lui Mircea Streinul, izbutesc cu deosebită vigoare să puie în lumină. O Bucovină de după războiu, din primul an al înstăpânirii româneşti este şi aceasta din întâiul, sobrul şi, întru totul, revelatoriu roman al d-lui Iulian Vesper: „Primăvara în Ţara Fagilor". Ca şi d. Mircea Streinul, d. Iulian Vesper vine din poezie, din tânăra promoţie a liricei bucovinene, cunoscută sub numele de gruparea iconarilor, despre care ne-am întreţinut în vară – ceea ce se vede, dealtminteri, din scrisul cu alintări formale, din toată acea îngrijire a stilului şi a compunerii, pe care poezia, cu disciplina canoanelor ei, o trece de timpuriu în vinele celor ce-au practicat-o. Ne şi aducem aminte să fi împrumutat, cu prilejul acela, d-lui Iulian Vesper, titlul lucrării sale de astăzi şi să fi închis într'însul peisagiul însuşi al tinerei poezii bucovinene" (Suceava, nr. 13/1939, pg. 2).

Teofil Lianu

Vasile Posteucă

Dragoş Vitencu

Societatea Scriitorilor Bucovineni avea nevoie de patrimoniul arborosean, pentru legitimare, cum avea nevoie şi de cel iconar, pentru dobândirea de prestigiu, dar şi mai necesar era, în 1939, când Mircea Streinul, vicepreşedintele SSB, se implică total, de spiritul lui Streinul, pentru a deveni un organism viu, creator, cară să „îndeplinească o funcţie socială", aşa că prima şedinţă cu adevărat de lucru din istoria SSB îl are ca lider pe Mircea Streinul, cel care se născuse parcă pentru a sluji spiritualitatea şi pentru a urni lucrurile din loc, punând umărul, fără să afişeze aptitudini de conducător, dar orientând mişcarea literară spre eficienţă.

Cronica şedinţei este semnată, în pagina 2 a ziarului „Suceava", din 19 ianuarie 1939, de Aurel Fediuc, redactor al publicaţiei şi poet modest, în ciuda aspectului opulent al cărţilor sale, valoroase doar prin găzduirea desenelor şi gravurilor fraţilor Rybiczka:

„La ultima şedinţă a S.S.B.-ului au asistat d-nii: prof. univ. Grigore Nandriş, preşedintele Societăţii pentru cultură, Mircea Streinul, vicepreşedintele S.S.B.-ului, Dr. N. Tcaciuc-Albu, prof. Claudiu Usatiuc, G. Drumur, Dr. Leon Ţopa, prof. Liviu Rusu, Dr. Traian Cantemir, prof. Const. Turtureanu, I. Negură, G. Z. Antonescu, Neculai Pavel, Procopie Milişte, Aurel Fediuc, O. Rusu, Oct. Gruia şi d-na E. Rusu".

În prima şedinţă a anului 1939, Societatea Scriitorilor Bucovineni doar şi-a însuşit ceea ce nu-i aparţinea:

„D. Dr. Leon Ţopa referează despre romanul bucovinean, în care se înglobează lucrările: „Aventurile unui iredentist", de Erast Mihalescu, „Şomerii", de Constantin Turtureanu, „Ion Aluion" şi „Aventura domnişoarei Zenovia Magheru", de Mircea Streinul, „Mensa academica", de Traian Cantemir", şi „Primăvara în Ţara Fagilor", de Iulian Vesper.

După interesantul şi bogatul în concluzii referat al d-lui Dr. Leon Ţopa, urmează discuţii, la care participă d-nii: prof. univ. Gr. Nandriş, prof. Usatiuc, M. Streinul, I. Negură, Liviu Rusu, G. Z. Antonescu, George Drumur etc.

Apoi se trece la lecturarea fragmentului „Muntele Ungureanu", din volumul „În vâltoarea războiului", de prof. Const. Turtureanu".

Discuţiile savante, în care „raţionalismul sec al bătrânilor" se manifesta în oratorii nesfârşite şi inutile, nu era pe placu! şi nici în firea lui Mircea Streinul, care trudea întru cuvântul scris şi îndemna la trudă, aşa că, în 22 ianuarie 1939, vicepreşedintele SSB publică lista celor care, fără a se distanţa de SSB, formează Gruparea de literatură şi artă „Suceava": Mircea Streinul, George Zamfira Antonescu, Traian Cantemir, Mihail Cazacu, Ghedeon Coca, Paul Constantinescu, George Drumur, Aurel Fediuc, George Ionaşcu, D. Loghin, Aspazia Munte, Neculai Pavel, Neculai Roşca, Rudd Rybiczka (graficianul), Cristofor Vitencu, Liviu Rusu şi Leon Ţopa.

Societatea Scriitorilor Bucovineni deja consacrase ideea solidarităţii scriitorilor din acest colţ de ţară, deşi senzaţia „că sunt uniţi" era doar aparentă, bazată pe faptul că „scriitorii arboroseni, fie tineri, în frunte cu Mircea Streinul, George Drumur, Iulian Vesper, George Z. Antonescu şi alţii, fie mai în vârstă, ca Leca Morariu, Const. Loghin, George Voevidca etc., au putere de muncă şi lucrează cu multă râvnă, au iniţiativă şi dau la iveală opere de reală valoare pentru cultura noastră" (Lucian Predescu).

Vasile Ţigănescu

Dimitrie Loghin

Dincolo de cuvintele criticilor şi istoricilor literari, desigur că oneste, stă o stare de spirit şi un fel de a fi definitoriu pentru solidaritate.

În 1939, Victor Săhleanu avea doar 15 anişori şi îndrăznise să trimită o poezioară ziarului „Suceava", iar fila caligrafiată a nimerit în mâinile lui Mircea Streinul, care, în firescul conştiinţei sale poetice sacerdotale, a reacţionat imediat:

„Suflet de noapte" se numeşte un poem pe care ni l-a dat V. Săhleanu. Deşi încă nu clar şi definit personal – V. Săhleanu n'are decât 15 ani (deci un fel de Ştefan Baciu...) scrie lucruri destul de frumoase pentru a desprinde câteva versuri.

„De luna rece care a străbătut finitul
ferindu-mă, mi-am pus o mantie de uitare,
şi'negurat, printr'însa, îmi aşteptam sfârşitul
banalităţii oarbe de ani şi de mirare".

Liceul „Aron Pumnul", care-a dat scriitori ca Neculai Roşca, Tudor Ulmanu, Leon Ţopa, George Zamfira Antonescu, Aurel Fediuc şi alţii, iată că-şi continuă tradiţia cu N. Tăutu şi cu V. Săhleanu".

Despre sine, care făcea gloria reală a liceului cernăuţean, Mircea Streinul nu a pomenit nimic, el slujind altarul poeziei şi galeria de sfinţi vii, dar îndreptăţiţi la evlavie. Ăsta a fost spiritul arborosean şi iconar, spiritul dobândit, ulterior, adică după primul refugiu, şi de Societatea Scriitorilor Bucovineni. Din nefericire, spiritul acesta avea să fie spulberat în 1946, odată cu persecutarea lui George Antonescu şi a lui Dimitrie Loghin, care împrăştiaseră prin Suceava, de „Sânziene", o ultimă antologie a poeziei iconariste, confiscată în mare parte de noul regim şi arsă în curtea interioară a închisorii, alături de mai toate cărţile Bucovinei.

Şedinţele Societăţii Scriitorilor Bucovineni se desfăşurau săptămânal, sâmbăta, spre seară, dar numai ca „şezătoare internă", deci un fel de cenaclu, mai curând monden, decât util, cu cronici scurte în

ziare. În condiţiile în care întreaga arhivă a Societăţii Scriitorilor Bucovineni s-a pierdut, iar relatările despre activitatea Societăţii, în ultimele luni ale anului 1938, lipsesc, cronicile şedinţelor sunt singurele care ne pot ajuta la reconstituirea întâmplărilor de mult uitate, dar pilduitoare şi, tocmai de aceea, de retrăit.

„Urmărindu-şi programul de activitate, S.S.B.-ul a ţinut în ziua de 21 Ianuarie curent o şezătoare internă, la care au luat parte S.S. Părintele E. Costea, şi d-nii: C. Loghin, preşedintele societăţii, Em. Voinescu, George Fonea, Dr. Leon Ţopa, Neculai Pavel, I. Negură, V. Posteucă, Octav Rusu, O. Gruia, Aurel Fediuc etc.

D. Traian Chelariu a prezentat monografia lui Octav Rusu: „Vasile Alexievici".

Au citit d-nii: George Fonea (trei traduceri reuşite din Guillaume Apollinaire, dintre cari una, „Semn", dedicată d-lui Mircea Streinul, şi poemul în proză „Aleea nesfârşită"), Aurel Fediuc (câteva poezii originale, printre care „Orbul" şi „Din oraş", şi poemul „Magie" de A. Bogaci) şi O. Gruia (schiţa umoristică, intitulată „Cazul domnului Costică Maghereanu").

S'au discutat apoi problema retorismului în poezie şi condiţiile esenţiale ale schiţei umoristice. / **A.F.**".

„Poemul în proză", cu inerentele „probleme ale retorismului", reprezenta ultima modă lirică, importată epigonic de la Georg Trakl, din opera căruia Mircea Streinul traducea masiv. Dar impresia covârşitoare aveau să o producă cele şase părţi ale poemului în proză „Noapte de iarnă", un fel de tablete despre natură şi despre definirea lăuntrului liric prin detalii ale naturii. Chiar şi debutantul Dragoş Vicol confecţiona, în 1939, astfel de texte, care nu aveau nimic în comun cu impresionismul timpuriu german, în timp ce alte poeme în proză ale lui Trakl, „Transformarea răului" sau „Vis şi'noptare", adoptate doar retoric de bucovineni, nu fac prozeliţi, deşi amintesc de opera durabilă a aceluiaşi Georg Trakl.

Dacă în cronicile de şedinţă a Societăţii Scriitorilor Bucovineni

D. George Ionaşcu,

Const. Cehan-Racoviţă

sunt menţionaţi doar autorii şi personalităţile vag literare, care au citit sau au cuvântat, exprimând păreri riguroase şi definitive, ceilalţi participanţi pot fi aflaţi din „inventarierile" lui Mircea Streinul, care aducea, sub pretextul Grupării de literatură şi artă „Suceava", noi aderenţi pentru SSB, societatea bazându-se deja, în 1 februarie 1939, pe următoarele nume: preot George Zamfira Antonescu, Viorica Doboş-Boca, A. Bogaci, Salustia Tr. Bona, Ovid Caledoniu, Dr. Traian Cantemir, Mihail Cazacu, Const. Cehan-Racoviţă, Ghedeon Coca, prof. Paul Constantinescu, prof. Isidora Constantinovici-Hain, Laura Miron, Lazăr Cozma, Ionică a Dariei, George Drumur, Aurel Fediuc, George Fonea, prof. univ. Valentin Al. Georgescu, George Ionaşcu, prof. D. Loghin, prof. Mel. Hayek, Aurel Marin, Aspazia Munte, Neculai Pavel, prof. Neculai Roşca, Ludovic Rybiczka, Rudd Rybiczka (graficianul, prietenul nedespărţit al lui Mircea Streinul, inclusiv în perioadele bucureştene), Mircea Scalat, prof. Vasile Ştefan, D. Tătăroiu, George Todiraş, Vasile Forminte-Ulian, Tudor Ulmanu, Cristofor Vitencu, E. Ar. Zaharia, Vladimir Zagorodnicov, Liviu Rusu şi Leon Ţopa.

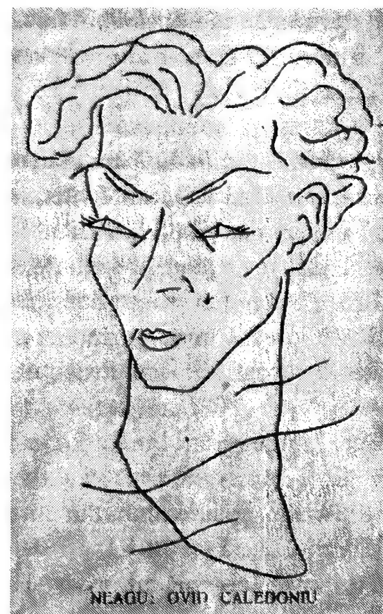
Prima tentativă de scoatere a Societăţii Scriitorilor Bucovineni din inerţia mondenismului s-a produs în 25 februarie 1939, când Constantin Loghin şi Mircea Streinul provoacă la dinamism o lume

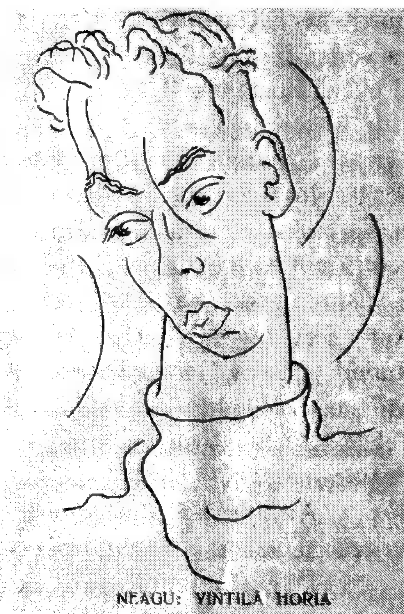
trândavă, dar făloasă, dispusă la irosiri în interminabile şi inutile discuţii:

„Sâmbătă în 25 Februarie a.c. a avut loc o frumoasă şi interesantă şezătoare internă a S.S.B.-ului la care au luat parte domnii prof. C. Loghin, preşedintele societăţii, Mircea Streinul, vicepreşedintele, prof. Claudiu Usatiuc, prof. Liviu Rusu, George Drumur, George Zamfira Antonescu, prof. Sebastian Popovici, Mihail Cazacu, Neculai Pavel, George Ionaşcu, Procopie Milişte, M. Teleagă, A. Bogaci, Octav Rusu, Ion Ştefan, O. Gruia, Vl. Milici, Aurel Fediuc şi alţii.

Au citit din manuscrise originale: G. Ionaşcu (un poem), A. Fediuc (câteva poezii din manuscrisul volumului „Interior") şi George Z. Antonescu (nuvela „Întâmplarea din Cotu-Nou").

După obişnuitele păreri critice asupra celor citite, d. prof. C. Loghin a făcut frumoasa şi binevenita propunere de a se invita în oraşul nostru marii maeştri din Bucureşti (lucru care se va întâmpla abia după recucerirea Bucovinei – n.n.), cari ar dori să conferenţieze în cadrul unor şezători externe la Teatrul Naţional.

NEAGU: OVID CALEDONIU

NEAGU: VINTILA HORIA

D. Procopie Milişte a omagiat în numele societăţii şi din iniţiativa domnului Mircea Streinul opera de mare valoare istorico-literară a domnului prof. C. Loghin, care a ajuns în zilele trecute la a 7-a ediţie, iar d. Mircea Streinul a propus să se sărbătorească – eventual printr'o agapă – apariţia volumelor ieşite de sub teasc dela data înfiinţării Societăţii Scriitorilor Bucovineni.

În urma discuţiilor care au avut loc, şi la care au luat parte majoritatea celor prezenţi, s'a hotărât sărbătorirea operelor apărute începând cu romanul „Mensa Academica" al domnului prof. Traian Cantemir.

În ceea ce priveşte sărbătorile dela Teatrul Naţional, d. prof. C. Loghin şi-a luat misiunea de a studia aranjarea lor în condiţiile cele mai favorabile".

Peste o săptămână, la o nouă „şezătoare internă", rezumată neglijent de acelaşi Aurel Fediuc, în prezenţa unor noi aderenţi, discuţiile şi iniţiativele dau semne de evoluţie spre bine, propunându-se, după modelul Colecţiei „Iconar", acordarea de premii ale Societăţii Scriitorilor Bucovineni şi întemeierea unei reviste literare la Cernăuţi, care, în fapt, va vedea lumina tiparului începând din anul 1942, sub numele de „Revista Bucovinei":

„Continuându-şi programul de rodnică activitate, Societatea Scriitorilor Bucovineni a ţinut Sâmbătă în 4 Martie a.c. o şedinţă internă la care au luat parte domnii: prof. Grigore Nandriş, preşedintele Societăţii pentru cultură şi literatură în Bucovina, prof. Const. Loghin, preşedintele S.S.B.-ului, prof. Val. Al. Georgescu, Mircea Streinul, George Zamfira Antonescu, George Fonea, prof. Liviu Rusu, prof. Const. Turtureanu, Rudd Rybiczka, George Drumur, A. Bogaci, George Ionaşcu, Procopie Milişte, I. Negură, Neculai Pavel, Dragoş Vitencu, Ioan Ştefan, M. Teleagă, Octav Rusu, O. Gruia, N. M. Epureanu, Adrian Ignătescu, A. Fediuc şi alţii.

Au citit: A. Fediuc (două poeme din manuscrisul volumului „Interior") şi George Ionaşcu (trei poezii de V. Posteucă).

D. prof. Liviu Rusu a pus o interesantă problemă cu privire la legătura dintre poezie şi muzică.

Din discuţia care a urmat şi la care au luat parte majoritatea celor prezenţi, se desprinde următoarea concluzie: atât muzica, pe deoparte, cât şi poezia, pe de altă parte, s'au întors dela o vreme spre folclor, înfigându-şi rădăcinile adânc în comorile de artă curat româneşti, culese din gura poporului, dar, neţinând seama de legăturile fireşti ce ar trebui să existe între ele, au evoluat pe direcţii diferite.

S-a fixat, apoi, ziua de 13 Martie curent, data sărbătoririi operelor literare apărute recent. Şi s-au făcut propuneri în ce priveşte premiile S.S.B.-ului. În continuare, s-a discutat problema apariţiei unei reviste literare la Cernăuţi şi s-a fixat programul şezătorii interne de sâmbăta viitoare, şezătoare care va fi închinată, din iniţiativa domnului Mircea Streinul, lui V. Gherasim şi în cadrul căreia d. Fonea va prezenta opera acestui scriitor Bucovinean.

Apoi, d. prof. Const. Loghin a făcut propunerea de a sărbători în cadrul unei şezători externe 10 ani de la moartea lui Stănică Berariu.

Ca încheiere, d. George Fonea a prezentat două plachete de versuri în limba franceză ale d-lui Valentin Al. Georgescu, „Les voix" şi „Les dix stations d'une vierge" şi a anunţat apropiata apariţie a volumului de poezii „Cuvinte de deslegare" datorat aceluiaşi autor".

Prezentarea operei poetului, prozatorului şi filosofului Vasile Gherasim, căruia Traian Brăileanu îi dedicase, deja, o monografie, făcea parte dintr-un plan încă nemărturisit al lui Constantin Loghin şi al lui Mircea Streinul de a realiza, cu autori diferiţi, o adevărată istorie a literaturii bucovinene, în paginile viitoarei reviste literare, ceea ce şi avea să se realizeze, în bună parte, odată cu apariţia „Revistei Bucovinei".

„Comemorarea lui Vasile Gherasim la Societatea Scriitorilor Bucovineni" s-a făcut în 11 martie 1939 (poetul se născuse, la Marginea, în 26 noiembrie 1893, şi murise la Cernăuţi, în 10 februarie 1933), fără nici un pretext bio-bibliografic şi, aşa cum se va vedea, folosind memoria poetului tot ca pretext, cu deja consacrată duplicitate bucovineană, pentru a sărbători un om în viaţă, ce-i drept – cărturar cu notorietate europeană, Claudiu Isopescu, aflat, în acele zile, la Cernăuţi. Descrierea evenimentului o datorăm lui Aurel Fediuc:

„Sâmbătă, în 11 Martie a.c., a avut loc în sala de festivităţi a Societăţii pentru cultură şi literatură în Bucovina o şezătoare literară internă, închinată – din iniţiativa d-lui Mircea Streinul, vicepreşedintele S.S.B.-ului – poetului Vasile Gherasim. Şezătoarea a fost onorată cu prezenţa d-lui Claudiu Isopescu, profesor la Facultatea de litere din Roma, şi prezidată de d. prof, Const. Loghin.

La şezătoare au luat parte d-nii: Mircea Streinul, Dr. Leon Ţopa, prof. Sebastian Popovici, prof. C. Turtureanu, George Drumur, Dragoş Vitencu, George Zamfira Antonescu, George Fonea, Em. Voinescu, Neculai Pavel, T. Ulmanu, Procopie Milişte, George Ionaşcu, N. M. Epureanu, Octav Nandriş, Adrian Bondaru, A. Bogaci, Octav Rusu, O. Gruia, M. Teleagă ş.a. şi d-nele Rusu şi T. Fonea.

D. prof. univ. Claudiu Isopescu între scriitorii arboroseni. D. prof. C. Loghin a deschis şezătoarea salutând în numele societăţii pe d. prof. Claudiu Isopescu, bucovinean de origine, care – plecat în Italia de mai bine de un deceniu şi jumătate – a ştiut să ne facă neamul, cultura şi literatura cunoscute în ţara soră, întrebuinţând toate mijloacele care i-au stat la dispoziţie, şi în special presa, cursurile dela Universitate, conferinţele ţinute şi discursurile rostite la radio. Interesul publicului a ştiut să-l trezească treptat-treptat, ajungând la rezultate evidente.

Dar activitatea D-sale nu s'a mărginit numai aici. Domnia Sa a publicat împreună cu studenţii pe care îi are diferite studii asupra scriitorilor noştri, şi a îndrumat numeroase traduceri foarte reuşite.

D. prof. C. Loghin a subliniat, apoi, alte ramuri de activitate ale distinsului oaspe şi şi-a terminat cuvântul cu un călduros „bine-ai venit".

Cuvântul d-lui Dr. Leon Ţopa. D. Dr. Leon Ţopa, luând cuvântul în numele scriitorilor tineri, a expus activitatea d-lui prof. Claudiu Isopescu, arătând că, încă din timpul războiului, distinsul oaspe – în calitate de prizonier italian a organizat o legiune de voluntari români.

Ajuns apoi membru al Şcolii Române la Roma şi mai târziu profesor universitar, d. prof. C. Isopescu a ştiut totdeauna să sprijine atât moraliceşte cât şi materialiceşte pe tinerii români veniţi în capitala ţării surori.

Vorbitorul a arătat marea valoare istorică şi documentară a volumului „La stampa periodica Romeno-Italiana in Romania e in Italia" datorit d-lui prof. Cl. Isopescu şi importanţa studiului „Un naturalista Romeno: Liviu Rebreanu", studiu scris unui student italian, şi a expus în linii largi rolul lectoratelor din Torino, Florenţa şi Neapole, a căror înfiinţare se datoreşte în mare parte tot d-lui prof. Cl. Isopescu.

Răspunsul d-lui prof. univ Claudiu Isopescu. D. prof. Claudiu Isopescu a răspuns antevorbitorilor săi spunând că fluidul care trece din sânge în sânge şi din suflet în suflet l-a determinat să înfiinţeze legiunea de voluntari, dar că – ajuns membru al Şcoalei Române – a putut observa că Românii erau complet necunoscuţi în ţara soră şi că fiind participant al unei excursii a fost întrebat la un moment dat dacă în Bucureşti există lumină electrică şi tramvaiu...

D-sa a făcut, în continuare, un mic istoric al şcolii româneşti în Italia dela începuturile ei.

Trecând la cercetările D-sale făcute în domeniul istoriei, distinsul oaspe şi-a motivat prelungirea activităţii la Roma pe faptul că a găsit unele documente ale trecutului nostru şi în special scrisoarea unică a lui Mihai Viteazul scrisă după lupta dela Călugăreni.

Odată rămas însă, a deschis un curs liber de limba română şi, trecând peste toate lipsurile, a croit aşa cum a putut un drum spre Apus, unde a „creat făgaşul nou de penetraţie culturală românească în ţara soră, pe baza volumelor traduse de studenţi", lucru care a atras atenţia ziariştilor din Spania şi din America de Sud.

Domnia Sa a spus, apoi, printre altele, că ar fi fost poate mai nimerit ca această penetraţie culturală să se facă pe calea catedrei dela Sorbona care fiinţează de vreo 30 de ani, dar că din anumite motive aceasta nu s'a făcut. Şi poate că aceasta se datoreşte şi faptului că suntem mai apropiaţi în structura noastră sufletească de Italieni şi mai cu seamă de „Meridionali".

Trecând la activitatea Societăţii Scriitorilor Bucovineni, d. prof. Claudiu Isopescu a salutat cu multă bucurie fericita idee de a crea societatea şi i-a urat succes deplin întru ridicarea elementelor, fapt pentru care va binemerita de la neam, deoarece aceste elemente aducând

specificul local în opera lor vor contribui la cunoaşterea integrală a sufletului românesc.

Comemorarea lui Vasile Gherasim. D. George Fonea a vorbit despre Vasile Gherasim, punându-i opera poetică în legătură cu cea filosofică şi dând între altele şi o notiţă bio-bibliografică. D-sa a ştiut să releve concis şi de multe ori într-un stil original şi meritoriu valoarea operei lui Vasile Gherasim, iar d. George Ionaşcu a cetit câteva poezii din volumul „Poezii" datorit poetului comemorat.

Vasile Gherasim

A urmat o discuţie critică a lucrării d-lui Fonea la care au participat d-nii prof. Claudiu Isopescu, prof. Const. Loghin şi Mircea Streinul.

Între altele, d. prof. C. Loghin şi-a exprimat dorinţa de a se face cunoscută şi publicului această lucrare ca cea mai isbutită de până acum, d. Mircea Streinul a făcut propunerea de a se publica lucrarea eventual în editura Societăţii pentru cultură şi literatură, iar d. prof. Claudiu Isopescu a remarcat unele paralele leopardiene în opera lui V. Gherasim şi a felicitat munca d-lui Fonea.

După închiderea discuţiei, d. Mircea Streinul a anunţat că sărbătorirea operelor recent apărute va avea loc Miercuri în 15, nu cum era stabilit de mai înainte, şi l-a invitat la această sărbătorire şi pe d. prof. Cl. Isopescu, iar d. prof. C. Loghin a propus ca şezătoarea externă închinată lui Stănică Berariu să aibă loc Duminecă în 2 Aprilie a.c., la orele 11 dim.

Ca încheiere, d. George Ionaşcu a citit două poezii reuşite datorite d-lui N. M. Epureanu, iar A. Fediuc, cântul VI din poemul „Sculptorul" şi o poezie din manuscrisul volumului „Interior" / **A. Fediuc**".

Identitatea dintre Gruparea pentru literatură şi artă „Suceava" şi Societatea Scriitorilor Bucovineni începe să se confirme, prin prezenţa

unor artişti plastici, precum laboriosul Rudd Rybiczka sau graficianul Vladimir Milici, sau a unor profesori fără pasiunea scrisului, precum Sebastian Popovici sau Octavian Nandriş, printre scriitorii bucovineni. În fond, nici Gruparea, nici Societatea nu recompensau, în sensul recunoaşterii publice, anumiţi creatori, ci înfăptuiau solidaritate. Sau măcar asta îşi dorea.

Începuturile Societăţii Scriitorilor Bucovineni nu au fost spectaculoase şi nici eficiente. Societatea însemna mai curând un eveniment monden, decât o grupare literară, cu un ţel comun, cu un program şi cu perspective certe. Eforturile lui Mircea Streinul de a o orienta spre pragmatismul grupării „Iconar" încă nu dau roade. Scriitorimea bucovineană părea să fie la fel de bulversată, de îmbrâncită de la rosturile sale ca şi societatea românească, în care dictatura regală netezea căi glorioase pentru oportunişti, de la astfel de ademeniri neabţinându-se nici măcar soţia lui Theodor Bălan, Silvia, publicistă înzestrată, dar eşuată în rol de comandant al străjeriţelor, sau tatăl tânărului poet Neculai Tăutu, ofiţer cernăuţean specializat în pregătirea paramilitară a străjerilor. Ba chiar şi Neculai Tăutu se afla în primele rânduri ale „Străjii Ţării", cu beneficiile de imagine scontate, străjeria având câte o pagină în ziar, dar şi publicaţii proprii.

Carol al II-lea şi Teofil Sidorovici, „Supremul Străjer" şi comandantul Străjii Ţării

Rezidentul Regal George Alexianu, profesor universitar şi protector al artelor, a fost înlocuit cu bucovineanul Gheorghe Flondor, boier cumsecade din Rogojeşti, care avea să fie judecat, la Suceava, prin neguroşii ani '50, pentru exces de cumsecădenie.

Patriarhul Miron Cristea a murit, iar ministrul Armand Călinescu sufoca paginile ziarelor cu declaraţiile sale.

Apoi, prin iulie, moare şi Regina Maria, iar atenţia publică este iar deturnată afectiv spre Casa Regală.

Cultul lui Carol al II-lea determina o avalanşă de culturi ale unor personalităţi mărunte.

Teofil Sidorovici, comandantul străjeriilor şi primul elogiator al Străjerului Suprem, îşi lăfăia faţa milităroasă, cu bărbie violentă, sfredelită sferic, în paginile presei bucovinene.

Şi, totuşi, literatura încă mai rezista pe baricade, cu câte o pagină literară pe zi, uneori chiar cu două, sau cu relatări ale evenimentelor culturale, împinse discret în paginile de ştiri. În fond, şi evenimentul literar nu-i decât o mondenitate, iar umbra sângeroasă a primei ocupaţii sovietice, deşi se risipea difuz peste Bucovina, încă nu înspăimânta pe nimeni. Aşa se întâmplă în vremurile unor exaltări naţionalite, te simţi încrezător în forţa bicisniciei tale şi ignori orice pericol. Te simţi încrezător şi petreci cu subconştientă inconştienţă.

„Sărbătorirea dela Societatea Scriitorilor Bucovineni"

Prima sărbătoare a operelor literare ale membrilor Societăţii Scriitorilor Bucovineni s-a desfăşurat în 15 martie 1939, într-un restaurant românesc din Cernăuţi („Cumpăraţi numai de la Români!", porunceau publicităţile comerciale ale vremii, dar şi politicienii îmbătaţi de exaltări naţionale), iar cronica evenimentului a fost scrisă tot de Aurel Fediuc. Ideea este destul de ingenioasă şi poate că ar trebui adaptată şi la vremurile pe care le trăim:

„Miercuri, în 15 Martie a.c., la orele 9 seara, a avut loc în sălile restaurantului V. Drăguleanu o sărbătorire a operelor literare recent apărute ale membrilor Societăţii Scriitorilor Bucovineni, la care au luat parte domnii: prof. univ. Grigore Nandriş, preşedintele Societăţii pentru cultură şi literatură în Bucovina, prof. Const. Loghin, preşedintele S.S.B.-ului, Mircea Streinul, prof. Constantin Turtureanu, dr. Leon Ţopa, prof. Sebastian Popovici, George Zamfira Antonescu, George Drumur, Neculai Pavel, George Fonea, Em. Voinescu, George Ionaşcu, N. M. Epureanu, Procopie Milişte, Rudd Rybiczka, V. Posteucă, Octav Rusu, Adrian Bondaru, A. Bogaci ş.a.

Cuvântările rostite. D. prof. **C. Loghin** a deschis sărbătorirea exprimându-şi dorinţa ca aceste întâmplări sărbătoreşti să devină un obiceiu al societăţii pentru a încuraja astfel printr'o apropiere sufletească pe aceia care scriu şi publică, dând pildă publicului cetitor, pentrucă întotdeauna scriitorul, mereu retras, mereu preocupat de ideile creaţiunilor sale, dacă a fost lipsit de încurajarea de afară, a încetat să

mai scrie.

Fericit de ocasia că i-a fost sortit să deschidă această primă şi modestă sărbătorire, D-Sa i-a enumerat pe cei sărbătoriţi, începând cu d. dr. **Traian Cantemir**, care a apărut vara trecută cu romanul „Mensa Academica". D-Sa a spus că această carte nu este o simplă înşiruire de evenimente, ci un roman: un roman trăit, iar trecând la operele d-lui **Mircea Streinul**, „Aventura domnişoarei Zenobia Magheru" şi „Ion Aluion", şi cea a d-lui **Iulian Vesper**, „Primăvara în Ţara Fagilor", le-a prezentat ca fiind nişte puternice fresce ale vieţii româneşti arborosene.

D-Sa a vorbit apoi despre operele domnilor prof **Sebastian Popovici** („Din ploile oraşului meu"), **Mircea Streinul** („Corbul de aur"), **George Fonea** („Rainer Maria Rilke"), dr. **Leon Ţopa** (o lucrare în italieneşte), **Em Voinescu** („Războiul care vine"), **Octav Rusu** (monografia „Vasile Alexievici"), **Petru Iroaie** („Poezia autentic populară" şi „Ionel Teodoreanu") şi **Aurel Fediuc** („Rodnicie"), remarcând lipsa condiţiunilor prielnice desvoltării literaturii: revistă şi editură.

D. prof. Const. Loghin şi-a terminat cuvântul urând activitate rodnică scriitorilor din Ţara Fagilor.

D. **Procopie Milişte** a cetit o succintă prezentare a tuturor volumelor amintite de d. prof. C. Loghin, analizând fiecare operă în parte şi dând pentru fiecare autor câte o notiţă bio-bibliografică, în care a subliniat şi părţile mai puţin cunoscute de activitate scriitoricească a fiecărui, cum de pildă pe aceea a d-lui prof. Loghin, care de mai bine de 17 ani colaborează la „Universul" şi care în ultima vreme a scos a 7-a ediţie a „Istoriei literaturii române".

Foarte impresionantă a fost introducerea acestei lucrări în care autorul ei – scriitor şi el – a făcut istoricul înfiinţării Societăţii Scriitorilor Bucovineni.

Încheind, d. Procopie Milişte şi-a exprimat într'o admirabilă cuvântare câteva păreri personale în ce priveşte viitorul societăţii şi, adresându-se d-lui prof. Const. Loghin, l-a rugat, în numele tuturor membrilor, să-şi continue cu aceeaşi râvnă munca, deşi vor veni alţii să-l descurajeze, cârtind împotriva acestui focar de înţelegere, înfiinţat pentru promovarea literaturii depe aceste meleaguri. D-sa omagiază şi

pe Rudd Rybiczka.

După această comunicare, de multe ori îmbrăcată într'un stil original, din care n-au lipsit nici comparaţiile, nici metaforele, d. **George Ionaşcu** a prezentat cărţile d-lui **Valerian Doboş-Boca**, „Târgul Siretului" şi „Din trecutul Sucevii", două măiestre monumente de pietate faţă de trecutul nostru.

Luând cuvântul, d. **Sebastian Popovici** a elogiat, cu acest prilej, strădania pe care a depus-o d. prof. Const. Loghin la publicarea cărţilor D-Sale şi i-a pus în evidenţă marile merite de profesor, istoric literar, culegător al adâncimilor sufleteşti literare şi entuziast preşedinte al S.S.B.-ului.

D. prof. **Const. Turtureanu** a mulţumit d-lui Procopie Milişte pentru frumoasa comunicare cetită şi, asociindu-se părerilor optimiste ale tinerilor scriitori în privinţa viitorului scrisului românesc arborosean, l-a arătat în lumina unui scris viu, care se inspiră dela adevăratul izvor dela care trebuie să se adape, original şi mereu în legătură cu viaţa poporului.

D. dr. **Leon Ţopa** a elogiat munca d-lui prof. Grigore Nandriş, preşedintele Societăţii pentru cultură şi literatură în Bucovina, care a ştiut să dea un nou ritm de viaţă societăţii pe care, cu atâta grijă părintească, o conduce, ducând-o dintr-o stare vegetativă tot mai sus către culmile de gândire şi traiu actual şi românesc. D. dr. Leon Ţopa şi-a încheiat cuvântul rugând în numele scriitorilor tineri pe distinsul premergător întru activitate pe teren cultural-literar să păstreze şi pe viitor legăturile D-Sale cu S.S.B.-ul.

Cuvântul d-lui prof. univ. Gr. Nandriş. D. prof. univ. **Grigore Nandriş** a vorbit în numele comitetului Societăţii pentru cultură mulţumind celor care au luat iniţiativa acestei sărbătoriri pentru prilejul de a fi putut asista la o manifestare atât de prietenească şi antevorbitorilor săi, pentru reuşitele portrete pe care le-au făcut celor sărbătoriţi.

Definind, în continuare, printr'un fond adânc uman de trăire, D-Sa şi-a arătat marea bucurie de a fi putut preţui viaţa scriitorilor în mijlocul lor.

Convins fiind de faptul că nu se poate tăgădui unitatea sufletului

omenesc în totalitatea manifestărilor lui, d. prof. Grigore Nandriş şi-a manifestat marea mângâiere sufletească de a nu putea fi prea departe de năzuinţele artiştilor întru realizarea frumosului, deşi în această direcţie este numai diletant, fiind prin timp şi ocupaţii destul de îndepărtat de ei.

Domnia Sa a omagiat activitatea tinerei societăţi în numele comitetului central al Societăţii pentru cultură, asigurând pe cei prezenţi de convingerea pe care o are că aceste începuturi se vor dezvolta în roade ce vor rămâne în literatura noastră.

Şi dacă statul – asumându-şi, prin serviciul social, greaua misiune de a ridica cultura satelor – i-a uşurat munca Societăţii, aceasta nu înseamnă că ea, care dispune de atâtea energii, va stagna în activitate, căci va porni la crearea unei edituri şi a unei reviste ca fiind două din cele mai importante cerinţe locale. Dar, mai puţin entuziast şi mai cumpănit, comitetul va porni în momentul oportun, după un plan sistematic. Societatea, prin Domnia Sa, ştie păsurile scriitorilor şi va fi alături de ele.

D. prof. Grigore Nandriş şi-a terminat cuvântul cu speranţa că prilejurile de prietenească sărbătorire se vor multiplica din ce în ce.

Ca încheiere, în partea neoficială a programului, d. **George Drumur** a cetit câteva epigrame. Schimbul a fost început de d. **Vasile Posteucă**.

Reproducem câteva din cele cetite pentru spontaneitatea şi reuşita lor.

Lui George Fonea, Bucovinean prin adopţiune în literatură şi militar

E dela militărie –
Mulţi au spus de-atâtea ori:
Ofiţer în poezie
Şi Bucovinean... din flori!

Lui Mircea Streinul, Vicepreşedintele S.S.B.-ului, unul din iniţiatorii lui

Că-i o mişcare românească
În arta cestui plai divin –
Pe nimenea să nu uimească:
Îi stă în frunte un... Strein!

Lui George Ionaşcu, poetul care a prezentat opera d-lui Valerian Doboş-Boca

Nefiind aci de faţă,
L-ai executat, măi frate!
Prea era o nedreptate
Un plăieş şi azi în viaţă!

Tot lui Ionaşcu, cu precizarea că d. Val. Doboş-Boca a fost operat de curând

Doboş – o valoare mare –
Îl zărim printre ovaţii.
N'a venit la sărbătoare
Că-i sătul de... operaţii!

Lui Vasile Posteucă, din partea lui George Ionaşcu

Eşti trist că nu ai inspiraţii
Şi vremea epigramei trece.
Ţi-aş da un sfat – să nu bei bere,
Să stai cu capu'n apă rece!

Lui George Ionaşcu, din partea lui Vasile Posteucă

Într'o teacă, se'nţelege,
Două paloşe nu'ncap!
Eu cu capu'n apă rece,
Tu cu apă rece'n cap!

Lui Vasile Posteucă, replică de la Adrian Bondaru

Una ştim: anume
Ne dai epigrame...
Dar nu ştiu: volume
Sau în chilograme...

Tot lui Vasile Posteucă

Epigramele ce-ai scris
Le citesc într'una:
Nu de alta, dar aş vrea
Să găsesc vreuna...

Lui Adrian Bondaru, replica lui Vasile Posteucă

Caut acul epigramei tale,
Dar toată truda e-n zadar.
De'abea acum îmi vine'n cale:
Nu eşti albină, ci... bondar!

Sărbătoarea s'a sfârşit într'o atmosferă de deplină înţelegere şi voie bună – o admirabilă întrunire camaraderească. / **A. Fediuc**".

Precum se vede, epigrama, în viaţa literară, e aidoma vinului de calitate. Apropie oamenii şi îi însoreşte.

Cele două evenimente de la jumătatea lunii martie, adică aproximativa omagiere a regretatului poet, prozator, filosof şi eminescolog Vasile Gherasim şi sărbătorirea unor cărţi doar însuşite de SSB, au cam sleit de puteri mondenismul patriarhilor rigorismului tăifăsuit, aşa că următoarea şezătoare internă a Societăţii s-a ţinut abia în 25 martie, în lipsa venerabililor universitari, care, aşa cum spune şi una din epigramele citate, scrisă de George Drumur, doar aderaseră la iniţiativa lui Mircea Streinul. Numele SSB este legat şi a fost legat, în conştiinţa publică, de cel al profesorului gimnazial Constantin Loghin, iar profesorul merită această onoare, deşi nu el a fost primul preşedinte, ci Grigore Nandriş, pentru că a girat cu numele său mişcarea tinerilor scriitori, deşi iniţiatorul real şi organizatorul începuturilor Societăţii Scriitorilor Bucovineni a fost Mircea Streinul, cel care, şi în 25 martie 1939, milita, de unul singur, pentru ideile sale, cele care au stat şi la temelia iconarismului:

„Sâmbătă, în 25 Martie a.c., a avut loc în sala de festivităţi a Societăţii pentru cultură şi literatură în Bucovina o şezătoare internă a Societăţii Scriitorilor Bucovineni. A prezidat d. Mircea Streinul, vicepreşedintele S.S.B.-ului. Au luat parte d-nii: dr. Traian Cantemir, prof. Liviu Rusu, prof. Sebastian Popovici, George Fonea, Procopie Milişte, N. M. Epureanu, av. I. Negură, Neculai Pavel, V. Posteucă, George Ionaşcu, I. Poştariu-Dogaru, Adrian Bondaru, Octav Rusu, A. Bogaci ş.a. şi d-na Rusu. D. Mircea Streinul a deschis şezătoarea anunţând totodată că, după sărbători, va avea loc o şezătoare externă.

D. V. Posteucă a referat asupra romanului istoric „Săraca ţară a Moldovei", de Constantin Cehan-Racoviţă, insistând asupra bogatului material pe care îl oferă cartea din punct de vedere critic şi scoţând în evidenţă călduroasa recomandaţie a lui I. Al. Brătescu-Voineşti.

După discuţiile cari au urmat, George Ionaşcu a citit, din ciclul „Lauda focului", trei poeme, încununate de d. V. I. Posteucă cu epitetul „tâşuire teluricului".

Au urmat câteva păreri critice asupra celor trei poeme citite, date de d-nii Mircea Streinul, Liviu Rusu, Traian Cantemir, George Fonea ş.a. şi, tangenţial, s-a discutat problema unei critici obiective în literatura

noastră.

S'a anunţat, apoi, reapariţia revistei „Bilete de papagal", iar d. Mircea Streinul a propus ca la şezătoarea internă de Sâmbătă să se facă numai lecturi, rugând pe toţi membrii S.S.B.-ului să ia parte la această şezătoare. / **Aurel Fediuc**".

În paralel, în profunzimea vremelnicei clipe, s-au anunţa vremuri grele. Mircea Streinul pleacă, definitiv, la Bucureşti, la sfârşitul lunii martie, iar ziarul „Suceava" nu mai are loc pentru ştiri scriitoriceşti, fiind sufocat de zvonurile despre grozăviile lumii. Rar, în câte un colţ de pagină, întâlneşti un poem sau o ştire lapidară.

George Ionaşcu a încredinţat tiparului „Chemarea Focului", cu o copertă de Rudd Rybiczka.

Apare revista „De Strajă" a organizaţiei „Straja Ţării".

Iancu Nistor e numit ministrul Cultelor şi al Artei în guvernul lui Gheorghe Tătărescu, format pe la sfârşitul lunii noiembrie a anului 1939.

Cultul lui Carol al II-lea este, deja, sufocant, obscen.

La Cernăuţi, sub bagheta lui Grigore Macovei, evoluează Corul cohortei de băieţi şi fete.

Grigore Macovei

Miron Suru

Doamnele Române fac colecte „pentru ajutorarea soldaţilor cari stau de strajă în hotarele ţării".

Se organizează, prin decret-lege, la propunerea ministrului şi istoricului C.C. Giurescu, Frontul Renaşterii Naţionale.

Se publică doar „Cuvinte nemuritoare ale M.S. Regelui".

Lui George Drumur îi apare placheta „Cântece în azur", iar „cronica literară" din ziarul „Suceava" spune doar atât: „o carte de inedită substanţă lirică". În jur, articole masive, precum „Ajutorarea sărmanilor şi familiilor concentraţilor din judeţul Suceava"

O parte dintre poeţi, precum Teofil Lianu sau Aurel Tudor, sunt deja concentraţi, iar Tudor va muri prin stepele Rusiei, odată cu cărţile sale încă nescrise, odată cu poemele risipite prin reviste literare.

Aurel Vasiliu, viitorul critic al „Revistei Bucovinei", scrie despre „Eminescu şi câţiva critici", semnând Aurel Vasiliu-Sânger. Deci, Emil Satco nu s-a înşelat, când a presupus că poetul adoptat de Bucovina, Aurel Sânger, este Aurel Vasiliu, criticul, prozatorul, poetul.

Târziu, abia în 10 martie 1940, ziarul „Suceava" publică o pagină literară şi vesteşte laconic, în sfârşit, despre Societatea Scriitorilor Bucovineni:

„Reluându-şi activitatea, Societatea Scriitorilor Bucovineni reîncepe seria şedinţelor literare Sâmbătă, 9 Martie, orele 6 d.a., în localul Societăţii pentru cultură din Palatul Naţional".

Ştirea apare în numărul din 10 martie al ziarului, deci cu o zi după reluarea activităţii. Au pierdut doar cei de atunci; pentru noi este, totuşi, o informaţie, chiar dacă, fără explicaţii, căci ne aflăm în faţa unui gol de aproape un an, timp în care activitatea SSB, cum scria George Ionaşcu, nu a fost „nici moartă, nici vie".

Apoi, un alt anunţ de reluare a activităţii SSB, în 4 mai 1940, dar acum publicat, totuşi, oarecum la timp, adică în 4 mai.

Nu se mai scriu cronici ale şezătorilor literare.

Scriitorii s-au furişat în lăuntruri.

Afară, „Suveranul şi Ţara", Leon Ţopa îi ia direcţiunea lui Romulus Cândea, „Religia Ogorului", „Romenopa", „Bugetul Uman",

„Mesajul Tronului”, „Sub scutul de apărare a liniei Regele Carol, România poate privi cu linişte viitorul”...

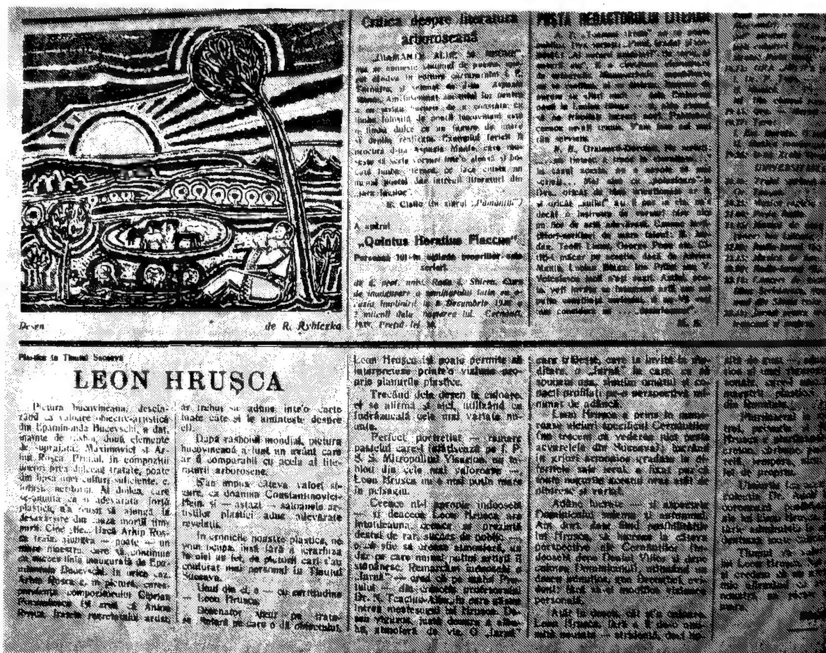
Apoi, începe refugiul, sovieticii ocupă nordul Bucovinei. Catedrala din Cernăuţi, sub robie, se răsuceşte în sufletul lui George Voevidca dureros, aidoma unui cuţit ruginit: „În neguri se topi cer de mătasă. / Ca orbul – Cernăuţii-şi caută zarea. / Şi tot mai neagră creşte depărtarea. / Cumplit călcâi ca lespedea apasă”.

Poezia are ochii în lacrimi.

Ostaşii români deschid drumul întoarcerii acasă.

Poezia se întoarce acasă. Desrobită, „lung, Catedrala sună şi răsună; / mai sus îşi ‘nalţă-arcadele-n lumină; / cu toate clopotele ei se-nchină / că Dumnezeu din pulbere-o adună”.

Doar Mircea Streinul nu mai revine la Cernăuţi, acolo unde visele lui prind, în sfârşit, conturul realităţii. Vremelnic şi tulburător contur, dar contur.

Critica despre literatura arborosceană

POSTA REDACTORULUI LITERAR

„Quintus Horatius Flaccus”

Desen de R. Rybiczka

LEON HRUŞCA

„Revista Bucovinei”

Mult aşteptata publicaţie a Societăţii Scriitorilor Bucovineni, „Revista Bucovinei”, apare, la Cernăuţi, începând din ianuarie 1942, sub conducerea lui Traian Cantemir şi a lui Dragoş Vitencu, ambii sectretari de redacţie. Proprietar, deci şi finanţator, era Societatea pentru cultura şi literatura română în Bucovina, aşa cum, de altfel, promisese Grigore Nandriş, la evenimentul sărbătoririi cărţilor din 15 martie 1939. Redacţia şi administraţia se aflau în sediul Palatului Naţional din Cernăuţi, Piaţa Unirii 3.

Colaboratori ai revistei, menţionaţi, număr de număr, pe coperta de gardă, membri sau pe cale de a deveni membri ai Societăţii Scriitorilor Bucovineni, societate care, încă de la începuturi, era doar o secţie a Societăţii pentru cultură şi literatură în Bucovina, erau Aurel Vasiliu, George Drumur, George Voevidca, George Antonescu, Teofil Lianu, N. Tcaciuc-Albu, Teodor Plop, E. Ar. Zaharia, George Todiraş, Procopie Jitariu, Ilie Mandiuc, Cuchi Lidia Puiu, Dimitrie Loghin, Alexandru Vitencu, Adelina I. Cârdei, N. I. Bontaş, Neculai Tăutu, Milan Şesan, N. Vlădulescu, N. Moţoc-Epureanu, Constantin Loghin, Leca Morariu, Emil Zegreanu, Augustin Z. N. Pop, Gr. Raţiu, Traian Chelariu, George Pătrăuceanu, Benjamin Frunte, Sebastian Popovici, Aurel Bogaci, Mircea Streinul (1942), Areta Bâcu, Constantin Bivolaru, Apollo Bolohan, Ion Cârdei, Oreste Gherasim (fratele poetului Vasile Gherasim), Manole Haivas, Petre Luţa, Dimitrie Moldovanu, Victor Morariu, Gheorghe Noveanu, Viorica Pintilescu, George Silver, George Todoran, Laurentie Tomoiagă, Nicolae Vlădescu, Dragoş Vicol, V. Arinaru, C. Bivolaru, George Fonea, Radu Bâcu, Ion Negură, Leon Humoreanu, Tudor P. Stoica, Silvia Bălan-Brătianu, Mel. Hayek, George Maxim-

Burdujanu, George Pivin-Leandru, S. Anton, Ghedeon Coca, Pimen Constant, Dumitru Isac, Melania Livadă, George Nimigeanu, Aurel Putneanu, Emil Chindriş-Codrescu, Viorel Suluţiu, Maximilian Hacman, Emanoil Iliuţ, Dumitru Isac, Gruia Bodnărescu, Ben. Mihăescu (Mihai Bândea, alias Arcadie Arbore), Leonida Bodnărescu, Şt. I. Dascălu E. Costea, Victor Ion Popa, Ion Popinceanu, Dragoş Protopopescu, Oltea Puşcariu, Maria Verona, Aurel George Stino, Dumitru Vătămanu (Dimitrie Vatamaniuc), George Sidorovici şi Vasile Ţigănescu.

Încă de primul număr, noua publicaţie literară, care apare în ianuarie 1942, îşi revendică o tradiţie, cea a „Revistei Bucovinei", apărută, cale de nouă numere, la Bucureşti, în vara anului 1916, un program aparent, cel al lui Constantin Loghin, care nu viza şi o identitate literară anume, ci o întregire a patrimoniului „Astrei" Bucovinei, cum inspirat numea Leca Morariu Societatea pentru cultură şi literatură română în Bucovina, ctitorită la 1 mai 1862, într-un material monografic impresionant, dar caracteristic, prin atitudini, epocii interbelice. Leca Morariu vorbeşte, cu admiraţie despre începuturile Societăţii, despre geniul generosului şi patriotului boier Alecu Hurmuzachi, ignorând meritele lui George Hurmuzachi şi ale lui Arune Pumnul, dar şi pe cele ale lui I. G. Sbiera, care, cu toate apucăturile etimologiste, de care făcea haz, cu sarcasm nedisimulat, chiar şi Vasile Alecsandri, a fost un valoros ctitor al mişcării culturale româneşti în Bucovina, omagiat, în această ipostază, cu exagerări justificate atunci, şi de Mihai Eminescu.

Prima publicaţie a Societăţii, „Foaea", apărută în 1865 (până în 1869), sub conducerea lui Ambrosiu Dimitroviţă, printre altele, un precursor al folcloriştilor bucovineni, se bucură de aprecierile lui Leca Morariu, care, conform firii lui veşnic gâlcevitoare, nu se poate abţine de la a arunca săgeţi asupra „pumnulismului", cultivat cu încrâncenare de I. G. Sbiera, până la moarte, aceleaşi săgeţi pe care le găsim şi la Constantin Loghin, în „Istoria literaturii bucovinene". Şi, tot ca şi Constantin Loghin, Leca Morariu desfiinţează importanţa publicaţiei „Aurora Română" (1881-1884), respinsă, ce-i drept, pe timpul ivirii ei, de Iraclie Porumbescu şi prin refuzarea unui abonament gratuit, datorită cultului personalităţii lui Ioniţă Bumbac, practicat penibil şi de Vasile

Bumbac, dar şi de însuşi Ioniţă. Numai că, dincolo de păcatele şi de stigmatele ei, „Aurora Română" a răspândit scrisul sigur şi vrednic de nemurire al lui Simion Florea Marian, al lui Constantin Morariu (excelenta proză modernă „Piramida cu Pigmei" în coloanele „Aurorei Române" şi-a durat notorietatea) sau Dimitrie Dan.

„Revista Bucovinei", finanţată, ca şi „Foaea", ca şi „Aurora Română", de Societatea pentru cultură şi literatură română în Bucovina, se revendică, oarecum, drept continuatoare, în planul rolului cultural şi social, a publicaţiei din 1865-1869, dar printr-o infuzie de antiaustriacism, reprezentată de efemera publicaţie din 1916, datorată puţinilor iredentişti români din Bucovina vremii, care au trecut în Regat pentru a contribui la Reîntregirea Neamului, fiind condamnaţi la moarte prin spânzurătoare în Bucovina şi îndurând cu stoicism vrăjmăşia publicistică a elitelor româneşti cernăuţene şi, mai ales, cea a jalnicului popă George Sârbu. Despre revista din 1916 a scris, lapidar, E. Ar. Zaharia, deci un poet iconar, deci un iniţiat în spiritualitatea neamului:

„**Revista Bucovinei**. – Începând a regrupa talentele Bucovinei în jurul acestei publicaţiuni, e moral să ne amintim de alte momente, când, la Bucureşti, un stol de avântaţi idealişti au dat viaţă unei reviste similare.

Era în 1916 şi revista se chema tot „Revista Bucovinei", apărând dela 1 Aprilie 1916 până la 1 August 1916, când România a intrat în războiu, deci un volum de 9 numere.

Cu preocupări culturale, accentuat politice, economică şi literară, ea a fost susţinută de migala şi truda cărturarilor Iorgu G. Toma, care zice că rostul poeziei este „lupta pentru desrobirea fraţilor şi lărgirea moşiei româneşti până la hotarele ei naturale" (Nr. 1, pag. 6), D. Marmeliuc, I. E. Torouţiu, la a cărui tipografie „Bucovina", din Pasajul Român 14, se şi tipăreşte revista, Vasile Huţan, Aurel Morariu, Ovid Ţopa ş.a.

Se tipăresc studii, traduceri, articole, dări de seamă, note asupra războiului şi vesuri.

Afară de cei numiţi, mai colaborează Mihai Oltescu, Gavril Rotică, Vasile Greciuc, Emil Sluşanschi, Ion Dragoslav, Mihai Baciu,

Ion Ojog şi Maria Dragu.

Aşa a fost „Revista Bucovinei" din 1916. / **E. Ar. Zaharia**" (Revista Bucovinei, nr. 1/1942, pg. 27).

Încă din primul număr al „Revistei Bucovinei", Constantin Loghin, în dubla lui calitate, de vicepreşedinte al Societăţii pentru cultură şi literatură română în Bucovina şi de preşedinte al Societăţii Scriitorilor Bucovineni, îşi exprimă un vag punct de vedere programatic, „Cuvinte de drum", elogiind trecutul societăţii-mamă, precum şi implicarea ei în destinul scriitorimii bucovinene din anii tulburi ai ultimului măcel planetar:

„**Cuvinte de drum**. Editând această revistă, Societatea pentru cultura şi literatura română în Bucovina este în bună tradiţie. Pe când se numea încă „Societatea pentru literatura şi cultura română", a editat „Foaia Societăţii" (1865-1869), care, deşi a avut multe scăderi de redactare, a însemnat totuşi o importantă etapă în scrisul românesc şi este până astăzi citată cu cinste în rândul periodicelor de valoare din cultura noastră. Nu mai amintim de cele următoare, ca „Aurora Română" a lui I. Bumbac, editate de Societate sau numai sprijinite moral şi material de ea.

Dacă, dela Unire încoace, Societatea s'a desinteresat de soarta revistelor bucovinene, este din cauză că, în acest timp, ele au putut trăi şi fără sprijinul ei. Iar dacă Societatea n'a editat în ultimii ani nici o revistă – aşa cum proiectase de câţiva ani încoace – se datoreşte faptului că erau reviste suficiente în regiune. Să nu uităm că exista în Cernăuţi şi Universitatea locală, dela care porneau cele mai multe din revistele bucovinene.

Aceste împrejurări au dispărut. Suntem în plin războiu mondial. Universitatea cernăuţeană nu mai există, cel puţin temporar.

Chiar şi în aceste împrejurări vitrege oricărei acţiuni literare, setea de cultură dela noi, izvorâtă dintr'o îndelungată tradiţie culturală şi alimentată de generaţii de vizionari, se cere satisfăcută. Sufletul Bucovinei este mereu avid de mai multă cultură, de mai multă lumină.

Iată de ce Societatea pentru cultură împreună cu „Societatea

scriitorilor bucovineni", făcându-se ecoul acestui suflet, dă fiinţă acestei reviste, care porneşte la drum în prag de nou an şi în curs de eră nouă în viaţa ţării noastre.

Cu toate că poartă numele provinciei noastre istorice, „Revista Bucovinei" n'are caracter regionalist şi va îmbrăţişa talentul literar oriunde ar apare. Îşi propune să se pună mai ales în slujba talentelor literare de aici şi de pretutindeni.

Iată singurul nostru program şi, după cât mi se pare, singurul posibil în actualele condiţii. / **C. LOGHIN / vicepreşedintele Societăţii pentru cultură**" (Revista Bucovinei, nr. 1/1942, pp. 1, 2).

După plecare lui Mircea Streinul la Bucureşti, la sfârşitul lunii martie 1940, Societatea Scriitorilor Bucovineni a existat doar cu numele, până în ianuarie 1942, când motivaţia unei reviste literare aprinde sufletele într-un rug uriaş, care va arde până la capăt.

În 1942, începe, practic, epoca „eroică şi mucenică" a Societăţii Scriitorilor Bucovineni, care, fără îndoială şi deloc lozincard, chiar înseamnă „sufletul Bucovinei... mereu avid de mai multă cultură, de mai multă lumină". Desigur că un suflet umbrit difuz de orgolii omeneşti, cum este şi cel al lui Constantin Loghin, care pare să nu-şi mai amintească de meritele lui Mircea Streinul şi ale lui Grigore Nandriş în determinarea solidarizării breslei, cum nici de data reală a înfiinţării SSB, 12 noiembrie 1938, pare să nu-şi mai aducă aminte, preferând, ca obârşie temporală, data de 14 decembrie 1938, cea a înscăunării sale ca preşedinte şi a primei şezători externe, în incinta Teatrului Naţional. Constantin Loghin încă era, la data apariţiei primului număr al „Revistei Bucovinei", doar un „contabil al vieţii scriitoriceşti", cum ar zice Aurel Rău, fără aptitudini literare manifestate, deci „un diletant", cum zicea Nandriş, care îndrăgea lumea aceea profundă, dar stranie, pitorească, dar greu de înţeles. Ulterior, odată cu descoperirea unui eroism lăuntric, Loghin va deveni, prin proba scrisului, şi scriitor, ba chiar va şi trăi scriitoriceşte, în numele unui ideal, sacrificându-se pentru acel ideal şi îndurând martiriul anilor din urmă şi umilinţa definitivei uitări într-un mormânt, ignorat de localnici, din Gura Humorului. Dar, în ianuarie 1942, copleşit încă de poziţia sa elitistă, Constantin Loghin pare să fie expresia desăvârşită,

dacă nu cumva, vorba lui George Ionaşcu, chiar o întrupată „pasivitate specific bucovineană”:

„**Societatea scriitorilor bucovineni**, o secţie a Societăţii pentru cultură, în jurul căreia s'a grupat spontan tot ce este preocupare literară în regiune, şi-a reînceput seria şedinţelor literare săptămânale, iar duminică 14 Dec. 1941 şi-a inaugurat, cu prilejul celei de-a treia aniversări, seria şezătorilor externe...

... Tot pentru păstrarea tradiţiei culturale în acest oraş şi pentru a promova mişcarea literară şi ştiinţifică din regiune, Societatea pentru cultură, în colaborare cu Societatea scriitorilor bucovineni, a înfiinţat această „Revistă a Bucovinei”, ale cărei coloane sunt deschise talentelor literare şi produselor intelectuale dela noi” (Revista Bucovinei, nr. 1/ 1941, pg. 25).

Ţăranci din Cuciurul-Mare

„Produsele intelectuale dela noi”

„Revista Bucovinei”, aşa cum a fost concepută şi continuată până în februarie 1945, când apar, comasate, ultimele două numere, aminteşte de teribla revistă a lui Iancu Nistor, „Junimea literară”, apărută, la Suceava, în 5 septembrie 1904, şi continuată, din octombrie 1907, la Cernăuţi, cu redacţia pe str. Emiliei nr. 10, apoi pe str. Reşedinţei nr. 2, iar după Unire, pe str. Arhm. Eusebie Popovici, apoi pe str. Sextil Puşcariu nr. 9 şi, în final, pe str. I. Flondor nr. 6.

„Revista Bucovinei”, ca şi „Junimea literară”, nu a avut un program, iar între „Cuvintele de drum” ale lui Constantin Loghin, deja prezentate, şi „dorinţele” exprimate de George Tofan există o mult prea străvezie identitate. Zice George Tofan, rememorând începuturile „Junimii literare”, în 1914: „Dorinţa noastră cea mai vie, de care suntem animaţi în editarea acestei reviste, este ca să deşteptăm în publicul român gustul pentru lucrările literare româneşti de valoare şi ca să facem ca ideile întrupate în ele să pătrundă în toate păturile sociale româneşti. Căci numai astfel ne vom emancipa de înrâuririle străine, cari pot înăduşi desvoltarea liberă a particularităţilor noastre naţionale” (Junimea literară, nr. 1-3/1914, pg. 5).

Asemănarea dintre cele două reviste („Junimea literară” apărea şi prin anii '40, dar, din lipsa fondurilor şi a preocupărilor administrative, cu un singur „nr. 1-12” pe an) este normală şi logică, pentru că „Revista Bucovinei” beneficia de maturitatea scriitorilor formaţi la „Junimea literară”, iar modelul moral al revistei lui Iancu Nistor se transferă firesc în modelul „Revistei Bucovinei”. Ce înseamnă „model moral”, termen pe care elitele planturoase ale vremii noastre nu l-au mai auzit? Exact ceea ce descifrase Mircea Streinul şi impusese, în planul

relaţionărilor, drept caracteristici definitorii ale iconarismului.

Modelul moral junimist cerea un adevărat cult al eroismului cultural al înaintaşilor, desfăşurat programatic şi persuasiv, iar „Revista Bucovinei" îşi începe misiunea cu un medalion Adrian Forgaci, scriitor bucovinean „mort în prima decadă a acestui secol", căruia îi publică şi „Două traduceri din Eminescu" în limba germană. Eminescu, de altfel, devenise o adevărată obsesie bucovineană şi, deşi Poetul Nepereche căpătase un statut de poet continental, după ce un alt bucovinean, Em Grigorovitza, îi tradusese opera lirică în limba germană şi o publicase, în două ediţii, la Berlin, încă mai existau intelectuali bucovineni, precum Laurentie Tămăiagă sau N. Tcaciuc-Albu, care intraseră într-o adevărată competiţie a traducerilor eminesciene. Şi se mai scriau şi puzderii de studii despre opera, despre viaţa şi despre rudele poetului, ştafeta fiind preluată, de la junimiştii Ion Grămadă, George Tofan, Liviu Marian, Vasile Gherasim şi Grigore Nandriş, de Leca Morariu, care edita şi Buletinul „Mihai Eminescu", de Ilie E. Toruţiu, cu cele 13 volume de „Studii şi documente literare", de Aurel Vasiliu, de Traian Cantemir, de Constantin Loghin şi, desigur, de profesorul şi poetul Nicolai Tcaciuc-Albu.

În paginile „Revistei Bucovinei" au beneficiat de recuperări, prin studii bio-bibliografice, dar şi prin republicări de opere, corifeii literaturii Bucovinei de altădată: **Aron Pumnul** şi „Lepturarele lui Aron Pumnul", prezentate şi comentate de Constantin Loghin; **Vasile Gherasim**, poet, prozator şi filosof, comentat de Constantin Loghin şi de o adevărată pleiadă românească şi evocat, în cunoştinţă de cauză, de fratele poetului, Oreste Gherasim; pictorul **Epaminonda Bucevschi**, cel mai bun prieten al lui Ciprian Porumbescu; **Iraclie Porumbescu**, acel „Creangă al Bucovinei", cum îl numea Leca Morariu pe acest mare prozator bucovinean, dar inconfundabil şi, deci, necomparabil nici măcar cu genialul humuleştean; **T. Robeanu**, marele poet contemporan cu Eminescu şi supranumit, de acelaşi Leca Morariu, „un Eminescu al Bucovinei", deşi între George, fiul teologului universitar Eusebie Popovici, cel pe nedrept atacat de Eminescu, şi poetul nostru naţional, care-şi zicea, calamburistic, printr-o întrebare, T. Robeanu (Te robea, nu?), a existat, întotdeauna o atitudine rece, aproape ostilă; **Mihai Teliman**, marele satiric siretean, pe care Leca Morariu, în baza unei nejustificate stereotipii, îl numise „Caragiale al Bucovinei", aceeaşi sintagmă fiind folosită şi de Nicolae Iorga; **Alecu Hurmuzachi**, personaj incredibil al începuturilor culturii scrise româneşti şi ale emancipării românilor; **Tudor Flondor**, marele compozitor bucovinean, cunoscut în Europa vremii lui şi care, datorită duplicităţii bucovinene, era pe cale să-l detroneze pe Ciprian Porumbescu de pe scaunul ceresc al provinciei noastre; **Ion Roşca**, acel simbol al iconarismului, asumat ca atare de o întreagă generaţie lirică, autorul poemului care avea să devină imn al iconarilor, „Neohaiducească"; **George Tofan**, reformatorul şcolii româneşti din Bucovina, publicist aprig şi intransigent; **Eudoxiu Hurmuzachi**, autorul celebrei colecţii de documente istorice şi boier cumsecade, aflat mereu de partea românilor din satele şi târgurile bucovinene.

În paralel, „Revista Bucovinei" promova o nouă generaţie scriitoricească, o generaţie pe cale de a-şi afla o identitate, dar, din păcate, îmbrâncită dur în anonimatul înstrăinărilor comuniste. Din această pricină, tineri scriitori de atunci, precum Aurel Bogaci, Aurel Fediuc, Ştefan Baciu, Victor Săhleanu, Dimitrie Loghin, Neculai Tăutu, Ştefan Rezuş, Dragoş Vicol, Ben. Mihăescu (Mihai Bândea, pe care îl cunoaştem şi sub pseudonimul Arcadie Arbore) sau George Sidorovici au rămas, până astăzi, iluştri necunoscuţi ai Bucovinei, în ciuda faptului că unii dintre ei s-au afirmat în alte domenii (cazul pictorului Dimitrie Loghin) sau au îngenunchiat în faţa regimului, cel mai adesea în aparenţă (precum Dragoş Vicol, George Sidorovici sau Ben. Mihăescu, apoi, cu o demnitate sacerdotală, şi Petru Rezuş).

Din paginile „Revistei Bucovinei" putem descifra, în ciuda laconismului relatărilor, toate semnate, doar cu iniţialele, de Dragoş Vicol, şi elemente din istoria Societăţii Scriitorilor Bucovineni:

„S.S.B. cu colinda". – Ocrotită de înţelegerea nelimitată a Societăţii pentru Cultură, a cărei secţie este, Societatea Scriitorilor Bucovineni are putinţa să facă modeste, dar savuroase descinderi în oraşele de provincie bucovinene. Storojineţ, Rădăuţi, Suceava s'au perindat în bine primite şezători şi în spontane manifestări de înfrăţire

între scriitori şi intelectualii localnici. Cele ce vor urma vor avea, de bună seamă, cel puţin aceiaş reuşită. / **D.V.**" (Revista Bucovinei, nr. 8/ 1942, pg. 339).

„**S.S.B. între răniţii din Lemberg**. – Când am primit invitaţia Inspectoratului propagandei din Cernăuţi să contribuim cu scrisul nostru la şezătorile pe care acest inspectorat le-a pregătit pentru răniţii români din Lemberg, am plecat încolo lipsiţi de convingerea că facem un lucru util. Am acceptat invitaţia din politeţe şi, poate, din dorinţa de a vedea un oraş străin, dar cu strângerea de inimă că încercăm o experienţă care va rata: martirii întorşi de pe front aşteaptă altceva decât divertismentul scrisului nostru.

Şi, iată, n'a fost aşa! Ne-am regăsit prieteni. Am primit şi am dat lacrimi. Am fost, fără meritul nostru, solii din ţară, de acasă. Am rupt pentru câteva ceasuri singurătatea depărtărilor, cu graiul românesc. Am cules din ochii lor mulţumita, am văzut cât de buni sunt în chinurile lor şi am plecat de la ei umiliţi, ca la o ieşire din biserică. / **D.V.**" (Revista Bucovinei, nr. 3/1943, pg. 147).

„**Societatea scriitorilor bucovineni**, patronată de Societatea pentru cultură, a cărei secţie este (şi notăm: înfiinţată în 1938, pentru a corecta o greşeală de informaţie din „Cetatea Moldovei", care lasă a se înţelege că această societate ar fi recent constituită), îşi continuă, fără reclamă, dar cu temeiu, munca. În fiecare Sâmbătă seara membrii ei se adună în cenaclu. Rezultatul: o bogată serie de tipărituri sub egida societăţii şi în vara aceasta, până acum, cinci şezători scriitoriceşti: Storojineţ, Câmpulung, Vatra Dornei, Suceava şi Gura Humorului. / **D.V.**" (Revista Bucovinei, nr. 7/1943, pg. 351).

Raportul lui Constantin Loghin

O sinteză a istoricului Societăţii Scriitorilor Bucovineni, în perioada 1942-1943, a fost făcută de preşedintele SSB, Constantin Loghin, cu ocazia Adunării generale a Societăţii Scriitorilor Bucovineni, din 2 octombrie 1943, când deja există un patrimoiu al obştii scriitoriceşti în sine, care, în mod firesc, se adaugă patrimoniului cultural bucovinean de până atunci.

Constantin Loghin aduce precizări despre „şedinţele interne", pe care Dragoş Vicol, din postura de cronicar, le numeşte cu un termen modern, cenaclu, despre cărţile apărute într-un început de editură SSB, numit Colecţia Societăţii Scriitorilor Bucovineni, despre şezătorile externe, organizate în oraşele Bucovinei, cu precizarea datelor în care au avut loc şi a numelui scriitorului emblemă pentru o localitate sau alta, omagiat prin şezătorile de vară, precum şi despre scriitorii români din Societatea Scriitorilor Români, care au fost oaspeţii Cernăuţilor şi ai Societăţii Scriitorilor Bucovineni, despre cele două publicaţii periodice ale scriitorimii bucovinene, despre noi primiri de membri în SSB şi despre alegerea unui nou comitet de conducere al SSB.

Raportul lui Constantin Loghin înseamnă un capitol monografic distinct şi demn de a fi cunoscut ca atare:

„**Adunarea generală a Societăţii scriitorilor bucovineni**. – În ziua de 2 Oct. 1943, Societatea scriitorilor bucovineni, Secţie a Societăţii pentru cultură şi literatură română în Bucovina, şi-a ţinut adunarea generală, în care şi-a votat regulamentul de funcţionare şi a proclamat noi membri în societate.

În faţa acestei adunări d-l C. Loghin, preşedintele societăţii, a

făcut o dare de seamă asupra activităţii societăţii în ultimii doi ani, din care reproducem:

Activitatea Societăţii scriitorilor s'a desfăşurat în cadrul şedinţelor literare săptămânale. Aceste şedinţe au continuat regulat şi în ultimii doi ani, când am ţinut 74 şedinţe literare. Programul acestora s'a alcătuit din citiri de opere proprii, din discuţii asupra acestor citiri şi din alte discuţii asupra problemelor literare.

Unele şedinţe au avut program special ca, de pildă, comemorarea unui scriitor (Liviu Marian, 28 Noemvrie 1942) sau recepţia de scriitori în vizită prin Cernăuţi: 12 Dec. 1942, recepţia scriitorilor Al. Philipide, Matei Alexandrescu, G. Cărare şi V. G. Dumitrescu; 10 Aprilie 1943: Pan Halipa; 12 Iunie 1943: Ionel Teodoreanu.

Roadele acestor şedinţe s'au evidenţiat în publicaţiile şi manifestările externe ale societăţii. Din colaborarea aproape exclusivă a membrilor Societăţii scriitorilor bucovineni au trăit şi trăiesc două reviste: „Revista Bucovinei" şi „Bucovina literară". Scriitorii noştri au colaborat şi colaborează şi la alte reviste ca: „Vremea", „Universul literar", „Gândirea", „Cetatea Moldovei", „Convorbiri literare", „Revista fundaţiilor" ş.a.

Ca manifestări externe sunt de amintit şezătorile organizate de Societatea scriitorilor în Cernăuţi şi oraşele din provincie. Obiceiul lor a fost inaugurat încă înainte de ocupaţia rusească.

Aceste şezători au continuat în verile anilor 1942 şi 1943, după următorul itinerar:

12 Iulie 1942, în Storojineţ;
26 Iulie 1942, în Rădăuţi;
2 August 1942, în Suceava, precum şi una în Cernăuţi.

Urmând un plan unitar de organizare, fiecare şezătoare a fost închinată unui bărbat dispărut, originar din acea localitate. Astfel, şezătoarea din Storojineţ a fost închinată scriitorului E. Grigorovitza şi s'a făcut un pelerinaj la mormântul lui I. Flondor, şezătoarea din Rădăuţi, lui Samson Bodnărescu, şezătoarea din Suceava, lui I. Grămadă, şi cea din Cernăuţi, lui T. Robeanu.

În vara anului 1943, s'au organizat următoarele şezători:

6 Iunie 1943, în Storojineţ;
13 Iunie 1943, în Câmpulung;
14 Iunie 1943, în Vatra Dornei;
20 Iunie 1943, în Suceava;
4 Iulie 1943, în Gura Humorului şi
29 August 1943, în Cozmeni.

Şi şezătorile din vara aceasta aveau tema să comemoreze şi să sărbătorească pe scriitorii din acea regiune.

Am colaborat şi la alte manifestări publice. Astfel: în şezătoarea din 13 Decembrie 1942, alături de scriitorii Al Philipide, Matei Alexandrescu etc.; la 23 Ianuarie 1943, în festivalul organizat de Inspectoratul regional de propagandă şi, a doua zi, la şezători organizate la spitalele cu răniţi din Lemberg.

Am contribuit şi la academiile organizate de societatea muzicală „Armonia", în cursul iernii şi al primăverii. Aproape la fiecare academie a citit câte un scriitor din operele proprii, aşa că aproape toţi scriitorii au citit la aceste academii.

La invitaţia postului de radio-difuziune Iaşi, o serie de scriitori bucovineni au conferenţiat în acest post. Astfel, au vorbit d-nii: A. Vasiliu, C. Loghin, N. Tcaciuc-Albu, Dr. Vitencu, Gh. Drumur ş.a.

Continuând seria publicaţiilor proprii în „Colecţia Societăţii scriitorilor bucovineni", serie începută încă înainte de ocupaţia rusească, au apărut, cu începere din Martie 1943, următoarele broşuri noi:

proză:
A. Vasiliu: „Bucovina în viaţa şi opera lui Eminescu"
Augustin Z.N. Pop: „Aglaia, sora lui Eminescu"
C. Loghin: „M. Eminescu şi A. Pumnul"
E. Ar. Zaharia: „Antologie Rădăuţeană"
versuri:
Dr. Vitencu: „Caiet de Duminică"
G. Noveanu: „Laude"
G. Voevidca: „Pro patria"
N. Tcaciuc-Albu: „Poezii chinezeşti".

*

Noi membri în Societatea scriitorilor bucovineni. – Adunarea

generală din 2 Octombrie 1943 a Societăţii scriitorilor bucovineni a ales următorii noi membri:

Cârdeiu Adelina, Cârdeiu Ion, Chindriş-Codrescu Emil, Livadă Melania, Loghin Dumitru, Noveanu Gheorghe, Pop Augustin Z. N., Putneanu Aurel, Suluţiu Viorel, Tăutu Nicolae, Vicol Dragoş, Todoran Gheorghe şi Zegreanu Emil.

*

Noul comitet al Societăţii scriitorilor bucovineni. – În adunarea generală din 2 Octombrie 1943, Societatea scriitorilor bucovineni şi-a ales următorul comitet:

Preşedinte: C. Loghin; vicepreşedinte: A. Vasiliu; secretar: Augustin Z. N. Pop; membri fără funcţie: Gh. Noveanu şi Gh. Drumur; cenzor: Dr. Vitencu; supleanţi: Gh. Todoran şi I. Cârdeiu; secretar de redacţie la revistă: Tr. Cantemir. / Melania Livadă. / **D.V.**" (Revista Bucovinei, nr. 10/1943, pp. 504-506).

Epoca „eroică şi martiră"

În primăvara anului 1944, odată cu rostogolirea frontului, dinspre stepele ruseşti, înspre teritoriile româneşti, Societatea pentru cultură şi literatură română în Bucovina, Societatea Scriitorilor Bucovineni, „Revista Bucovinei", dar şi mulţimea oamenilor de artă încep pribegia prin propria lor ţară, risipindu-se care-ncotro. Dar şi în aceste condiţii vitrege, „Revista Bucovinei" continuă să apară, exprimând admiraţia faţă de Leca Morariu, care, în exil românesc la Râmnicu Vâlcea, izbuteşte să scoată la timp toate cele trei reviste ale sale, „Făt-Frumos", „Fond şi formă" şi Buletinul „Mihai Eminescu". Constantin Loghin, care preia secretariatul revistei, la Timişoara („Redacţia şi Administraţia: Cernăuţi, refugiată la Timişoara, str. Roentgen 3". Secretari de redacţie: Constantin Loghin şi Dragoş Vitencu; din noiembrie, „Revista Bucovinei" se mută în Timişoara II, str. 3 August nr. 9, iar Constantin Loghin rămâne singurul secretar de redacţie), Constantin Loghin, deci, nu pare să-şi conştientizeze propriul eroism, cel subliniat de Petru Rezuş, în scrisorile adresate lui Leca Morariu, în 14 aprilie 1944 („Urmăresc cu mâhnire calvarul D-lui C. Loghin, cu nimic deosebit de al Dv.") şi în 5 iulie 1944 („Revista Bucovinei, la Timişoara, cu aceeaşi dârză hotărâre, pare că ar apărea la Cernăuţii din nou ocupaţi de ruşi").

„Revista Bucovinei" are, în cumplitul an 1944, un rol deosebit în menţinerea solidarităţii culturale a românilor bucovineni, aşa că, pe lângă paginile ei obişnuite de literatură, de critică literară şi de critică de artă, vehiculează informaţii despre noile adrese ale membrilor Societăţii pentru cultură şi literatură română în Bucovina şi ai Societăţii Scriitorilor Bucovineni, întreţinând şi o bogată corespondenţă, dar şi menţinând nestins „rolul social" şi naţional al literaturii, aşa cum îl

descifrase Mircea Streinul.

Ştirile vehiculate de „Revista Bucovinei” întregesc raportul lui Constantin Loghin din anul anterior, oferind informaţii şi despre statutul de membri ai Societăţii Scriitorilor Bucovineni, pe care îl aveau mulţi publicişti şi scriitori bucovineni, încă din 1938, din 1939 sau măcar din 1942, când Societatea, „nici moartă, nici vie”, în perioada aprilie 1940 – ianuarie 1942, reînvie şi se defineşte literă cu literă:

„**Comitetul Societăţii pentru cultură**. Fiindcă ni se cer adresele din refugiu ale membrilor din comitetul Societăţii pentru cultură, le comunicăm mai jos pe cât le cunoaştem:

preş. **Max Hacman** în Turda, p-ţa 6 Sept. 13;

vicepreş. **C. Loghin** în Timişoara III, str. Roentgen 3;

vicepreş. **Crest. Bucevschi** în Râmnicu-Vâlcea, str. Gen. Praporgescu 45;

secretar **Cl. Usatiuc** în Orlat, jud. Sibiu, str. Lungă 141;

casier **Cornel Tarnavschi**, Brad, Calea Moţilor 10;

bibliotecar **Milian Şesan** în Râmnicu Vâlcea, str. Traian 191 bis;

membri în comitet: **Dragoş Vitencu**, în Buziaş băi, jud. Timiş-Torontal, str. Mărăşeşti 9; **Ilie Mandiuc**, în Brad, str. Iazului 6; **Procopie Jitariu**, în Timişoara, Căminul de ucenici, str. Reg. Maria 15; **Artemie Găină**, în Turnu-Severin, Şcoala primară IV, str. Independenţei; **Vasile Olinici**, în Timişoara, Fratella 1/36; **Ilie Sava**, Braşov, Uzina electrică; **Oct. Scalat**, Călimăneşti, jud. Vâlcea; **Dr. Şt. Piersic**, Selişte, jud. Sibiu.

Nu cunoaştem adresele membrilor din comitet: **Ilie Câmpan, Aur. Banileanu** şi **Fil. Doboş**.

Adrese de scriitori bucovineni. Deoarece din multe părţi ni se cer adrese de scriitori bucovineni şi colaboratori de-ai noştri în refugiu, comunicăm câteva pe care le cunoaştem:

N. Tcaciuc Albu în Brad, str. Vânătorilor 20;

Leca Morariu, R.-Vâlcea, str. Ap. Dumitrescu 18;

Gr. Raţiu, Turda, str. Regina Maria 1;

S. Anton, Caracal, str. Traian 46;

Gruia Bodnărescu, Sânnicolaul Mare, str. Regele Ferdinand 16;

Ben. Mihăescu (Bândea Mihai), Sânnicolaul Mare, str. Reg. Maria 12

R. Bâcu, Buziaş-băi, str. Eroilor 1;

Chelariu Traian, Bucureşti IV, str. Ionescu Baican 7;

Cantemir Tr., com. Strejeşti, jud. Romanaţi;

Cârdeiu Adelina, Timişoara, str. Mihai Viteazul 16;

Drumur Gh., com. Brezoiu, jud. R.-Vâlcea;

Livadă Melania, Brad, Liceul de fete;

Noveanu Gh., Sibiu, Inspectoratul Muncii;

Plop Teodor, Abrud;

Popovici Seb., Bucureşti V, Rozelor 3;

Pătrăuceanu Gh., Alba Iulia, str. Reg. Ferdinand 11;

Pop Augustin Z.N., Timişoara, str. Miron Costin 6;

Rezuş T., Caransebeş, Academia teologică;

Todoran Gh., Timişoara, Căminul de ucenici, str. Regina Maria 15;

Vicol Dragoş, com. Mihăileşti, jud. Vlaşca la Reg. 21 Inf. P.S. Comp. I. Recruţi;

Zaharia E. Ar., Abrud;

Zegreanu Emil, Bucureşti VI, Epicol 68;

Cine cunoaşte şi alte adrese, îl rugăm să ni le comunice şi nouă” (Revista Bucovinei, nr. 5/1944, pg. 197)

Pribegi printr-o Românie însângerată şi deja bântuită de spaimele negurosului viitor roşu, scriitorii bucovineni aveau, în vara anului 1944, o singură lumină de urmat, cea a tradiţiilor culturale, naţionale şi sociale, reprezentată de Societatea pentru cultură şi literatură română în Bucovina, care îşi mai făcea auzit cuvântul doar prin „Revista Bucovinei”, un adevărat cor neauzit al simţirilor bucovinene. Exista, în fiecare scriitor român din Bucovina, o tărie eroică, înfiripată din cunoaşterea aprofundată a „Bucovinei eroice şi martire”, Bucovina spiritului, a identităţii, a veşniciei. Tocmai de asta, în anii aceia nesiguri, Milian Şesan, aidoma fiecărui bucovinean, încerca un recurs întremător

la memorie:

„**Bucovina culturală**. După eliberarea din Iunie 1941 de sub jugul trecător bolşevic, Bucovina intelectuală a păşit de îndată la întărirea sufletească şi naţională a regiunii năpăstuite. Pentru contracararea subversivei propagande bolşevice, s'a pus în mişcare intelectualitatea bucovineană, fie pe cale oficială, prin propagandă patronată de autorităţi, fie pe cale particulară. Ne reţinem îndeosebi asupra acestei iniţiative particulare, care în Bucovina a dat totdeauna cele mai bune şi mai efective rezultate. Această iniţiativă a fost de două feluri, una purtată oral de cuvântul scriitorilor bucovineni la şezători publice şi cicluri de conferinţe, cealaltă depusă în scris. Au conlucrat la această operă nu mai puţin de 25 publicaţii periodice, provenind din cercuri consacrate ştiinţifice sau de specialitate, apoi din cercuri literare şi şcolare. Totul trebuia întreprins, când Universitatea Cernăuţeană rămase cu durere în lichidare.

În fruntea mişcării culturale stă venerabila şi vrednica „Societate pentru cultura şi literatura română în Bucovina", intrată în anul 82 de existenţă, care a editat: „Revista Bucovinei" pentru promovarea artelor frumoase. Pe lângă articole beletristice, poezii şi cronică, au apărut şi numeroase articole de omagiere la adresa marilor personalităţi bucovinene şi din mediul bucovinean, precum au fost Mihai Eminescu, Aron Pumnul, Liviu Marian, Vasile Gherasim, Epaminonda Bucevschi, Iraclie Porumbescu, T. Robeanu, Tudor Flondor, Ciprian Porumbescu, Leon Goian, Gh. Tofan, Iancu Flondor, Alecu Hurmuzachi, Mihail Teliman, Ioan Roşca, articole ieşite din pana d-lor: Const. Loghin, Tcaciuc Albu, Aurel Vasiliu, Aug. Z. N. Pop, Traian Cantemir, Dragoş Vitencu. În paginile revistei se discută şi probleme fundamentale de documentare, precum este: Mesianismul rusesc (D. Vitencu), Adnotări în legătură cu începutul literaturii în limba română (A. Vasiliu) şi Consideraţiuni antropogeografice asupra Bucovinei (G. Nimigean). Prof. Const. Loghin scoate apoi la lumina tiparului importanta lucrare: Societatea pentru cultura şi literatura română în Bucovina la 80 de ani, istoric şi realizări (1943). Această lucrare este o sinteză deplină a marei activităţi de culturalizare românească în Bucovina, săvârşită timp de 80

ani; este mai bine zis o istorie a Bucovinei, văzută prin prisma Artei bucovinene, în care şi-a dus traiul intelectualitatea românească, într'o pilduitoare activitate culturală...

... „Bucovina literară" din Cernăuţi este un supliment duminical al ziarului „Bucovina", cu un cuprins literar, istoric şi folcloric, sub redacţia scriitorului Gh. Drumur, articolele fiind semnate de prof. S. Reli, M. Şesan, I. Mandiuc, V. Pintilescu, D. Isac. G. Todoran, A. Vasiliu, M. Cosmineanu. Din acest supliment se dezvoltă un cerc literar cu activitate intensă, care a editat, în 1943, o meritoasă colecţie de broşuri propagandistice, privitoare la mănăstirile Bucovinei, şi anume: Prof. S. Reli, Mănăstirea Putna; prof. I. Mandiuc, Mănăstirea Suceviţa; Păr. Dr. E. Costea, Mănăstirea Voroneţ şi Schiturile şi sihăstriile Bucovinei de altă dată; prof. M. Şesan, Mănăstirea Dragomirna; prof. Chindriş Codrescu, Mănăstirea Vatra Moldoviţei. Acelaş cerc a organizat, prin grija dir. I. Munteanu, inspector regional al Ministerului propagandei, un ciclu de conferinţe al marilor scriitori români, şi a comandat un bust al poetului Mihai Eminescu pentru una din pieţele Cernăuţilor / **M. Şesan**" (Revista Bucovinei, nr. 6/1944, pp. 211-213).

Cântecul de lebădă

„**În pragul celui de-al IV-lea an**. „Revista Bucovinei" este un făt al războiului. Născută sub bubuit de tun, în Ianuarie 1942, din dorința Societății pentru cultura și literatura română în Bucovina de a pune coloanele ei la îndemâna talentelor literare ale Bucovinei, revista își continuă în aceleași grele condiții apariția până azi, reușind să grupeze în jurul ei cele mai de seamă condeie literare ale acestei provincii. Ne putem mândri că în trieniul de existență aproape nu este scriitor bucovinean – evident, în prima linie, scriitor în accepția literară a cuvântului – care să nu se fi înscris pe coperta acestei reviste.

N'am creat curente, nu reprezentăm o școală literară, n'am dat directive, n'am încercat să impunem anumite atitudini literare, ci ne-am mulțumit să dăm prilej de manifestare talentelor literare, indiferent de provincie, evident, în prima linie, celor originari din Bucovina.

Tot cu sprijinul material al Societății pentru cultură, care și-a înțeles și în acest sens misiunea-i culturală, am putut îmbunătăți dela an la an condițiile tehnice de apariție a revistei, am putut tipări mai multe broșuri de proză și versuri ale colaboratorilor noștri și eram pe cale să punem bazele unei mari edituri de cărți literare și științifice.

Intențiile noastre însă au fost brusc întrerupte în Martie 1944, când a trebuit să luăm din nou în mână toiagul pribegiei. Ne-am părăsit meleagurile dragi și ne-am împrăștiat în toate vânturile. Cetitorii ni s'au pierdut, colaboratorii ni s'au risipit, comitetul Societății pentru cultură s'a resfirat în toate unghiurile țării, vremurile și împrejurările ni s'au ridicat stâncă împotrivă, iar interesele culturale ale Bucovinei – câtă a mai rămas – nu mai pot fi apărate cu demnitate.

În astfel de condiții, se punea revistei atunci și se pune și astăzi

întrebarea: mai are rost să existe? Când nu poate reprezenta cum trebuie culturalitatea bucovineană, mai este demnă de sacrificiile materiale ale Societății pentru cultură?

Dacă sunt glasuri care cred că ne pot nega dreptul de existență, sunt iarăși altele, foarte numeroase, care ne îndeamnă cu stăruință să continuăm. Dacă nu putem fi făclia care să lumineze puternic până în zări depărtate, să fim cel puțin luminița sfioasă care pâlpâie ca să despice în fâșii zidul de întunerec care ne stă în cale.

În conștiința acestei misiuni continuăm și-i rugăm pe cetitorii și prietenii noștri să fie convinși că facem ce ne stă omenește în putere pentru a corespunde misiunii care revine acestei reviste și Societății pentru cultură. / **C. Loghin**" (Revista Bucovinei, nr. 1-2/1945, pp. 1, 2).

Acesta a fost cântecul de lebădă al scriitorimii bucovinene, chiar dacă, pe ici, pe colo, încă mai apare o carte de autor sau o antologie.

Scriitorul bucovinean și literatura bucovineană se scufundă, dureros de lent, în uitare, în suferință.

Bucovinenii, adevărați „aristocrați ai simțirii", continuă să lucreze și să tragă nădejde.

„Am vrut să-ți trimit matale și încă la câțiva o listă a scrierilor mele nepublicate, de la 1945 încoace. Am realizat însă acest lucru numai față de Teodor Bălan, care și el mi-a trimis o asemenea listă, ca s-o păstrez. Adică ne-am gândit noi în mintea noastră de bucovineni naivi că lucrările noastre ar fi de valoare și că ar fi păcat să se piardă orice urmă în valurile vieții, care trec cu nepăsare peste toate cele omenești", îi scria N. Tcaciuc-Albu, în 6 februarie 1956, lui Leca Morariu.

„Prietenii s-au nevoit acolo (la Suceava, iar „prietenii" erau Constantin Loghin, George Antonescu și Dimitrie Loghin – n.n.) să facă o revistă „Pagini bucovinene", dar au eșuat... Vom încerca din nou. Eu mă voi repezi zilele ce vin la Min. Prop. Spre a interveni la I. Vesper", îi scria aceluiași Leca Morariu, în 10 noiembrie 1946, Petru Rezuș, lăsându-ne informația că Iulian Vesper își agrava situația din dosarul personal, slujind un „guvern antidemocratic". Și tot Petru Rezuș scria, în 12 august 1944, de la Caransebeș, că, „de când cu refugiul tuturor Bucovinenilor noștri dragi, casa mi s-a umplut până la refuz cu neamuri

şi cunoscuţi... Alţii au rămas pe loc, ca bătrâna mea mamă, care n-a vrut să se urnească din loc (întâmplare repovestită în „Bejenirea Rădăuţilor", publicată în „Revista Bucovinei" – n.n.)... / Stăm zilnic de vorbă despre ale noastre – minunile noastre scumpe arborosene – lăcrămăm mult şi aşteptăm ziua cea sfântă a pelerinajului spre casele noastre". Cam la fel scria, într-un articol din „Deşteptarea", şi Ştefan Piersic, tatăl cunoscutului actor.

„Eu o duc, să zicem, prost... Totuşi am luat hotărârea să nu mă las învins de greutăţi şi adversităţi. Mai ales că mi-i dor de pământul bucovinean... Am avut de suferit şi în alte privinţe. Noroc că sunt sănătos şi încă neblazat", scria, în 14 septembrie 1946, Traian Chelariu, adresându-se lui Leca Morariu sau poate sieşi.

În Bucovina, cea atât de nepământeşte tânjită, mărşăluiau trupele ruseşti, luptătorii din munţi erau ucişi de fraţii lor, românii, iar scriitorii erau îmbrânciţi în temniţe sau numai în uitare.

Cărţile Bucovinei au fosat arse, în curtea interioară a închisorii din Suceava, timp de zece zile, începând din 10 şi până în 20 iulie 1952. „Se ard cărţile. Un rug înfiorător fumegă de zile întregi, mereu alimentat cu alte maldăre de cărţi, cărţi smulse de prin casele şi de prin sufletele românilor. Dispar în lacome flăcări ediţii rare, cărţi de rugăciune străvechi, iscusit caligrafiate de înţelepţii călugări ai mănăstirilor de odinioară. Dispar cărţile în cenuşi stranii de parcă s-ar incinera identitatea neamului, de parcă noi am fi fost izgoniţi definitiv din viitor. / Din celule, privim printre zăbrele cumplita urgisire a cărţilor şi, asemeni cenuşilor din curte care se golesc de cuvinte, trupurile noastre se pustiesc de speranţă", avea să rememoreze câmpulungeanul Ilie Ilisei, în „Dosarele suferinţei" (Suceava, 1999, pg. 18), clipele de groază ale arderii cărţilor Bucovinei, pe care le trăise, de la aceeaşi fereastră îngustă a celulei, împreună cu fostul Rezident Regal George Flondor şi cu actorul Aurel Vizitiu.

Iar dacă visul lui Constantin Loghin, George Antonescu, Dimitrie Loghin şi Petru Rezuş de a înfiinţa „Pagini bucovinene" s-a spulberat, nefiindu-le lor ursită o astfel de responsabilitate, ci comuniştilor din anii '80, un ziar tot apare, la Suceava, „Lupta Poporului", începând cu 1 septembrie 1946. Doi ani mai târziu, se

confiscă şi „Casa Naţională", care ar fi aparţinut „unei clici de acţionari şi reacţionari", adică elitele culturale ale Bucovinei de altădată. Încet, încet, pe urmele sacre ale lui T. Robeanu, Vasile Gherasim sau Mircea Streinul păşeşte băţos un strungar analfabet din Putna, Marcu Zubaş, cu poemul „oral", caligrafiat de un strungar alfabetizat, „Ciocan-Seceră-Condei". Lui i se alătură, din nefericire, foştii iconari Dragoş Vicol („Cântec de dragoste pentru strung") şi George Sidorovici („Strungarul despre Eminescu": „Tovarăşe poet, obosita mână de la strung răsfoieşte-n seara asta paginile albe").

Poezia a murit. Memoria a murit.

Pe pământul însângerat al memoriei păşesc, în cadenţă, membrii Cenaclului literar al Filialei Uniunii Scriitorilor, compus, din 18 ianuarie 1950, din George Dan, Dragoş Vicol, Valeria Boiculesi, Traian Filip, Ecaterina Mihăescu şi Ilarie Poştariu.

Începe un veac nou, un veac fără memorie şi fără de identitate, care continuă şi în zilele noastre.

Şi, totuşi, timpul s-a oprit în loc, s-a pietrificat pe gheţurile acelui februarie 1945, când tragic a răsunat în memoria ofilită cântecul de lebădă al adevăratei scriitorimi bucovinene, şoptit de Constantin Loghin.

Iar memoria, cea mişcătoare de timp trăitor, poate începe de la cărţile Bucovinei, măcar de la cele care au supravieţuit rugului (Iancu Nistor, tribunul Unirii, pentru că a refuzat arderea cărţilor vechi din Biblioteca Academiei, a fost dat afară din Academie şi încarcerat, la 74 ani, pentru 5 ani nesfârşiţi, la Sighetul Marmaţiei), şi cu numele vechilor şi adevăraţilor scriitori ai Bucovinei, cu care o să ne familiarizăm cât de cât, măcar cât consătenii dintr-un sat mare.

Cărţile Bucovinei, care formează patrimoniul Societăţii Scriitorilor Bucovineni, ar fi, conform penultimei coperţi a „Revistei Bucovinei", următoarele:

Theodor Bălan, „Corespondenţa lui Gh. Tofan", Cernăuţi, 1943, Editura Asociaţiei Învăţătorilor

Theodor Bălan, „Activitatea refugiaţilor moldoveni în Bucovina / 1848", Biblioteca Institutului de istorie naţională a

Universităţii Cluj-Sibiu, Sibiu, Tipografia Kraft & Drotieff, 1944

Teodor Bălan, „Eudoxiu Hurmuzachi şi colecţia lui de documente", Anuarul Institutului de istorie naţională Cluj-Sibiu, 1944

Leonida Bodnărescu, „Câteva datini de Crăciun şi Anul Nou la Români", Cernăuţi, 1943, Editura „Mitropolitul Silvestru"

Eusebiu Cămilar, „Cordun", roman, Editura Fundaţiei Regale, Bucureşti, 1942

E. Chindriş-Codrescu, „Mănăstirea Vatra Moldoviţei", Cernăuţi, 1944, Colecţia „Bucovina tânără"

E. Codrescu, „Camaradul", roman, Cernăuţi, 1943, Editura „Dacia Traiană"

M. Gr. Constantinescu, „Prefaţă la istoria literaturii de G. Călinescu", Iaşi, 1942

Lucian Costin, „Din viaţa scriitorilor", foiletoane, eseuri, vol. II, Tipografia Caracaleanu, Craiova, 1944

Lucian Costin, „Activitatea poetică a scriitorului Ioan Alex. Bran-Lemenyi", Tipografia Caracaleanu, Craiova, 1944

George Drumur, „Sufete în azur", poeme, Editura „Bucovina", Bucureşti, 1940

George Drumur, „Vatra cu stele", versuri, Editura ziarului „Bucovina", Cernăuţi, 1942

Grigore I. Grecu, „Vise din ţara fagilor", versuri, Bucureşti, 1944, Editura „Bucovina"

Vasile Grecu, „Învăţăturile lui Neagoe Basarab", versiune grecească, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1942

Petru Iroaie, „Natură şi sens popular românesc", Iaşi, 1942

Petru Iroaie, „Sulla poesia popolare italiana, Iaşi, 1942

Dumitru Isac, „Cunoaştere şi transcendenţă", Cernăuţi, 1943, Editura „Mitropolit Silvestru"

Teofil Lianu, „Carte de cruciat", versuri, Editura „Gruparea de Nord", Cernăuţi, 1943

Constantin Loghin, „Aron Pumnul – Mihai Eminescu", Colecţia Societăţii Scriitorilor Bucovineni, Editura „Mitropolit Silvestru", Cernăuţi, 1943

Constantin Loghin, „Gramatica limbii române", Cernăuţi, 1943, Editura „Mitropolitul Silvestru"

Constantin Loghin, „Istoria literaturii române", Ediţia XIV, Timişoara, 1945, Editura „Mitropolitul Silvestru"

Dr. O. Lupu, „Acţiunea sanitară în Bucovina", Cernăuţi, 1943, Tipografia „Mitropolitul Silvestru"

Octavia Lupu-Morariu, „Frunză verde, dor şi floare", Biblioteca „Făt-Frumos", Râmnicu-Vâlcea, 1944

Dragoş Luţa, „Paza", nuvele traduse, Editura „George Drumur", Cernăuţi, 1942

G. Maxim Burdujanu, „Il critico d'arte Demetrico G. Golescu e l'Italia, Cernăuţi, 1944, Buletinul „Institutul Cernăuţi"

Leca Morariu, „Ţara Scaunelor de domnie", Cernăuţi, 1944

Leca Morariu, „La munte", Biblioteca „Făt-Frumos", nr. 12, Iaşi, 1942

Leca Morariu, „Veronica Micle", Biblioteca Institutului „Cernăuţi", Cernăuţi, 1942

Leca Morariu, „Miron Costin", Cernăuţi, 1942

Leca Morariu, „De la noi", basme, Editura Casei Şcoalelor, Bucureşti, 1942

Leca Morariu, „Ep. Bucevschi în corespondenţă cu C. Porumbescu", Cernăuţi, 1943, Colecţia Institutului „Cernăuţi", nr. 28

Leca Morariu, „Bucovina turistică", Editura „Institutul Cernăuţi", Cernăuţi, 1943

N. Moţoc-Epureanu, „Un imperativ al vremii: „Institutul Român de cercetări genealogice", Iaşi 1942, Colecţia Genealogică

Ion Munteanu, „Spitalul 2 de campanie", Editura „Cultura Bucovinei", Cernăuţi, 1943

George Noveanu, „Laude", Editura „Mitropolitul Silvestru", Cernăuţi, 1943

Dr. Ştefan Piersic, „Situaţia României zooeconomice", Cernăuţi, 1943, Tipografia „Mitropolitul Silvestru"

Teodor Plop, „Versuri despre mine cel adevărat", Editura „Cetatea Hotinului", Hotin, 1942

Teodor Plop, „Traian Valter", necrolog, Editura „Cetatea Hotinului", Hotin, 1942

Teodor Plop, „Frunză elegiacă", versuri, Cernăuţi, 1943, Colecţia Societăţii Scriitorilor Bucovineni

Augustin Z. N. Pop, „Despre Aglaea Eminescu", Tipografia „Mitropolit Silvestru", Cernăuţi, 1943

Augustin Z. N. Pop, „Glosări la opera Mitropolitului Dosoftei", Cernăuţi, 1944, Colecţia Societăţii Scriitorilor Bucovineni

Şt. Popescu-Drăguşanul, „Baba Dochia", poem dramatic, Editura „Bucovina", Bucureşti, 1942

Simion Reli, „Istoria vieţii bisericeşti a Românilor", vol. I, Cernăuţi, 1943

Liviu Rusu, „Muzica în Bucovina", Bucureşti, 1942

Octav Rusu, „Poeme pentru liniştea nopţii", Cernăuţi, 1941, Colecţia Societăţii Scriitorilor Bucovineni

Mihai Sbiera, „Bucovina noastră", Bucureşti, 1941

Dr. Radu Sbiera, „Unirea Bucovinei", Cernăuţi, 1943, Calendarul „Arboroasa"

Leon Şandru-Humoreanu, „În umbra anilor", Cernăuţi, 1943, Colecţia „Gruparea de Nord"

Neculai Tăutu, „Mătănii de zăpadă", versuri, Cernăuţi, 1943, Editura „Bucovina literară"

N. Tcaciuc-Albu, „Schiller şi Eminescu", Editura autorului, Cernăuţi, 1943

N. Tcaciuc-Albu, „Poezii chinezeşti", Editura „Mitropolitul Silvestru", Cernăuţi, 1943

N. Tcaciuc-Albu, „Ienăchiţă Văcărescu", Cernăuţi, 1943, Editura autorului

Claudiu Usatiuc, „Structura etnică a comunei Văşcăuţi pe Ceremuş (jud. Storojineţ)", Editura „Mitropolitul Silvestru", Timişoara, 1944

Aurel Vasiliu, „Bucovina în viaţa şi opera lui Mihai Eminescu", Cernăuţi, 1943, Colecţia Societăţii Scriitorilor Bucovineni

Aurel Vasiliu, „Românii în două geografii", Cernăuţi, 1943

Aurel Vasiliu, sub pseudonimul A. Sânger, „Melopei", versuri, Cernăuţi, 1943, Editura „Dacia Traiană"

Aurel Vasiliu, „Dragoste şi moarte", nuvele, Cernăuţi, 1944,

Colecţia Societăţii Scriitorilor Bucovineni

Al. Vioreanu, „Vasile Gherasim", Iaşi, 1942

Dragoş Vitencu, „Caiet de Duminică", versuri, Cernăuţi, 1943, Colecţia Scriitorilor Bucovineni

E. Ar. Zaharia, „Antologie rădăuţeană", Editura „Mitropolitul Silvestru", Cernăuţi, 1943

Cărţile scriitorilor bucovineni sunt însutit mai multe, dar celelalte cărţi, publicate înainte şi după dispariţia, pentru totdeauna (ca spirit), a Societăţii Scriitorilor Bucovineni, nu constituie şi nu pot constitui patrimoniul acestei societăţi. Şi au mai rămas cărţile nepublicate, care zac pe la urmaşi insensibili sau prin fonduri documentare, fără să intereseze pe cineva, precum cele despre care vorbea Nicolai Tcaciuc-Albu, în scrisoarea adresată lui Leca Morariu.

Drumul spre acele cărţi nu poate începe decât măcar printr-o vagă familiarizare cu numele scriitorilor de atunci, deşi acele nume au rămas, adesea, tainice chiar şi pentru adevăraţi iniţiaţi în memorie bucovineană şi, de aceea, veşnic vii, precum Mircea Grigorovitza sau Emil Satco, pe care i-am tot consultat, direct sau indirect, în anii de când eu însumi încerc să mă aflu.

Sunt mulţi şi îndepărtaţi, şi înstrăinaţi de înstrăinaţii care suntem, scriitorii care au creat tradiţia Societăţii Scriitorilor Bucovineni, de care ne folosim noi, contemporanii, o dată la cinci ani, pentru a ne lustrui cu diplome, cu medalii aniversare şi cu premii în bani, smulse nejustificat de la Consiliul Judeţean Suceava. Nejustificat pentru că noi, morţii vii ai lumii literare de azi, nu avem tradiţie, ci doar ne lustruim cu invocarea numelui ei.

Mărturisesc, fără falsă căinţă, că multe din numele şi operele scriitorilor de la jumătatea secolului trecut mi-au fost şi încă-mi mai sunt necunoscute, dar încerc, şi prin tentativa de vagă familiarizare care va urma, să subţiez negura roşie, cu gest omenesc de om care doar şterge colbul de pe lada cu zestre a neamului, conştient că desfacerea lacătului şi inventarierea patrimoniului va rămâne în sarcina altora, dacă nu cumva suntem sortiţi să rămânem veşnic fără rădăcini.

Din noianul de nume, vehiculate în ziarul „Suceava" şi în

periodicul „Revista Bucovinei", le-am reţinut, ca ţinând, într-un fel sau altul, de Societatea Scriitorilor Bucovineni, pe următoarele:

Anton, S., „lăncierul" liricii bucovinene, care „şi-a uitat chipul alb pe zid" şi, probabil, poetul despre care „hronicele spun că se va întoarce iar / să veşnicească Ţării împărătesc hotar". Era membru al SSB, era colaborator permanent al „Revistei Bucovinei", aflat în refugiu, în 1944, şi menţionat ca scriitor bucovinean, cu domiciliul vremelnic în Caracal, str. Traian 46. Alte amănunte nu se ştiu despre S. Anton. E posibil ca numele poetului să fi însemnat pseudonimul lui Anton Şesan (08.01.1917, Carapciu – 16.08.1969, Iaşi), dar singurul lucru cert este că S. Anton a trăit în lumina zilei şi că „a râs şi a plâns lângă ea o noapte / pe lespezile ude de calcar, / dincolo de ziduri cădeau stele coapte / şi creştea minunea albă în hotar".

Antonescu, George Zamfira, cum semna, la începuturi, poetul şi prozatorul iconar George Antonescu, s-a născut, în 11 iunie 1908, la Mănăstirea Horecii, şi s-a stins, pe nedrept uitat şi ignorat, la Câmpulung Moldovenesc, în 1 iunie 1993, după ce slujise, în anii grei ai comunismului, în faţa unui altar câmpulungean. În 1940, aveau să-i apară, aproape simultan, o carte de poezie, „Frângeri", şi un roman, „Tabăra cu stângeni".

Arinaru, Vasile, nume care apare în toate casetele cu colaboratori ai „Revistei Bucovinei", dar nu şi ca semnătură. Nici în „Enciclopedia Bucovinei" nu poate fi aflat.

Bălan-Brătianu, Silvia (13.02.1895, Ilişeşti – 18.12.1981, Gura Humorului), soţia lui Theodor Bălan, publicistă, autoare de eseuri cu tematică şi enigmatică istorică („Groza lui Alecsandri, figură legendară sau personagiu istoric?"), comandanta străjereselor din Cernăuţi.

Bălan, Theodor (26.07.1885, Gura Humorului – 25.11.1972, Gura Humorului), profesor, cu doctoratul în istorie luat în 1931, director al Arhivelor Statului din Cernăuţi (1929-1940), istoric şi neîntrecut recuperator de memorie bucovineană, prin celebrele-i „Documente". Societatea Scriitorilor Bucovineni îşi asumase, ca apărute sub auspiciile sale – ceea ce era în parte adevărat, lucrările: „Corespondenţa lui Gh. Tofan" (Cernăuţi, 1943, Editura Asociaţiei Învăţătorilor), „Activitatea

refugiaţilor moldoveni în Bucovina / 1848" (Biblioteca Institutului de istorie naţională a Universităţii Cluj-Sibiu, Sibiu, Tipografia Kraft & Drotieff, 1944) şi „Eudoxiu Hurmuzachi şi colecţia lui de documente" (Anuarul Institutului de istorie naţională Cluj-Sibiu, 1944). Theodor Bălan a contribuit mult la recuperările de personalităţi bucovinene, săvârşite de „Revista Bucovinei".

Bâcu, Areta, narator viguros, care surprinde prin dulcele-amar al naraţiunii chiar şi în timpul ultimului refugiu, când publică, în „Revista Bucovinei", un excelent scris „Episod banal".

Bâcu, Radu (24.10.1927, Cernăuţi – 20.02.1970, Timişoara), publicist, traducător din literatura germană, profesor de liceu, menţionat drept scriitor bucovinean şi în lista cu refugiaţi, din 1944.

Bivolaru, Constantin, publicist cernăuţean, colaborator al „Revistei Bucovinei" din 1943.

Bondaru, Adrian, stângace partener epigramistic pentru teribilul poet Vasile Posteucă, scria, uneori, rubrica „Curier literar" în ziarul „Suceava", alteori – scurte cronici dramatice.

Bodnărescu, Gruia, poet tânăr, în 1944, pe care îl „doare atât amar de aşteptare" şi izbucneşte liric, „pe drum aspru, dar trist", şi care trebuie să sângereze „pe urme de Crist", printr-un superb „Rămas bun / Pentru Doina".

Bodnărescu, Leonida (19.07.1872, Boian – 30.01. 1945, Suceava), ultimul director austriac al gimnaziului din Rădăuţi (profesor de sport, la origine, dar şi teologog, şi filolog). A publicat numeroase eseuri şi studii, mai ales prin presa de limbă germană, dar şi „Câteva datini de Crăciun şi Anul Nou la Români", Cernăuţi, 1943, Editura „Mitropolitul Silvestru", o broşură suficient de consistentă, şi ca număr de foi, dar, mai ales, ca valoare documentară.

Bogaci, Aurel, poet tânăr, în 1939, cu care Mircea Streinul, şi el absolvent al Liceului „Aron Pumnul" din Cernăuţi, se mândrea. A publicat, în ziarul „Suceava", şi i s-au citit, în şedinţele SSB, poeme („Orbul", „Din oraş", „Magie") şi povestiri („Vadul pustiu", „Semnul în amurg", „Făclii deasupra comorilor").

Bolohan, Apollo (22.01.1914, Stanislaw, Polonia – 197?, Braşov), epigramist, sonetist, care a lăsat după sine „Catrenele mele"

(1937, epigrame), „Epigrame" (1942) şi „Viorile azurului" (1943, sonete). În 1971, i s-a mai publicat o carte de epigrame şi sonete, „Surâs tangent".

Bona, Salustia Tr., reprezentantă a unei lirici feministe tipologice („Poem" şi alte texte cu titluri neutre).

Bontaş, Nicolae I., poet firav, elegiac, cultivat şi de „Revista Bucovinei" („Melodieri").

Caledoniu, Ovid, scria poeme disciplinate, cu aură clasică şi pâlpâiri iconariste („Lângă arbori, tristeţea", „Terţine"). Remarcabile sunt, în cazul său, performanţele de editor, revista „Meşterul Manole", lucrată împreună cu Vintilă Horia şi Miron Suru, cu colaborarea criticului literar Mihail Chirnoagă, fiind salutată entuziast, în Bucovina, şi de Mircea Streinul, şi de George Drumur, şi de Mihail Cazacu, şi de Leon Ţopa, în aceeaşi pagină a ziarului „Suceava" (nr. 63/1939).

Cantemir, Traian, critic literar, prozator, era, în 1939, asistentul lui Leca Morariu la Catedra de literatură modernă şi folclor, după ce-şi luase, în 1937, doctoratul, cu lucrarea „Istroromânii". A publicat texte monografice şi memorialistică (despre Nicolae Iorga, Iancu Nistor, Leca Morariu, Vasile Gherasim etc.), studii de istorie literară, de folcloristică, lingvistică, dar şi proze remarcabile. S-a născut la Pătrăuţii Sucevei, în 20 noiembrie 1907, şi a murit la Iaşi, în 7 august 1998.

Cazacu, Mihail (08.11.1912, Mitocu Dragomirnei), alt anonim al spiritualităţii bucovinene, prieten al lui Mircea Streinul, critic şi istoric literar, care semna tablete prin presa bucovineană („Poetului Dorului", despre Lucian Blaga, „Depreciere prin justă apreciere", despre Andre Gide, „Masca unui sfânt", despre Francisc, „fiul de postăvar din Assisi"). A publicat şi o carte de filosofie a culturii, „Mitul mioritic", vizibil influenţată de opera lui Lucian Blaga, filosof pe care îl diviniza şi, drept consecinţă, îl promova cu perseverenţă în spaţiul cultural bucovinean. Era, de asemenea, în spirit iconarist, un excelent traducător (Andre Gide, Andre Salmon). Excelent autor de reportaje („Savonarola, profetul învins", după o vizită la Florenţa, sau „Cu Asmodeu prin Cartierul Latin", după o călătorie la Paris). În 1942, şi-a susţinut doctoratul în teologie, la Universitatea din Cernăuţi, cu lucrarea „Idealul etic de perfecţiune".

Cârdei, Adelina I. (21.02,1901, Iaşi - ?.10.1987, Bucureşti), soţia artistului plastic şi poetului Ion Cârdei, membră a SSB din 2 octombrie 1943. A publicat, uneori sub pseudonimul Adelina Laerte, poezie pentru copii, dar şi imne frumoase închinate unor mănăstiri bucovinene. A contribuit la apariţia ultimelor numere ale „Revistei Bucovinei", în exil românesc, pe când poetesa se stabilise la Timişoara, str. Mihai Viteazul 16.

Cârdei, Ion (12.11.1906, Smârdan-Dorohoi – 10.01.1970, Bucureşti), profesor la Liceul „Ştefan cel Mare" din Suceava, lector la Institutul Pedagogic din Bucureşti, artist plastic şi poet lapidar, dar dens, autor al unor poeme prelinse „pe mâini divine", dinspre „corabia de nouri". Autorul busturilor lui Ciprian Porumbescu şi Mihai Eminescu din Suceava. Din 2 octombrie 1943, când a fost primit în SSB, a deţinut şi funcţia de membru supleant în comitet.

Cehan-Racoviţă, Constantin, a publicat mai ales articole pe tematică religioasă sau socială („Biserica şi Mitropolitul Visarion", „Ridicare economică a ţărănimii", „Plugurile..."), dar şi cronici dramatice („Gânduri la reprezentaţia lui Hamlet") sau rememorări („În memoria lui Eudoxiu Hurmuzachi", „Ţara Fagilor cu altare..."). A scris şi un roman istoric, „Săraca ţară a Moldovei", publicat în 1939, la Editura „Cartea Românească", şi lansat, după moda vremii, prin dese programe de acordare de autografe, la Librăria „Gloria". A fost şi directorul revistei „Timpul Eminescian".

Chelariu, Traian, poet, prozator, dramaturg, eseist, filosof, profesor universitar cu iniţieri postuniversitare la Paris şi la Roma, s-a născut la Dărmăneşti, în 21 iulie 1906, şi a sfârşit la Suceava, după umilinţele curăţirii rigolelor oraşului, ca muncitor necalificat, şi, ulterior îndurând ifosele comunistoide ale preţioşilor universitari suceveni, în 4 noiembrie 1966. A publicat cărţile: „Exod" (versuri, Cernăuţi, 1933), „Aur vechi" (versuri, Cernăuţi, 1936), „Zaruri" (eseuri filosofice, Cernăuţi, 1936) şi „Versuri de după-amiază" (Cernăuţi, 1940). Postum, au văzut lumina tiparului „Scrieri lirice" (Ed. Eminescu, 1970), „Necunoscuta" (nuvele, Ed. Minerva, 1972), „Scrieri lirice / (sonete pentru tine)" (Ed. Eminescu, 1973), „Teatru" (Ed. Minerva, 1976), „Poezii în vers alb" (Ed. Junimea, 1983), „În căutarea Atlantidei" (eseuri, Ed. Dacia, 1989) şi incredibilul său „Jurnal", publicat, recent, de Mircea

A. Diaconu.

Chindriş-Codrescu, Emil, membru al SSB din 2 octombrie 1943, publicist, romancier, autor al monografiei „Mănăstirea Vatra Moldoviţei" (Cernăuţi, 1944, Colecţia „Bucovina tânără") şi, sub semnătura E. Codrescu, al romanului „Camaradul" (Cernăuţi, 1943, Editura „Dacia Traiană").

Coca, Ghedeon, poetul nostalgicelor depărtări, s-a născut la Volovăţ, în 26 septembrie 1908. A debutat în revista „Muguri" din Rădăuţi, iar în 1937 debuta editorial, cu placheta „Confesiuni adolescentine", urmată, în anul următor, 1938, „într-o tăcere de moarte", de cartea de poezie „Alge". Jurist, cu studii universitare la Iaşi (după un an de studii comerciale la Cernăuţi), Ghedeon Coca s-a stins, anonim, la Rădăuţi, în 1976.

Constant, Pimen, publicist discret, cu colaborări nesemnificative la „Revista Bucovinei".

Constantinescu, Paul, celebrul compozitor, autorul operei „O noapte furtunoasă", care s-a jucat şi la Roma, în 3 ianuarie 1939, muzician care tocmai compunea „Meşterul Manole", pe un libret semnat de Mircea Streinul, însemna o personalitate europeană, abordată cu timiditate chiar şi de Claudiu Isopescu, universitarul şi, într-o vreme, ataşatul cultural al României la Roma. Constantinescu era profund ataşat de spiritualitatea locurilor natale şi, după exemplul lui Ciprian Porumbescu, încerca să nemurească şi prin muzică versurile tinerilor bucovineni.

Constantinovici-Hain, Isidora (26.12.1889, Câmpulung Moldovenesc – 05.11.1981, Graz, Austria), soţia pictorului Wladimir Zagorodnicow, pictoriţă, „talent maturizat, în plină activitate creatoare", folosea, conform cronicii plasice a lui Mircea Streinul, din 24 ianuarie 1939, „transparenţe de-o suavă luminozitate, un colorit deosebit de gingaş, o rară armonie a liniei", câteva lucrări, „Ţeţina" (ulei), „Fundul Herţei" (tempera) şi „Pietrele Doamnei", sintetizând „întreaga artă peisagistică", altele, „Arhanghelii", „Balcicurile", „Ştefan-cel-Mare", „Ţărancă din Cuciurul-Mare", „Ţărancă din Ardeal", „Fecioara Maria", impunând „o desăvârşită creatoare".

Costea, Erast (08.11.1890, Mitocu Dragomirnei – 04.02.1963,

Sibiu), pe numele adevărat Hostiuc, preot şi publicist. Vicepreşedinte al Societăţii pentru cultură şi literatură română în Bucovina, Erast Costea a publicat cărţile: „Istoricul fostei mănăstiri de maici din Iţcani" (1928), „Istoricul fostei mănăstiri din Pătrăuţi pe Suceava" (1929), „Schiturile şi sihăstriile de altădată" (1936), „Ctitoria voevodului Ştefan Tomşa al II-lea de la Solca / 1613-1785-1938" (1939), „Mănăstirea Sf. Ilie, ctitoria voevodului Ştefan cel Mare / 1488-1783-1938" (1940), „Schiţă istorică asupra mănăstirii Voroneţ" (1943) etc.

Dariei, Ionică a, poet tânăr din Cernăuţi, în 1939, un brav epigon al poemelor în proză trakliene („Noapte...").

Dascălu, Ştefan I., poet, colaborator al „Revistei Bucovinei" şi cenaclist disciplinat.

Doboş-Boca, Valerian, prietenul sucevean al lui Mircea Streinul, administrator al Universităţii din Cernăuţi, duios şi mistic evocat în „Catatea Sucevii" (1938), publicase, în 1929, „Călăuza Cetăţii Suceava", apoi cele două cărţi sărbătorite în 15 martie 1939, „Târgoveţii Siretului din anul 1789", ilustrată şi cu acuarele, de la 1810, ale pictorului silezian Franz Iaschke sau ilustraţii de I. Schubirsz şi stampe de Franz Xaver Knapp, publicată în 1937, şi „Din trecutul Sucevei de altădată", publicată în 1938.

Doboş-Boca, Viorica, probabil soţia lui Valerian Doboş-Boca.

Drumur, George, remarcabilul poet iconar, născut la Mănăstirea Horecii, în 14 martie 1911, dar şi un prozator hăruit, cu care ne vom mai reîntâlni, avea să sfârşească în exil românesc, la Timişoara, în 7 iunie 1992. Se specializase, prin studii universitare cernăuţene şi timişorene, în artă muzicală şi dramatică, apoi în matematică-fizică, la Bucureşti, dar a fost nevoit să se irosească, în vremea comunismului, ca secretar literar-muzical al Operei din Timişoara.

Fediuc, Aurel, traducător din Giovanni Papini, publicase, în 1939, în Colecţia „Septentrion" din Cernăuţi, o plachetă de versuri, „Interior", ale cărei poeme, 35 la număr, l-au „făcut oarecum şeful ultimei generaţii tinere bucovinene", cartea însemnând, în opinia „Junimii literare" (nr. 1-12/1939, pg. 74), „o răscruce sau, mai bine zis, o cumpănă a izvoarelor, în ţinutul poetic al d-lui Fediuc. Poezia d-sale are ceva dur şi teluric. E o poezie virilă nedesrobită încă de propriile sale zguri fireşti",

dar versurile lui Fediuc puteau să însemne „brazdă nouă în ogor românesc". Ceea ce, din păcate, nu s-a mai întâmplat, Fediuc rămânând, prin poezia tinereții, un poet nesemnificativ, din pricina retezării de viitor. O următoare carte de poezie, „Rodnicie", publicată tot în Colecția „Septentrion", este elogiată de către tânărul licean cernăuțean Neculai Tăutu, care preia, uneori, rubrica lui Mircea Streinul, „Curier literar": „Placheta este elegant prezentată, în condițiuni tehnice superioare, având şi-o gravură în lemn de Rudd Rybiczka. / Tânărul scriitor arborosean Aurel Fediuc este destul de cunoscut cititorilor noştri, iar cu placheta de față își afirmă din nou vastele posibilități în domeniul literar. / Toate cele cinci cânturi sunt un imn de muncă, de un colorit bucolic bogat în expresii şi variații" (Suceava, nr. 23/1939, pg. 2).

Fonea, George, ofițer cu garnizoana la Cernăuți, poet harnic, dar inconsistent, deşi versifica simplu şi frumos, „punând sub tipar placheta „Vrăjitorul din nord";", după cum anunța, în „Curier literar", Mircea Streinul, traducător de texte critice europene (Robert Pitrou, despre Rainer Maria Rilke;) sau de poezie (Paul Claudel, Charles Baudelaire). Era un exelent reporter, oarecum înrudit stilistic cu Mircea Streinul, care scrisese „Cetatea Sucevii", în „Pădurea cu fazani de aur".

Forminte-Ulian, Vasile, pare să fi trăit prin Câmpulung Moldovenesc, pentru că tabletele sale din 1939, cu vagi ecori lirice, omagiau „văile bătrâne ale Rarăului" („Chemarea clopotelor", „Pe munți", „Anton Mândrilă" – despre excelentul pictor bucovinean).

Frunte, Benjamin, colaborator al „Revistei Bucovinei", poet şi publicist.

Georgescu, Valentin Al., născut la Corabia, în 1908, licențiat în drept, cu doctorat luat la Paris şi cu studii de specializare în drept roman la Heidelberg, Bruxelles şi Viena, publica, în 1939, în „Editions Corymbe", placheta „Visages de Paris; Verlaine, L.-P, Fargue", conținând „două eseuri de calitate", apoi plachetele de versuri, tot în limba franceză, „Les voix" şi „Les dix stations d'une vierge", şi „Cuvinte de deslegare", o carte de poezie în limba română. În presa bucovineană a scris mult şi pe teme diverse („Realitate şi normă socială", „Normă socială şi cunoaştere sociologică a realității", „Morala poetică").

Gherasim, Oreste (25.07.1908, Marginea – 09.11.1971, Rădăuți), preot, fratele poetului, filosofului, eminescologului şi prozatorului Vasile Gherasim, căruia i-a dedicat importante pagini rememorative. Publicist, participant activ la viața culturală cernăuțeană.

Gruia, Octav, scriitor satiric şi autor de parodii nesemnificative, avea să fie straşnic săpunit, în şedințele de lucru ale SSB, pentru parodii precum „Cazul domnului Costică Maghereanu", prin care lua în derizoriu tema romanului lui Mircea Streinul, „Aventura domnişoarei Zenovia Magheru". A scris şi epigrame, grupate în volumul, tipărit în excelente condiții grafice, „Catrenele mele".

Hacman, Maximilian (13/25.08.1877, Oprişeni-Siret – 11.10.1961, Turda), jurist, specialist în Drept, cu numeroase studii publicate, preşedinte al Societății pentru cultură şi literatură română în Bucovina, după Grigore Nandriş.

Haivas, Manole (28.02.1908, Cernăuți – 05.08.1985, Sighişoara), filolog, autor al lucrărilor: „Graiul românilor din Roşa" (1936), „Aspecte ale criticii lui M. Kogălniceanu" (1936), „Scriitorul M. Kogălniceanu" (1937), „Aliterația în poezia românească" (1937) etc.

Hayek, Mel., critic literar şi filosof al culturii („Vasile Băncilă şi filosofia românească", „Considerații filosofice asupra legendei populare", „Critica intuiționistă", „Minunata călătorie a Selmei Lagerlof", „Sparkenbroke").

Iliuț, Emanoil, publicist, profesor la Cernăuți şi Suceava, pasionat de literatură, mare colecționar de publicații bucovinene, donate, ulterior, fondurilor documentare.

Ionaşcu, George (12.04.1909, Pătrăuții Sucevei – 20.09.1986, Bucureşti), poet discret, tocmai avea sub tipar, în 1939, o carte de poezie, bogat ilustrată de Rudd Rybiczka, „Chemarea Focului", întâmpinată, totuşi, cu entuziasm de „Junimea literară", care descoperă în noua carte, apărută la scurt timp după placheta „Poemele pentru altă viață", un scris „sobru şi stăpânit", în care predomină „motivele poetice majore", cu impresia unei frământări „de probleme adânci", dar cu o mult prea limitată „plasticizare a verbului liric". A scris şi nuvele, toate mult mai valoroase decât lirica sa („Vânătorul din Valea-Corbului").

Iroaie, Petru (22.05.1906, Mitocaş-Mitocu Dragomirnei – nov.

1989, Roma), filolog şi lingvist din „şcoala" lui Leca Morariu, lector la Universitatea din Palermo, din 1942, publicase, în 1936, teza de doctorat la Universitatea din Cernăuţi, „Cântecul popular istro-român", apoi cele două cărţi sărbătorite în 15 martie 1939, „Poezia autentic populară" şi „Ionel Teodoreanu".

Isac, Dumitru, publicist, filosof, autor al lucrării „Cunoaştere şi transcendenţă", Cernăuţi, 1943, Editura „Mitropolit Silvestru".

Jitariu, Procopie (1886, Berchişeşti – 1968, Berchişeşti), folclorist, prozator, monograf, membru în comitetul Societăţii pentru cultură şi literatură română în Bucovina, refugiat, în 1944, la Timişoara, Căminul de ucenici, str. Reg. Maria 15. A scris şi o monografie folclorică a satului bucovinean, pe care a localizat-o, în 1964, în Berchişeştii natali. Avea o impresionantă colecţie de folclor, din care publica şi în revista „Făt-Frumos", şi în „Revista Bucovinei", şi în „Junimea literară". A scris şi povestiri, şi relatări de călătorie.

Lianu, Teofil (12.12.1908, Capu Câmpului – 15.09.1997, Suceava), mare poet iconar, combatant român pe durata ultimului Război Mondial, deţinut politic, în 1970, în lotul celor 300 de ultimi deţinuţi politici ai României. Mircea Streinul îl definea, ca poet, drept „un uluitor fenomen liric", „un mare poet original", care „i-ar încânta pe Paul Valery şi pe umilul ţăran din Bretagne". A publicat cărţile: „Rod" (1933), „Stampe de lumină" (1933), „Cuvintele s-au scuturat peste file" (1937), „Curcubeu peste ţară" (1937) – plachetă soldată cu Premiul Societăţii Scriitorilor Români, unul dintre cele trei premii, la care făcea referire Mircea Streinul, în 1939, „Cartea stihurilor" (1942) şi „Carte de cruciat" (1943).

Livadă, Melania, poetesă, membră a SSB din 2 octombrie 1943, când a fost numită, în comitet, împreună cu Traian Cantemir, secretar de redacţie la „Revista Bucovinei". În 1944, se refugiase la Brad, la Liceul de fete, fiind, probabil, profesor.

Loghin, Constantin, preşedintele cunoscut al Societăţii Scriitorilor Bucovineni, s-a născut la Budineţ, lângă Storojineţ, în 4 noiembrie 1891. A absolvit cursurile gimnaziale la Liceul „Aron Pumnul", apoi cele universitare la Facultatea de Litere şi Filosofie din Cernăuţi. A scris manuale de limba română pentru liceu, o puzderie de monografii (despre Cernăuţi, dar şi despre mai toate personalităţile bucovinene, începând de la Arune Pumnul, cu „Lepturariile" sale, şi terminând cu Vasile Gherasim), a alcătuit mai multe antologii ale poeziei şi prozei bucovinene şi a scris o istorie a literaturii bucovinene şi o alta a literaturii române. A condus şi remarcabila publicaţie „Revista Bucovinei", apărută în ani grei (1940-1945), apoi, beneficiind de un surghiun românesc, aidoma tuturor cărturarilor, s-a stins la Gura Humorului, în 23 februarie 1961, iar târgul care-i adăposteşte ţărâna pare să nu conştientizeze cu ce simbol al spiritualităţii bucovinene a fost blagoslovit.

Loghin, Dimitrie, pe atunci, în 1939, profesor la gimnaziul din Suceava şi pictor tânăr, pe care Mircea Streinul îl ruga să îl contacteze, a fost şi un poet iconar remarcabil, în „linia plastică" a lui Ion Cârdei. S-a născut la Boteşti-Horodniceni, în 13 octombrie 1910, şi, după studii gimnaziale la Fălticeni, a studiat artele plastice, la Academia de Arte Frumoase din Iaşi, sub îndrumarea profesorilor Ştefan Dumitrescu şi Nicolae N. Tonitza. A murit la Suceava, în 1982, fără să mai fi publicat poezie în anii roşii, dar pictând lumina în cele mai incredibile ipostaze.

Luţa, Petre (14.03.1891, Cernăuţi – 20.04.1971, Braşov), artist plastic, secretar al Comisiei Monumentelor Istorice şi preşedinte al Societăţii Artiştilor Plastici din Bucovina.

Mandiuc, Ilie, publicist (a scris reportajele aducerii rămăşiţelor pământeşti ale lui Ion Grămadă, în 1926, la Suceava), membru în comitetul Societăţii pentru cultură şi literatură română în Bucovina, refugiat, în 1944, la Brad, str. Iazului 6. Colaborator tenace al „Revistei Bucovinei".

Maxim-Burdujanu, George (04.04.1901, Burdujeni – 15.03.1967, Bucureşti), scriitor, filolog. În 1944, publica, „Il critico d'arte Demetrico G. Golescu e l'Italia" (Cernăuţi, Buletinul „Institutul Cernăuţi"), carte care se adăuga altora, „O piatră pentru adevăratul monument al lui Şt. O. Iosif – Contribuţii biografice" (1933), „Suceava – centru de artă" (1037, Anuarul Liceului „Ştefan cel Mare"), „Rouen – oraşul artei şi al Jeanei d'Arc" (1940).

Mihăescu, Ben. (26.09.1927, Cernăuţi – 09.11.1994, Suceava), primul pseudonim al lui Mihai Bândea, cunoscut şi sub pseudonimul

Arcadie Arbore. Nepot al celebrului ierarh Mihail Bendevschi, Ben. Mihăescu a publicat în „Revista Bucovinei" poemele „Aşteptare", „Prefaţă" şi „Toamnele, visele...", fiind, în anul 1944, o tânără speranţă a liricii bucovinene, mai apropiat de Teofil Lianu, ca expresie şi ca univers.

Milici, Vladimir (09.02.1913, Soloneţ – 12.09.1986, Suceava), fiul legendarului culegător de folclor, tatăl regretatului tehnoredactor şi grafician Valentin Milici, a fost un grafician remarcabil, cu desene răspândite prin mai toată presa cernăuţeană („Peisagiu cernăuţean", „Vederi din Cernăuţi").

Milişte, Procopie (01.05.1913, Gemenea – 23.01.1964, Iaşi), poet „c'un Olimp minuscul" sau, tot după spusa lui, „liricul motan" din preajma lui Mircea Streinul, încercase o reînviere a stilului imnic al poeţilor elini, sfârşind în stufoşenii şi preţiozităţi: „Deşteptarea Ringalei", „Caseta lui Noe" etc. În 1935, a publicat poemul „Biografie lirică în memoria ţăranului Horia". Figurează în antologiile tinerilor poeţi bucovineni, publicate în 1938 şi 1943, de Mircea Streinul şi, respectiv, E. Ar. Zaharia.

Moldovanu, Dimitrie, colaborator nesemnificativ al „Revistei Bucovinei", dar menţionat ca atare în coperta de gardă, pe anii 1944-1945.

Morariu, Leca (25.07.1888, Toporăuţi – 15.12.1963, Râmnicu Vâlcea), personaj teribil al culturii bucovinene, critic şi istoric literar, eminescolog încrâncenat (scotea Buletinul „Mihai Eminescu" şi în 1945, în condiţii eroice), recuperator de memorie culturală. Contribuise, împreună cu Ion Grămadă şi George Tofan, la consolidarea prestigiului „Junimii literare", apoi, după o neînţelegere cu Tofan, s-a retras, pentru a începe o operă publicistică pe cont propriu. În anii în care a funcţionat SSB, la Cernăuţi, a făcut parte din Societate, dar cu o detaşare, adeseori răutăcioasă, care-i era caracteristică, publicând, spre gloria SSB, dar pe cont propriu, „Ţara Scaunelor de domnie" (Cernăuţi, 1944), „La munte" (Biblioteca „Făt-Frumos", nr. 12, Iaşi, 1942), „Veronica Micle" (Biblioteca Institutului „Cernăuţi", Cernăuţi, 1942), „Miron Costin" (Cernăuţi, 1942), „De la noi" (basme, Editura Casei Şcoalelor, Bucureşti, 1942), „Ep. Bucevschi în corespondenţă cu C. Porumbescu" (Cernăuţi, 1943, Colecţia Institutului „Cernăuţi", nr. 28), „Bucovina turistică" (Editura „Institutul Cernăuţi", Cernăuţi, 1943). La „Revista Bucovinei" a scris pagini memorabile despre Iraclie Porumbescu, Constantin Morariu, Ciprian Porumbescu etc., adevărate capitole ale unei încă nepublicate istorii a literaturii bucovinene. În primul număr al „Revistei Bucovinei" a scris despre „Astra" Bucovinei, adică Societatea pentru cultură şi literatură română în Bucovina, societate al cărei istoric îl cunoştea poate mai bine şi decât Constantin Loghin, monograful ei.

Morariu, Victor (12.02.1888, Toporăuţi - 01.07.1946, Caransebeş), fost profesor al gimnaziului sucevean (până în 1928), doctor în filologie al Universităţii din Cernăuţi, suplinitor (1929), profesor agregat (1931) şi titular (1934) al catedrei de filologie. Cel mai bun prieten al lui Ion Grămadă (a publicat corespondenţa purtată cu Eroul Bucovinei) a publicat şi lucrări cu caracter istoric: „Un proces de înaltă trădare în Bucovina de la 1780" (Calendarul „Glasul Bucovinei", 1920), „Călăuza istorică a oraşului Suceava" (Cernăuţi, 1921 şi 1930), „Istoricul Reuniunii muzical-dramatice Ciprian Porumbescu" (scrisă împreună cu Ştefan Pavelescu, Suceava, 1939), „Amintiri despre Ion Grămadă" (1926), „Vasile Bumbac" (1940) etc. Lucrările lui ştiinţifice, întregitoare de „patrimoniu cultural al perioadei interbelice" (Mihai Iacobescu), s-au numit: „Novalis, teoretician al romantismului" (1924), „Sintaxa propoziţiunii în Psaltirea Şcheiană" (1927), „Pedagogia lui Jean Paul" (1933), „Pedagogia lui Herder" (1936), „Problema nuvelei în literatura germană" (1940), „Prima traducere a Luceafărului" (1940) etc.

Moţoc-Epureanu, Nicolae, colaborator al ziarului „Suceava", încă din 1940, şi al „Revistei Bucovinei", publicist, heraldist (alături de Traian Larionescu), căruia îi apărea, în 1942, cartea „Un imperativ al vremii: Institutul Român de cercetări genealogice" (Iaşi, Colecţia Genealogică).

Munte, Aspazia, a fost adoptată de iconari, în ciuda diferenţei de vârstă (se născuse în 7 octombrie 1885, deşi în „Enciclopedia Bucovinei" figurează data de 11.05.1903, la Tereblecea Veche). A publicat două plachete de versuri, „Învolburări" şi „Luminişuri", un „Breviar de poezie bucovineană contemporană" şi a lăsat alte plachete în manuscris („Diamante albe şi diamante negre", „Cântece pentru

vremuri noi", „Pe urme cosânzene"), murind, în pribegie prin ţară, la Focşani, în 1944.

Nandriş, Grigore, preşedintele Societăţii pentru cultură şi literatură română şi, în această calitate, primul preşedinte, pentru doar o lună, al Societăţii Scriitorilor Bucovineni, s-a născut, în 31 ianuarie 1895, în cartierul Mahala, fost sat din vecinătatea Cernăuţilor, şi a murit, în 29 martie 1968, la Londra. A făcut studii universitare la Bucureşti, Viena, Cracovia şi Paris, specializându-se în slavistică şi indo-europenism. La Universitatea din Cernăuţi, Grigore Nandriş i-a urmat lui Ilie Bacinschi, la Catedra de Slavistică. Lucrările lui ştiinţifice (studii de filologie, studii despre relaţiile româno-slave, documentele româneşti în limba slavă din mănăstirile de la Muntele Athos, pagini de istorie literară sau de memorialistică) au fost publicate în „Junimea literară" (printre altele, un studiu despre posibila înrudire a lui Mihai Eminescu cu poeţii Eminowicz din Cracovia) sau în „Codrul Cosminului".

Nandriş, Octavian (14.04.1914, Mahala-Cernăuţi – 13.12.1987, Strasbourg), lingvist, filolog, cu importante studii de istorie a limbii, fonetică, gramatică istorică etc.

Negură, Ionel (05.01.1909, Putna – 02.07.1985, Bucureşti), economist şi statistician de marcă al Bucovinei, face parte din legendara echipă rădăuţeană a revistei „Muguri", apărută, începând cu ianuarie 1924, sub privegherea profesorilor Ilie Vişan (despre care şi Streinul are numai elogioase cuvinte) şi Em. Isopescu, prin strădania tinerilor hurmuzăcheşti Mihail Horodnic, Iulian Vesper, Ionel Negură, Eugen Prelipcean, Ion Roşca, Aurel Prelipcean şi Constantin Pavlovici. Ionel Negură, fratele pictorului Radu Negură, are contribuţii în întemeierea mişcării cooperatiste în Bucovina, a scris studii economice şi monografice, dar a lăsat şi preţioase mărturii despre mişcarea culturală bucovineană.

Nimigeanu, George (24.05.1909, Tereblecea – 05.12.1987, Bucureşti), poet discret al Bucovinei, mare geograf, cu doctorat, obţinut în 1945, cu lucrarea (din câte ştiu, încă nepublicată, aflată în manuscris la Fondul Documentar „Bucovina" al Bibliotecii Bucovinei „I. G. Sbiera") „Huţanii în Bucovina". Mircea Streinul l-a inclus între cei 14 „Poeţi tineri bucovineni" ai antologiei sale, dar George Nimigeanu n-a

mai confirmat ca poet, aşa cum a făcut-o, şi încă într-un mod strălucit, ca om de ştiinţă.

Noveanu, Gheorghe, membru fără funcţie, alături de George Drumur, în comitetul SSB, ales în 2 octombrie 1943, când Noveanu a fost confirmat şi ca membru al SSB, a fost preot şi poet, cartea lui de poezie, „Laude", care s-a bucurat de o bună primire din partea criticii literare, apărând la Editura „Mitropolitul Silvestru" din Cernăuţi şi fiind finanţată de Societatea Scriitorilor Bucovineni, aşa cum menţionează raportul lui Constantin Loghin pentru anul 1943.

Pavel, Neculai, s-a năcut în 1910 şi, după cum se consemnează în presa vremii, s-ar părea că lucrase, împreună cu Aspazia Munte, un „Breviar de poezie bucovineană contemporană", care l-a enuziasmat pe istoricul literar Lucian Predescu, cel care „a binecuvântat pe autorii antologiilor de mai sus (inclusiv pe Mircea Streinul – n.r.), pentrucă materialul lor l-am utilizat pentru „Enciclopedia Cugetarea" pe care o am sub tipar". Face parte, împreună cu Mircea Streinul, Teodor Plop şi Neculai Roşca din grupul celor patru liceeni de la „Aron Pumnul" care a scos, în 1928, revista „Caietul celor 4".

Pătrăuceanu, George, alt enigmatic poet al Bucovinei, menţionat ca scriitor bucovinean, care se refugiase, în 1944, la Alba Iulia, strada Regele Ferdinand nr. 11, dar despre care nu ne-au rămas referinţe bio-bliografice, deşi poemele lui („Iubiri trecute", „O umbră rămâne pe culmi mai departe", „Înger căzut", „Primăvară"), risipite prin paginile „Revistei Bucovinei", continuă să farmece. E posibil ca poetul să fi făcut parte din familia luptătorilor din munţi, care au sfârşit tragic, în lupta împotriva bolşevicilor, dar nici literatura memoriei anticomuniste nu-l menţionează.

Pintiliescu, Viorica (15.10.1906, Liteni-Suceava - ?.12.1995, Bucureşti), profesor gimnazial, poetesă şi eseistă, care a publicat „Aspecte din viaţa studenţilor" (eseuri, Cluj, 1937) şi „Miniaturi" (poezie, 1939).

Pivin-Leandru, George, poet, publicist al „Revistei Bucovinei", fără performanţe notabile.

Pop, Augustin Z. N. (30.08.1910, Bucureşti – 01.04.1988, Bucureşti), scriitor, critic şi istoric literar, care a activat, în perioada

cernăuţeană (1941-1944), şi în Societatea pentru cultură şi literatură română în Bucovina, şi în Societatea Scriitorilor Bucovineni, al cărei membru a devenit în 2 octombrie 1943. A publicat, sub auspiciile SSB, „Despre Aglaea Eminescu" (Tipografia „Mitropolit Silvestru", Cernăuţi, 1943) şi „Glosări la opera Mitropolitului Dosoftei"(Cernăuţi, 1944, Colecţia Societăţii Scriitorilor Bucovineni).

Popa, Victor Ion, camarad al lui Dimitrie Marmeliuc, la Oituz, în Războiul Reîntregirii Neamului, autorul celebrei comedii „Tache, Ianche şi Cadâr", colaborator al „Revistei Bucovinei".

Popinceanu, Ion (15/27.01.1908, Cajvana - ?.?.1989), lingvist, profesor secundar la Cernăuţi, Vijniţa şi Siret, cu doctorat în lingvistică romanică, susţinut la Paris. Autor de studii de limba română şi de lingvistică romanică.

Popovici, Sebastian, colaborator permanent al celebrei „Revista de pedagogie", organ al grupării unor profesori de la Facultatea de Filosofie şi Litere şi al Seminarului Pedagogic Universitar din Cernăuţi, cu apariţii trimestriale, în „4 caiete", din 1931 şi până în 1943. A scris şi un roman, „Din ploile oraşului meu", sărbătorit de SSB în 15 martie 1939.

Posteucă, Vasile, „înger blând", care a devenit „poetul tragic al Bucovinei" (Ioan D. Popescu), s-a născut la Stăneştii de Jos, în 10 septembrie 1912, şi a sfârşit, departe de ţară, în America, la Mankato (Minnesota), după un „drum fără popas" prin Spania şi Canada, în 6 decembrie 1972. A publicat, în 1932, în „Junimea literară" câteva poezii din ciclul „Cântece de drum şi popas", cărţile lui, la fel de durabile ca şi poezia începuturilor lirice, apărând târziu, pe un adevărat itinerariu al pribegiei: „Carte de cântece româneşti" (Madrid, 1953), „Poeme fără ţară" (Madrid, 1954), „Cântece din fluier" (Cleveland, 1960), „Catapeteazmă bucovineană" (Mehico, 1963).

Protopopescu, Dragoş, colaborator al „Revistei Bucovinei", nominalizat ca atare în coperta de gardă, dar fără texte semnificative prin paginile revistei.

Puiu, Cuchi Lidia, tânără prozatoare a „Revistei Bucovinei", care publica texte parcă desprinse dintr-un roman aflat în lucru (de pildă, „Fragment"), trecută sub acest nume în coperta de gardă a revistei.

Puşcariu, Oltea, colaboratoare a „Revistei Bucovinei", dar fără texte semnate (probabil că este vorba despre soţia pictorului Vladimir Puşcariu, născut, în 29.01.1907, la Vadu Siretului, şi ea pictoriţă amatoare).

Putneanu, George (Aurel Belibău, 20.04.1913, Putna – 20.09.1970, Bucureşti), filolog şi poet iconar, cu debutul literar la „Răboj" (1932), membru al SSB din 2 octombrie 1943. A scris o poezie cuminte, adeseori presărată cu metafore superbe („îngeri au căzut înfrânte aripi" sau „dar rugul flăcărilor incandescente / ce inundau căderile latente / s-a stins"), dar cu opera risipită prin revistele literare ale vremii.

Raţiu, Grigore, membru al Societăţii Scriitorilor Bucovineni, menţionat ca atare în lista, din 1944, cu adrese de scriitori refugiaţi, Grigore Raţiu aflându-se, atunci, la Turda, str. Regina Maria 1. Mircea Grigoroviţă îl menţionează şi printre colaboratorii „Revistei de Pedagogie", confirmând, astfel, statutul de profesor al scriitorului.

Roşca, Neculai, poet de o stranie modernitate şi prieten al lui Mircea Streinul din vremea studiilor liceale comune, la „Aron Pumnul", s-a născut la Trestiana, în 30 iunie 1912. Din pricina vrăjmăşiei vremurilor, nu şi-a mai susţinut doctoratul în litere, sfârşind la Câmpulung Moldovenesc, în 31 martie 1954. Debutat de Iancu Nistor, în primul număr, pe 1932, al „Junimii literare", Neculai Roşca, poet strălucit, prozator viguros şi un iniţiat în lirica lui Ion Barbu, şi-a risipit opera prin paginile literare ale Bucovinei, „restrâns la înserarea prezentului destins / în cadrul evident al vieţii".

Rusu, Octav, era, în 1939, un tânăr eseist bucovinean, care avea sub tipar monografia „Vasile Alexievici". A colaborat la ziarul „Suceava" şi a participat la toate şedinţele SSB, din perioada Mircea Streinul (până în martie 1940).

Scalat, Mircea, graficían, promovat şi de ziarul „Suceava" cu lucrări sobre („Tuş").

Sidorovici, George (13.02.1920, Frasin – 09.12.1976, Suceava), poet şi prozator debutat de „Revista Bucovinei", cu poemele „Cântec pentru Bucovina" şi „Pe stepele lunii" şi cu frumoasa nuvelă „Pământul". A absolvit cursurile Şcolii Normale din Cernăuţi, în 1939, dar a debutat în „Revista Bucovinei", în 1944, cu cele două poeme, proza fiind

publicată în primul număr al anului 1945, pe când era învăţător în Frasin şi, în timpul refugiului, la Başcovu-Dolj. Opera lui literară se iveşte târziu, după persecuţii (era nepotul lui Teofil G. Sidorovici, comandantul „Străjii Ţării") şi „reeducări", inclusiv prin promovare, datorită lui Dragoş Vicol, care a încercat să mai salveze, cât s-a putut, câte un poet iconar, la ziarul „Zori noi" din Suceava. A publicat cărţile: „Luceferii de sub grindă" (1950), „Inima gospodinei" (1951), „Păpuşoii" (1955), „Vulpile" (1970), „Oameni şi munţi" (1971) şi „Pădurea de dincolo" (1972).

Silver, George, colaborator insignifiant al „Revistei Bucovinei".

Stino, Aurel George (28.06.1900, Fălticeni – 17.03.1970, Fălticeni), profesor, scriitor, publicist, colaborator al „Revistei Bucovinei", cu studii despre viaţa culturală fălticeneană.

Stoica, Tudor P., colaborator al „Revisei Bucovinei" şi participant neobosit la şedinţele interne ale Societăţii Scriitorilor Bucovineni.

Streinul, Mircea (02.01.1910, Cuciurul-Mare – 17.04.1945, Bucureşti), un adevărat „aristocrat al simţirii", poet şi prozator de geniu, ctitorul Colecţiei „Iconar" şi, prin aceasta, al singurei mişcări literare bucovinene. A fost şi iniţiatorul Societăţii Scriitorilor Bucovineni, pe care o dorea o nouă mişcare literară. A publicat, în timpul vieţii, cărţile: „Carte de iconar" (Cernăuţi, 1933), „Itinerariu cu anexa în vis" (Cernăuţi, 1934, recompensată cu Premiul Naţional de Poezie, pe anul 1934, al Societăţii Scriitorilor Români), „Tarot sau călătoria omului" (Cernăuţi, 1935, cu 5 gravuri de Rudd Rybiczka), „Divertisment" (Cernăuţi, 1936), „Zece cuvinte ale fericitului Francisc din Assisi" (Cernăuţi, 1936), „Comentarii lirice la poeme într-un vers de Ion Pillat" (Cernăuţi, 1936, poeme de 3-4 versuri, care aveau drept titlu un poem într-un sigur vers, al lui Ion Pillat), „Legionarii urcau spre cer" (roman, Cernăuţi), „Poeţi tineri bucovineni" (Cernăuţi, 1938, o antologie cu 14 poeţi, desenaţi de Rudd Rybiczka), „Aventura domnişoarei Zenobia Magheru" (Bucureşti, 1938), „Ion Aluion" (Cernăuţi, 1938), „Viaţa în pădure" (Bucureşti, 1939), „Mircea Streinul – Opera lirică / 1929-1939", vol. I (Cernăuţi, 1939), „Guzli sau Tsus-Tsui, romanul unui băiat de stradă" (1940), „Drama casei Timotei" (Bucureşti, 1941), „Prăvălia Diavolului", vol. I-II (Bucureşti, 1942), „Soarele răsare noaptea" (Bucureşti, 1943) şi „Băieţi de faţă" (Bucureşti, 1944). Toate acestea, în doar... 35 ani de viaţă!

Suluţiu, Viorel, membru al Societăţii Scriitorilor Bucovineni din 2 octombrie 1943.

Şandru-Humoreanu, Leon, învăţător la Frasin (în 1937, a ţinut un discurs, cu ocazia sosirii Regelui Carol II la întâlnirea cu arcăşiile bucovinene), membru al SSB şi colaborator al „Revistei Bucovinei", cu poeme semnate ba Leon Şandru, ba Leon Humoreanu. În 1943, a publicat, la Cernăuţi, în Colecţia „Gruparea de Nord", placheta „În umbra anilor".

Şesan, Milian (23.04.1910, Cernăuţi – 07.06.1981, Sibiu), preot, istoric, bibliotecar al Societăţii pentru cultură şi literatură română în Bucovina, refugiat, în 1944, la Râmnicu Vâlcea, str. Traian 191 bis. Colaborator al „Revistei Bucovinei" cu publicistică.

Ştefan, Vasile (22.11.1905, Băluşeni-Botoşani), pictor, profesor la Liceul „Aron Pumnul" din Cernăuţi.

Tăutu, Neculai (24.11.1919, Cislău-Buzău – 13.06.1972), licean cernăuţean, al cărui tată, ofiţer de carieră, era tacticianul „Străjii Ţării", a colaborat la ziarul „Suceava", iar, în 1940, când i-a apărut cărticica „Tăceri peste apă vie", Mircea Streinul i-a scris prefaţa şi i-a pus la dispoziţie 4 gravuri de Rudd Rybiczka. Membru al SSB din 2 octombrie 1943. În 1943, i-a apărut cartea de versuri „Mătănii de zăpadă" (Cernăuţi, Editura „Bucovina literară"). A colaborat intens şi la „Revista Bucovinei".

Tcaciuc-Albu, Nicolae, s-a născut la Rogojeşti, în 11 noiembrie 1885 şi a sfârşit, în 1960, în anonimatul cenuşiu al Bucureştilor. A studiat la Cernăuţi, luându-şi doctoratul în litere, în 1920, după ce slujise şi la catedra gimnaziului din Suceava, în anii 1916-1918. A fost un publicist remarcabil, un poet de talent, care a aderat la mişcarea iconarilor, încă din 1933, deşi, ca şi în cazul Aspaziei Munte, vârsta nu-l recomanda pentru o astfel de primenire lirică. A publicat o singură carte de poezie, în exil românesc la Brad, în 1944, pe care a intitulat-o, cu modestie, „Versuri de tot felul".

Teleagă, Mihai, originar din Horodnicu de Jos, întemeiază o bancă la Suceava şi se dovedise a fi un mare economist.

Todiraş, George (26.08.1916, Voloca – 26.03.1944, Voloca),

fiu de țărani din Voloca pe Derelui, numiți Chlopina, a absolvit Facultatea de Litere și Filosofie din Cernăuți (1935-1940) și, după o scurtă carieră didactică și funcționărească, s-a retras, bolnav de ftizie, în satul natal, murind în ultima zi de stăpânire românească, 26 martie 1944. A scris și publicat puține poeme, dar profunde și de o stranie frumusețe („Logodnă", „Alarmă...", „Rugă", „Vis").

Todoran, George, poet, membru al SSB din 2 octombrie 1943, refugiat, în 1944, la Timișoara, str. Regina Maria 15. Membru supleant, împreună cu Ion Cârdei, al comitetului Societății Scriitorilor Bucovineni, din 2 octombrie 1943. Poemele lui, de „vagabond la poarta orașului de hârtie", care considera că doar „cuvântul îți ciopleşte troiță, / frate și duhovnic în tristeți și evlavii, / și străjuie-n preajmă-i poema domniță", au rămas risipite prin vechile reviste bucovinene.

Tomoiagă, Laurentie (Tămăiagă, 30.03.1880, Mahala – 05.06.1952, Beiuș), publicist, animator cultural, profesor de științe naturale, Secretar general în Ministerul Instrucțiunii Publice (1926-1927, 1929). A tradus masiv din opera eminesciană în germană.

Turtureanu, Constantin, nume deja uitat, a dat literaturii bucovinene câteva romane de succes în epocă, precum „Șomerii" sau „În vâltoarea războiului".

Țigănescu, Vasile (13.01.1898, Călugărița-Horodnicu de Jos – 18.08.1971, Rădăuți), mare prozator bucovinean, fără „ucenicie la revistele literare", dar care, tocmai de aceea, impresionează, în 1941, când i-a apărut volumul de nuvele „Brădetul". Profesor, dar înrolat și trimis pe frontul rusesc, Vasile Țigănescu izbutește să publice, și în anul următor, 1942, volumul „Ce vrea muntele", primit cu entuziasm de critica literară bucovineană. Pe front, prozatorul este recompensat, pentru vitejie în luptă, cu „Coroana României cu panglică de virtute militară în grad de cavaler" și cu „Crucea de fier". „Revista Bucovinei" și Societatea Scriitorilor Bucovineni l-au adoptat imediat, povestirile lui despre lumea mirifică, dar aproape ireală, aidoma pâclelor albăstrii din diminețile de vară, precum „Crucea lui Bângău", fiind publicate la loc de cinste.

Țopa, Leon (02.06.1912, Carapciu pe Ceremuș – 20.02.1996, București, asistentul lui Traian Brăileanu, marele sociolog român, la Catedra de Sociologie a Facultății de Litere din Cernăuți (1939-1940), apoi la Universitatea din București (1940-1949), s-a născut, în 1912, la Carapciu pe Ceremuș. A scris lucrări de sociologie (23), dar a cochetat și cu publicistica, și cu istoria literară, prin notițele răspândite prin presa bucovineană.

Ulmanu, Tudor, tânăr profesor în Hotinul natal, la 1939, se numea, de fapt, Teodor Plop. Iconar incontestabil, Ulmanu a publicat poezie, proză și tablete în „Junimea literară", „Glasul Bucovinei", „Răboj", „Spectatorul", „Cronica românească la Cernăuți". Despre el, din nefericire, se știu mult prea puține lucruri: s-a născut în 1909, studia Dreptul, la Cernăuți, în vremea ultimului război, apoi s-a pierdut în negura istoriei.

Usatiuc, Claudiu, profesor la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Cernăuți, o frumoasă amintire, de altfel, pentru Academicianul Mircea Grigoroviță, nu a prea lăsat urme scrise în spiritualitatea bucovineană.

Vasiliu-Sânger, Aurel (19.06.1889, Huși – 27.04.1976, Cluj-Napoca), membru al Societății Scriitorilor Bucovineni încă din 1938, care semna, în anul următor, studii critice, în ziarul „Suceava", semnate Aurel Vasiliu-Sânger, și-a tipărit primele cărți în Colecția Societății Scriitorilor Bucovineni, publicând, în 1943, studiul „Bucovina în viața și opera lui Mihai Eminescu" și, în 1944, volumul de nuvele „Dragoste și moarte". În aceeași perioadă, poetul, prozatorul, criticul și istoricul literar Aurel Vasiliu a mai publicat „Românii în două geografii" (Cernăuți, 1943) și, sub pseudonimul A. Sânger, „Melopei" (versuri, Cernăuți, 1943, Editura „Dacia Traiană"). Aurel Vasiliu a fost succesorul lui Mircea Streinul, începând din aprilie 1940, ca vicepreședinte al SSB.

Vătămanu, Dumitru, pseudonimul din tinerețea lirică a academicianului Dimitrie Vatamaniuc, cel născut la Sucevița, în 25.09.1920, și ajuns, după o viață dedicată spiritualității românești, Membru de onoare al Academiei Române (2001). Fără să știu că poetul „Revistei Bucovinei", Dumitru Vătămanu, este academicianul de astăzi, am ales, pentru „Mărturisitorii. O istorie a scrisului bucovinean", doar două din cele vreo zece poeme publicate, „Scrisoare" și „În poarta de la drum", aflând, după aceea, cu plăcută surprindere, de la Constantin Hrehor, că poemele publicate sunt singurele pe care le preferă și Domnul

Academician.

Verona, Maria, colaborator permanent al „Revistei Bucovinei", probabil soţia pictorului Paul Verona (09.04.1897, Dorohoi – 15.01.1966, Bucureşti), soţiile pictorilor de la Cernăuţi frecventând, în anii „Revistei Bucovinei", şedinţele şi şezătorile Societăţii Scriitorilor Bucovineni.

Vicol, Dragoş (06.07.1920, Cacica – 22.12.1981, Bucureşti), poet şi prozator, prezent cu poezie, dar şi cu cronici mărunte, în paginile „Revistei Bucovinei" încă de la primele numere. În 1940, i-a apărut prima carte de poezie, „Muguri", iar în paginile revistelor literare bucovinene publica o poezie iconară tulburătoare, în care cele trei relaţionări (univers, mit, viaţă), menţionate de Mircea Streinul, se împleteau armonios. A publicat, de-a lungul controversatei sale vieţi: „Scrisoare de la tata" (versuri, 1949), Raiul de aur" (povestiri, 1951), „Se risipeşte negura" (povestire, 1951), „Valea fierului" (roman, 1953), „În munţii din miază-noapte" (roman, 1959), „Reportaj liric" (versuri, 1963), „Nopţile dinspre ziuă" (roman, 1970), „Satul cu oameni frumoşi" (1975), „Poemele de-acasă" (1977), „Cerbul singuratic" (proză, 1978) etc. Membru al SSB din 2 octombrie 1943. În 1944, a fost încorporat la Regimentul 21 Infanterie, cantonat în comuna Mihăileşti, judeţul Vlaşca, experienţa de atunci fiind exprimată liric în „Scrisoare de la tata", carte de poezie care grupează poemele publicate, în anii 1944-1945, în „Revista Bucovinei".

Vitencu, Alexandru (1878, Broscăuţii Vechi – 1962), profesor, editor, publicist, colecţionar şi cercetător de documente româneşti inedite, tatăl poetului Dragoş Vitencu. A publicat: „Istoricul Şcolii reale ortodoxe din Cernăuţi" (1924), „Vechi documente moldoveneşti" (1925), „Documente moldoveneşti din Bucovina" (1929), „Contribuţii la istoricul şcolii reale ortodoxe din Cernăuţi" (1935) etc.

Vitencu, Cristofor, deşi inclus de Mircea Streinul în antologia „Poeţi tineri bucovineni" (Cernăuţi, 1938), nu are performanţe lirice. S-a născut la Broscăuţii Vechi, în 17 august 1907, a absolvit cursurile Conservatorului din Cernăuţi, în 1932, şi s-a dedicat artei spectacolului, sfârşind la Bacău, în 28 iulie 1970.

Vlădulescu, Nicolae, publicist, colaborator al „Revistei Bucovinei" cu o suită de reportaje de călătorie prin Germania, după modelul „Prin Germania de astăzi: Garmisch".

Voevidca, George (09.04.1893, Sinăuţi – 01.02.1962, Câmpulung Moldovenesc), poet, epigramist, debutat de Ion Grămadă, în „Junimea literară", nr. 4-5/1914, cu sonetul „Reminiscenţă", după un prim debut bucureştean, la „Universul literar", în 1913, cu sonete şi epigrame. A publicat: „Sonete" (Bucureşti, 1920, Editura „Bucovina"), „Turnuri" (Suceava, 1928), „Cântece pentru Lu" (Bucureşti, 1936) şi „Pro Patria" (Cernăuţi, 1943). A scris şi două texte dramatice, „Supremul argument" şi „Puteri întunecate", dar şi epigrame rafinate, subtile. Este membru fondator al Societăţii Scriitorilor Bucovineni, datorită unei prietenii admirative pe care i-o purta lui Mircea Streinul, după cum şi mărturisea, în 1955, într-o scrisoare adresată lui Leca Morariu.

Voinescu, Emanoil, colaborator al ziarului „Suceava", pe care Mircea Streinul îl descrie, cu umor, într-o pagină ilustrată de Rudd Rybiczka: „Emanoil Voinescu, pentru prieteni: domnu' vornic, e strategul nostru şi are ambiţia (pe care Rudd Rybiczka nu i-o respectă...) să fie băiat frumos. Român dintr'o bucată. Asta nu l-a împiedicat pe alt Român să-l ia drept neamţ la Viena...". A scris şi publicat eseuri despre „Arta modernă", precum şi o carte de istorie anticipată, „Războiul care vine".

Zagorodnicow, Wladimir (27.09.1896, Kursk-Rusia – 09.11.1984, Graz, Austria), pictor, „un posedat al artei sale, un dinamic de pe marea linie a lui Van Gogh, colorist unic, un artist care biruie toate dificultăţile tehnice – pentru a ridica, în fiecare tablou al său, un imn de slavă materiei", îl impresionase pe Mircea Streinul abia după ce poetul a privit atent cele peste 300 de uleiuri din atelierul pictorului şi a concluzionat că „opera lui Vladimir Zagorodnicov e o permanentă lecţie de artă". Dintre lucrările care l-au impresionat, poetul enumără: „Sfântul Gheorghe", „Naşterea Domnului", „Sfinţii", „Îngerul cu vioară".

Zaharia, E. Ar., un adevărat „aristocrat al simţirii", s-a născut la Horodnicu de Jos, în 24 ianuarie 1911. A publicat superbe cărţi de poezie, „Rostiri tari", „Apoteoz", „Trandafirii negri", „Minois", „Marathon", „Acteon", „Nerv", „Mim", „Sânge şi crini", dar şi o celebră carte de iconarism, „Antologia rădăuţeană", în 1943, la Cernăuţi. S-a stins, uitat de toată lumea, vizitat doar de tânărul poet siretean Romeo Petraşciuc, într-un cămin de bătrâni de lângă Sibiu, în 2005.

Zegreanu, Emil, poet sibian, dar şi ofiţer activ, cu garnizoana în Cernăuţi, membru al SSB din 2 octombrie 1943.

Fără să însemne prea mult în literatura română, cu excepţia vechilor arboroseni şi iconari, lungul şir al scriitorilor regionali, care au ţinut în viaţă, cu un remarcabil eroism cultural, cele două ultime reviste literare ale Bucovinei merită dăinuirea, pentru că şi prin ei se întregeşte patrimoniul spiritualităţii noastre. Dar rămân cărţile nepublicate, abandonate în manuscris pe la fel de fel de urmaşi insensibili sau prin fondurile culturale, pe care nu le cercetează nimeni, decât pentru o eventuală lustruire cu spiritualitate tainică pentru dobândirea unor mult râvnite titluri ştiinţifice. Nici suferinţa din epoca tăcerii şi a umilinţei nu mai interesează pe nimeni, semn că eroismul şi martiriul reprezintă nişte daruri de prisos pentru mult prea îndărătnicul nostru neam românesc. Neam fără memorie şi, drept consecinţă, neam fără de noroc.

Comunistoizarea scriitorilor bucovineni

Martiriul scriitorilor bucovineni, în epoca roşie, a fost, în cele mai multe cazuri, un martiriu al demnităţii, o demnitate dusă, adesea, până la absurd sau – cine ştie! – poate că până la sublim.

Iancu Nistor, tribunul unionist, a fost arestat, de pildă, în 5 mai 1950, când împlinise 74 ani, dus „la Malmaison şi anchetat pentru activitatea sa politică şi publicistică", după ce a fost demis din funcţia de director al Bibliotecii Academiei, în 28 mai 1947, pentru că refuzase să ardă colecţiile revistelor, ziarelor, broşurilor şi cărţilor vechi, încălcând, cică, „legea de aplicare a Armistiţiului, deoarece a decis păstrarea pe mai departe a publicaţiilor retrase din circulaţie". În 9 iunie 1948, i s-a retras şi titlul de academician, titlu deţinut din 1915. După anchetele de la Malmaison, cumplită închisoare bucureşteană, Nistor a fost încarcerat, vreme de cinci ani, la Sighetul Marmaţiei. Eliberat, în 1955, tribunul Unirii a mai trăit şapte ani de calvar, murind într-o mansardă bucureşteană, în 11 noiembrie 1962.

Iancu Nistor nu a fost membru al Societăţii Scriitorilor Bucovineni, ci părintele tuturor generaţiilor literare de după anul 1904, precum şi al celor interbelice.

Sociologul şi prozatorul Traian Brăileanu, teoretician al conceptului de naţionalitate în sociologie, studiat încă în toate universităţile lumii, traducătorul operei lui Kant în română, dar şi sfătuitorul tinerilor poeţi iconari, a sfârşit, în toamna anului 1947, în cumplita închisoare din Aiud.

Vasile Ţigănescu a ispăşit „vinovăţia" soţiei sale, Felicia, prima româncă cu brevet de planorism, dar care a fost arestată, în 1946, pentru că organizase, la Rădăuţi, în numele filialei „Crucea Roşie", o serbare în cinstea americanilor. Felicia Ţigănescu a zăcut, la Gherla, până în

1952, când a fost adusă la Suceava şi supusă torturilor, pentru a mărturisi că iniţiativa serbării americanilor ar fi fost a ţărăniştilor. A fost eliberată abia în 1961, iar soţul ei, prozatorul Vasile Ţigănescu, i-a împărtăşit soarta, Bucovina pierzând, astfel, un prozator care deja îşi probase geniul.

Ştefan Piersic, medic militar, publicist tulburător şi membru al comitetului central al Societăţii pentru cultură şi literatură română în Bucovina, a fost arestat, în septembrie 1952, pentru că refuzase să se înscrie în partidul comunist, ca să poată fi numit prefect al Clujului. Nu a fost judecat niciodată, dar a trăit calvarul coloniilor de muncă forţată din Dobrogea până în vara anului 1954, când a fost eliberat fără explicaţii.

Alţi scriitori şi publicişti bucovineni au pactizat imediat cu comuniştii, bucurându-se de influenţă şi ascensiune profesională. Printre ei, Dragoş Vicol, George Sidorovici, Eusebiu Camilar, Neculai Tăutu, Ilarie Poştariu-Dogaru, doi dintre aceştia, Eusebiu Camilar şi Neculai Tăutu, urmând să se bucure, imediat, de statutul de lideri comunişti ai Uniunii Scriitorilor din România. De acelaşi statut avea să beneficieze, dar ceva mai târziu, şi Dragoş Vicol, care a rămas la Suceava şi, vreme de câţiva ani, s-a dezis de toate idealurile tinereţii lui, dar, din postura de lider cultural, l-a putut salva pe Teofil Lianu de valul de arestări de prin anii '50, pretextând, la rubrica „Şantier literar" al ziarului sucevean „Lupta Poporului", că poetul Teofil Coştiug (numele cu care s-a născut Lianu) lucrează la volumul „Flamuri în zori", volum „în care cântă marile transformări care au loc în ţara noastră şi munca şi lupta poporului de la sate". Vicol publica, întru dovedire, şi un „Cântecul ovăsului", de Teofil Coştiug, pe 30 august 1948, un superb poem de dragoste al lui Teofil Lianu, poetul cu sângerase pentru ţară, pe toată durata războiului, pe cumplitele fronturi ale salvării identităţii noastre.

Viaţa literară comunistoidă suceveană începe cu Dragoş Vicol, George Dan, Valeria Boiculesi, Traian Filip (care tocmai publica romanul „Calipso", un roman bine scris şi inspirat de realităţile sucevene din acea vreme), Ecaterina Mihăescu şi Ilarie Poştariu, ulterior alăturându-li-se George Sidorovici, George Damian, Mihai Bândea, Clement Antonovici (11 februarie 1958, debutând cu poemul „Îndemn"), Mircea Radu Iacoban, Platon Pardău, Marcel Mureşeanu, Ion Beldeanu (debut, în octombrie 1962), Constantin Ştefuriuc („Frumuseţi", în 6 iulie 1963) etc.

Viaţa literară comunistoidă înseamnă, în primul rând, o retezare brutală a memoriei, în favoarea gomoşeniei poziţiei elitiste a autorului şi a accesului la abundenţa bufetelor şi magazinelor ştabilor comunişti, un autor suficient, dar căruia lumea îi este datoare cu omagiile şi recunoştinţa cuvenite nemuritorilor. Ei, comunistoizii, nu au rădăcini în trecutul neamului, ei sunt totul, de la fiecare dintre ei începe marea literatură bucovineană, iar eventualii „evadaţi" din disciplinata ierarhie locală (cazul uriaşului poet Constantin Ştefuriuc) erau marginalizaţi, îmbrâncirea în anonimat făcându-se, cel mai adesea, şi după moartea poetului adevărat, cum se întâmplă, pentru a treia oară, cu memoria lui Constantin Ştefuriuc, cel izgonit din titulatura festivalului care-i fusese dedicat, la doar şase luni de la păşirea „desculţ pe cer".

Comunistoizii nu au memorie, se au doar pe ei, grupându-se, uneori, dar numai conjunctural, în găşti, nu în grupări, care să beneficieze de firimiturile culturnice ale zilei. Datorită comunistoizilor, Societatea Scriitorilor Bucovineni nu a mai reînviat, deşi, de prin 1990, încoace, s-a tot încercat o formulă SSB, credibilă – câtă vreme a mai trăit inconfundabilul Mihail Iordache, apoi folosită pentru lustruirea ultimilor comunistoizi, unii chiar tineri, dar molipsiţi de deşertăciunea vechilor comunistoizi. Rând, pe rând, scriitorii Bucovinei de astăzi au abandonat făcătura SSB, Mircea A. Deaconu, Ion Filipciuc, Angela Furtună, Constantin Severin şi mulţi alţii preferând să existe pe cont propriu. Şi ei chiar există, sunt viii vii ai unei vieţi literare lipsită de vlagă, cenuşie, ostilă.

Fără memorie, zicea Mircea Streinul, nu exişti, pentru că nu există glorie pentru viaţă, ci pentru după aceea. Încă nu a venit timpul gloriei lui Mircea Streinul în Bucovina, cum nu a venit nici timpul generaţiei eroice şi martire, de care mai nimeni nu vrea să-şi mai amintească. O generaţie identificată cu neamul şi care a împărtăşit destinul neamului românesc. O generaţie cu sufletul crucificat, mereu şi mereu îngenunchind în faţa neamului visat, dar rămas, şi atunci, şi acum, la statutul de gloate învrăjbite, gata să se extermine una pe cealaltă. Osatura neamului trecea prin satele Bucovinei asemenea unei lumini line, abia întrezărită, dar respirată cu nesaţ, pentru că lumina aceea vindeca, da putere de viaţă, aducea speranţă. Osatura neamului trecea

prin satele Bucovinei, şi ele aprig disputate de gloate sălbatice, dar lumina lină este atemporală şi, tocmai de aceea, dăinuie. Poţi să o vezi, să o auzi, să o simţi, numai dacă ai ochi, urechi şi suflet, aşa cum au avut, la cumpăna istoriei, doar câţiva dintre cei pe care, astăzi, îi anonizăm, prin ignoranţă şi uitare, în formularea glotaşă de Societate a Scriitorilor Bucovineni contemporani.

Atunci, când asupra ţării se rostogoleau şenilele roşii, când Dragoş Vicol, Eusebiu Camilar, George Sidorovici, Neculai Tăutu sau Ilarie Poştariu-Dogaru apucau, cu grăbire, steagul roşu al învârtelii întru veşnică bunăstare personală, cei mai mulţi dintre membrii Societăţii Scriitorilor Bucovineni se prăbuşeau în genunchi, sub greutatea cărţilor pentru totdeauna şi pe nedrept nescrise, dar fără să-i mai poată înfrânge cineva.

Îngenunchiaseră, pentru că aveau de dus până la capăt închinarea cea pe deplin meritată neamului de ţărani bucovineni, precum Ştefan Piersic, cel născut la Corlata:

„Voi, ţăranii Bucovinei, aţi fost mucenici ai Neamului în trecut, sunteţi mucenici ai Neamului astăzi şi pietrele de temelie în fundamentul Ţării Româneşti totdeauna.

Voi, ţărani din mândra Bucovină, sunteţi monumente istorice, cari purtaţi în pletele voastre şi în portul vostru ţărănesc frânturile cele mai dulci din prea glorioase vremi ale Neamului moldovenesc.

Voi, ţăranii din Bucovina, întruchipaţi în făptura şi în ţinuta voastră pe logofeţi, vornici, paharnici şi pe plăeşii de rând din trecutul falnic al Moldovei.

Plăeşii din Bucovina au frământat istoria Moldovei, în veacurile trecute, şi mândrul ţăran Bucovinean de astăzi păstrează şi poartă cu atâta demnitate moştenirea plăeşului de demult, de cu veacuri în urmă, păstrându-i portul, limba şi frumuseţea.

Când mândra noastră Bucovină, cea mai frumoasă perlă din stema Moldovei, a fost smulsă cu brutalitate de la sânul mamei, s-a cutremurat trupul Moldovei, căci în plaiurile Bucovinei au rămas dovezile istoriei trecutului Neamului Moldovenesc.

Ţăranii Bucovinei, prin descendenţa lor din logofeţi, din vornici,

din paharnici, din ispravnici şi din demnitari ai vestitelor curţi domnitoare din Moldova, reprezintă elita Ţării Româneşti.

Şi satul bucovinean este un monument istoric, atât prin aşezarea şi construcţia lui, prin bisericile voivozilor, logofeţilor şi vornicilor, prin ruinele cetăţilor vechi, apărătoare ale trăiniciei Neamului din trecut.

Cât te-au cântat poeţii pe tine, Bucovină dragă, grădină de inspiraţii şi rai de frumuseţi!

Dor ni-i de tine, Bucovină dragă, şi plâng sufletele noastre, ale feciorilor tăi scumpi, pribegi alungaţi din frumuseţea inimii tale, alungaţi din frumuseţea plaiurilor noastre, din farmecul pădurilor şi munţilor noştri.

Tu, ţăran Bucovinean bătrân, ai rămas singur stâlp de sat să păzeşti încă o dată, cu vrednicia strămoşilor tăi, comorile pământului nostru scump, bisericile şi mănăstirile voivozilor şi strămoşilor noştri.

Tu, plăeş Bucovinean, eşti şcoala generaţiilor cari se nasc şi se frământă pe pământul Bucovinei, de la tine se învaţă istorie, de la tine iubire de neam, de la tine dragoste de ţară, de la tine se învaţă dragoste de vatră strămoşească, de la tine, Ţăran Bucovinean, se ia virtute din virtuţile strămoşilor noştri.

Şi astăzi ca şi altădată, tu, Ţăran Bucovinean, ai rămas lângă comoara satului tău să înfrunţi puhoiul năvălirilor cu demnitatea ta mândră, clădită de frământarea şi tradiţia trecutului şi, astfel, să devii din nou martir şi şcoală pentru noi şi pentru urmaşii noştri, peste veacuri viitoare.

La întoarcerea noastră în Bucovina, vom călca sfioşi şi ruşinaţi în faţa ta, Ţăran Bucovinean, şi cu greu te vom putea privi drept în ochi, în privirea ta mândră şi mustrătoare, încărcată de greutatea unei răscruci din istoria Bucovinei.

La întoarcerea noastră în Bucovina, vom intra în sfinţenia satelor noastre, arse şi prădate, plângând, tremurând şi sguduiţi de mustrare sufletească şi, de pe mormintele martirilor noştri de astăzi, vom culege învăţături de dragoste de Neam şi glie strămoşească.

Mormintele voastre proaspete de martiri vor fi pagini de istorie grea, pagini de istorie vie ce se vor întipări prin lacrimi în sufletele noastre de moştenitori ai voştri, cu regretul dureros că n-am putut să

fim la înălţimea voastră, Ţărani Bucovineni" (Deşteptarea, nr. 11-12, 1-15 iulie 1944, pg. 2).

Îngenunchiaseră, pentru că aveau de dus până la capăt închinarea cea pe deplin meritată neamului de ţărani bucovineni, precum Constantin Loghin, cel de sub lespedea grea a uitării humorenilor şi a scriitorilor comunistoizi de astăzi:

„Trăim, după cum se afirmă public, în plină eră democrată, când masa are dreptul să-şi spună liber cuvântul în orice privinţă şi să participe efectiv la conducerea treburilor obşteşti. A participa, însă, la arta guvernării ţării înseamnă a lupta, iar a lupta are la bază organizarea.

De aceea, asistăm la asocierea cetăţenilor în partide, uniuni, sindicate etc., fiecare cetăţean ce se respectă grăbindu-se a se încadra în organizaţiile existente sau a înfiinţa altele noi pentru a-şi putea, astfel, valorifica drepturile. Reînvie peste noapte asociaţii de mult perimate sau se nasc altele noi, fiecare din ele tinzând să corespundă unui scop, să reprezinte o serie de interese comune. Cine se izolează şi nu se înşiruie într-o organizaţie oarecare este desconsiderat şi riscă să fie călcat în picioare, vremurile de astăzi fiind ale celor care se agită şi luptă.

Şi noi, Bucovinenii, suntem o categorie de cetăţeni ai acestei ţări, numeroşi şi răspândiţi pe tot cuprinsul ei. Deşi suntem uniţi de peste un sfert de veac cu ţara mamă, totuşi, încă ne avem interesele noastre, deosebite de ale celorlalte provincii, interese care, în urma ultimelor evenimente, au devenit mai acute şi mai evidente ca în trecut. Ne avem şi noi particularităţile noastre, revendicările noastre, dreptul nostru de viaţă sub soarele acestei ţări?

Dar, pentru ca aceste dreptăţi ale noastre să fie auzite şi considerate acolo unde se cuvine, ele trebuie să fie spuse şi arătate într-un mod cât mai energic.

Cine s-o facă? Cine să ridice glasul în numele nostru?

Căci cineva trebuie s-o facă!

În zadar aşteptăm noi, fiecare în colţul unde ne-am retras şi ne rumegăm amarul, să se ridice spontan omul sau oamenii care să se agite, să lupte în numele nostru şi pentru noi, iar noi, de acolo, din umbră, să-

i aplaudăm şi să profităm pe urma acţiunii lor, fără să fi mişcat vreun deget. În zadar aşteptăm această minune! Au trecut timpurile eroismului romantic, când unul lupta şi se sacrifica pentru toţi, iar masa profita. Astăzi, individul nu mai contează, n-are nici o putere de afirmare şi este strivit fără cruţare, numai masa, şi anume masa organizată, îşi poate impune revendicările.

Unde este masa organizată a Bucovinenilor? Unde sunt conducătorii ei?

Partidele politice? Acestea au mai existat şi în trecut şi am văzut, din proprie experienţă, cât de puţin au făcut şi au putut face pentru Bucovina. Astăzi, mai mult ca oricând, aceste partide sunt preocupate să satisfacă interesele celor ce strigă şi nu se sinchisesc de indivizii care se mistuie în anonimat.

Oamenii noştri politici? Dar unde sunt aceştia? Cei care, timp de două decenii, s-au bătut cu pumnul în piept, strigând că ei şi numai ei reprezintă Bucovina, împingând în umbră pe oricine încerca să se ridice, au dispărut de pe orizontul Bucovinei, de parcă i-ar fi înghiţit pământul. După ce s-au căpătuit bine pe unde s-au căpătuit, nu se răspund de loc, ca nu cumva să-şi pericliteze situaţia.

Şi, atunci, cine să ridice cuvântul? Cine să ne strige durerile?

Evident că numai din mijlocul nostru trebuie să răsară purtătorii de steag. Sunt atâţia şi atâţia Bucovineni, împrăştiaţi peste tot teritoriul românesc. Nu există oraş sau orăşel cât de mic, ba chiar nici sat mai mare, unde să nu se găsească un număr oarecare de Români originari din Bucovina.

Sunt, apoi, o serie de alţi cetăţeni, care nu sunt originari din Bucovina, dar care au trăit acolo ani de zile ca funcţionari, ca negustori, ca meseriaşi sau ca industriaşi. Toţi aceştia îşi mărturisesc şi astăzi simpatia lor pentru Bucovina, deoarece s-au simţit bine acolo, iar unii dintre ei au acumulat, acolo, averi frumoase. Cu toţii păstrează acestei Bucovine o amintire caldă şi recunoscătoare. N-am auzit pe nici unul din ei purtându-i vreun ponos. Toţi aceştia, atât cei originari din Bucovina, cât şi cei care au trăit câtăva vreme în Bucovina, ca şi cei ce-i poartă o dragoste constantă, fără să fi fost legaţi trupeşte de dânsa – şi câţi nu sunt de aceştia! – trebuie organizaţi în numele Bucovinei şi pentru

interesele ei.

Dar, încă o dată, cine s-o facă? Sub ce steag să se adune Bucovinenii şi prietenii Bucovinei?

Şi apoi – s-o mărturisim sincer – mai are cineva curaj s-o facă? Cine din noi nu cunoaşte firea Bucovineanului în materie de organizare? „Fă tu, că eu sunt pentru“, îţi răspunde, prompt şi stereotip acela căruia i te adresezi să sprijine un anume fel de organizare. Iar când apelezi la punga lui – căci fiecare organizare este combinată cu jertfe băneşti – îţi aruncă generos câteva sute de lei drept cotizaţie la organizaţia proiectată sau drept abonament la un organ de publicitate, fiind adânc convins că şi-a făcut cu vârf datoria.

Încolo, fiecare rămâne comod în bârlogul său cald sau rece, cum este, te aprobă, te aplaudă, ce-i drept, dar de la distanţă şi în cerc cât mai restrâns, pentru ca nu cumva gestul să-l oblige la mai mult decât a dat şi a făcut.

Dar organizarea de astăzi diferă foarte mult de cea de altădată. Pe atunci, organizare însemna reprezentarea platonică de interese, afişare personală, scară de măriri. Astăzi, oraganizarea înseamnă sbucium, sacrificiu de energii şi de bunuri şi poate chiar calvar. Nu este suficient să se agite numai doi, pentru că zbuciumul lor ar fi zadarnic, dacă îndărătul lor nu se agită masa organizată, care să-i susţină sgomotos şi să-i împingă mereu înainte.

Lozinca nu trebuie să fie „Fă tu, că eu sunt pentru!“, ci hai să facem cu toţii, să sacrificăm cu toţii şi, dacă e nevoie, să plătim cu toţii. Nu e destul ca, atunci când unul din noi cade în această luptă, ceilalţi să-i trimită un compătimitor „Dumnezeu să-l ierte, că-i păcat de dânsul“, ci să ne ridicăm ca un om pentru dânsul.

Deci, nu adeziune platonică la un oarecare sistem de organizare sau program de activitate, ci participare directă, totală şi intensă a fiecăruia, nu contribuţie simbolică la opera proiectată, ci sacrificiu sângeros din partea tuturora, nu compătimire creştinească, ci pătimire comună pentru scopul urmărit. Numai o organizaţie temeluită pe astfel de principii are sorţi de izbândă şi acţiunea ei poate fi încoronată cu succes.

Încă o dată: cine să facă această organizare? Un nou partid poli-

tic? O nouă asociaţie? Avem atât de multe, încât crearea uneia noi ar trezi, de la început, nedumerire şi lipsă de interes, mai ales că întemeierea unei noi organizaţii este legată de atâtea formalităţi greu de îndeplinit.

De aceea, agreez ideea ca această organizare a Bucovinenilor, oriunde ar fi ei, să se facă în numele şi sub steagul „Societăţii pentru cultura şi literatura română în Bucovina“. Veche de peste 80 de ani, chintesenţă a tuturor strădaniilor româneşti, timp de decenii, această societate şi-a câştigat, în cursul lungii ei existenţe de luptă, nu numai dreptul la încrederea masei româneşti din Bucovina. Societatea are existenţă legală, şi-a ales, de curând, un comitet, în fruntea căruia se află persoana respectată de noi toţi şi demnă de toată încrederea, care este domnul profesor universitar Max Hacman. În comitet sunt reprezentate toate nuanţele politice, toate părţile sociale, toate vârstele.

Această societate a fost vatra românismului din Bucovina în cele mai grele timpuri prin care a trecut neamul românesc de acolo, şi-a împlinit cu prisosinţă datoria. A sosit, iarăşi, vremea ca tot ea să ne fie simbol de rezistenţă şi conservare naţională.

Dar ea nu-şi poate împlini această grea misiune, dacă nu e sprijinită din toate părţile. În jurul ei trebuie să se grupeze tot ce este bucovinean şi simte bucovineşte. Oriunde se găsesc cinci Bucovineni – aşa cum glăsuiesc statutele Societăţii – trebuie să se constituie în secţie a Societăţii pentru cultură, să se manifeste şi să lucreze în numele ei. Astfel de secţii ar trebui să existe în toate colţurile ţării, pentru că în toate unghiurile ţării sunt Bucovineni şi prieteni ai Bucovinei. Să nu existe colţ de ţară românească unde să nu se simtă activitatea culturală a acestei Societăţi, unde să nu se lucreze cinstit, legal şi intens pentru interesele veşnice ale Bucovinei.

Pentru că un adevăr trebuie să-l recunoaştem cinstit: nimic nu vine de-a gata. Cine nu se sbuciumă, cine nu sacrifică şi nu luptă e menit pieirii sigure. Să nu criticăm pe alţii, să nu înjurăm în familie, să nu ne amărâm unii pe alţii, să nu strângem venin la inimă, ci să muncim, să ne sbuciumăm, să sacrificăm şi, dacă e nevoie, să pătimim pentru Bucovina. Numai atunci când cu toţii ne vom simţi trup din trupul Bucovinei, durere din durerea ei, suflet din sufletul ei, suferinţă din suferinţa ei, numai atunci ne vom arăta vrednici de Bucovina de

totdeauna, de Bucovina geniilor Mihai Eminescu, Ciprian Porumbescu şi Epaminonda Bucevschi, de Bucovina Hurmuzăcheştilor şi a acelei pleiade de oameni politici, bărbaţi de ştiinţă, scriitori şi ziarişti care au trăit şi au pătimit pentru Bucovina noastră. Nu putem aştepta nimic de la alţii, ci numai de la noi." (Revista Bucovinei, nr. 9-10/1944, pp. 334-336).

În loc de concluzie, reproduc încă o dată, în intenţia de a supune atenţiei scriitorilor de azi şi de mâine şi cititorilor de azi şi de mâine, aidoma unei rugăciuni, un fragment din textul lui Constantin Loghin, pe care l-am tot reprodus pe coperţile revistelor şi cărţilor pe care le-am lucrat sau le lucrez:

„Numai atunci când cu toţii ne vom simţi trup din trupul Bucovinei, durere din durerea ei, suflet din sufletul ei, suferinţă din suferinţa ei, numai atunci ne vom arăta vrednici de Bucovina".

Cuprins

„Numai atunci când cu toții ne vom simți trup din trupul Bucovinei, durere din durerea ei, suflet din sufletul ei, suferință din suferința ei, numai atunci ne vom arăta vrednici de Bucovina".

Constantin LOGHIN

ISBN 978-973-7627-90-2